

นาย ใจงาม

ที่ระลึก

งานพระราชทานเพลิงศพ

นายพร รัตนสุพรรณ

เป็นกรณีพิเศษ

ณ ฌาปนสถานสุวิภา

วัดสระเกศ ราชวรมหาวิหาร

วันเสาร์ที่ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๓๗

(แบบ ก.)

สำนักพระราชวัง

ทรงฯรับตั้งที่ ๑๑ ๒๑๗

๒๑ พฤษภาคม ๒๕๓๗

พระราชทานเพลิงศพ นายพร รัตนสุวรรณ เป็นกรณีพิเศษ ณ ฌาปนสถานดุสิต

วัดสระเกศราชวรมหาวิหาร กรุงเทพมหานคร

วันเสาร์ ที่ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๓๗ เวลา ๑๗.๐๐ น. พระราชทานเพลิง.

นุชสม ทิมพิ.

นางนุชสม ทิมพิ. ทาน.

วัน	หน้าที่
	พนักงานพระราชพิธี
	นำหมายเวียน เจ้าภาพศพ นายพร รัตนสุวรรณ
	เพื่อทราบ
	เครื่องพระราชทานเพลิงและเจ้าพนักงานผู้เชิญมา
	เจ้าภาพไม่ขอเสียค่าใช้จ่ายอย่างใดทั้งสิ้น.

ทั้งนี้ ให้จัดการตามหน้าที่และกำหนดครันตามรับสั่งอย่าให้ขาดเหลือ ถ้าสงสัยก็ให้ถามผู้รับรับสั่ง โดยหน้าที่ราชการ

ผู้รับรับสั่ง

ถ่านึกในพระมหากษัตริย์คุณ

ข้าพระพุทธเจ้า คณะศิษย์ และญาติของนายพร
รัตนสุวรรณ ขอกราบถวายบังคมทาบเบื้องพระยุคล
บาทด้วยความสำนึกในพระมหากษัตริย์คุณเป็นล้นเกล้า
ล้นกระหม่อม นานที่สุดมิได้ ที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า
โปรดกระหม่อม พระราชทานเพลิงศพ นายพร รัตน-
สุวรรณ เป็นกรณีพิเศษ ณ ฌาปนสถานคุรุสภา วัด-
สระเกศ ราชวรมหาวิหาร ในวันเสาร์ที่ ๒๕ มิถุนายน
พ.ศ. ๒๕๓๗

พระมหากษัตริย์คุณ เป็นเกียรติอันสูงส่งแก่ผู้
ถวายชนม์ และคณะศิษย์ ตลอดจนวงศ์าคณาญาติโดย
ทั่วหน้า จึงขอกราบบังคมทูล สำนแดงความสำนึกใน
พระมหากษัตริย์คุณเหนือเกล้าเหนือกระหม่อม ด้วย
ความจงรักภักดีต่อบ้างพระยุคลบาทยิ่งชีวิตตลอดสิ้น
กาลนาน

ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อมขอเดชะ
ข้าพระพุทธเจ้า คณะศิษย์

นายพร รัตน์สุวรรณ

๑๘ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๖๑

ถึง

๒๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๖๖

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา สยามบรมราชกุมารี
พระราชทานเสมาธรรมจักร แก่ อาจารย์พร รัตนสุวรรณ
ในฐานะผู้ทำคุณประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนา พ.ศ. ๒๕๓๓

คณะกรรมการอำนาจสูงสุดใต้เบื้องพระโพธิ์ศรัทธา
 เสด็จในหลวงวิสุทธิชนชา ในพระสังฆราชูปถัมภ์
 ภายใต้อัครราชูปถัมภ์ รพทอแลตงกา

นายพร รัตนาธรรม

ได้กำหนดระเบียบต่อพระพรหมคณา สังคมกรได้ทราบโดยของจัดตั้งโดยวิธี
 ในที่นี้ คำสั่งสังฆราช และ คำสั่งสังฆราช
 ของพระสังฆราชคณา และออกปกครองพระธรรมสังฆา
 ณ วันที่ ๒ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๓๓

สมเด็จพระสังฆราช
 วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม
 ประธานคณะกรรมการฝ่ายบรรพชิต

ประกาศลี้ภัยเกียรติคุณ
นายพร รัตนสุวรรณ

ในการประชุมคณาจารย์มหาวิทยาลัย มหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ครั้งที่ ๗๙๐๕๒๑
เมื่อวันที่ ๒๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๒๑ ที่ประชุมมีมติให้ประกาศว่า

นายพร รัตนสุวรรณ

เป็นผู้มีความรู้อย่างชำนาญวิชาภาษาไทย พระโคธิฎก และวิชาธรรมประยุกต์ เป็นอาจารย์
บรรยายพิเศษในมหาวิทาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ มาเป็นเวลานานกว่า ๒๐ ปี เป็นผู้มีส่วนริเริ่มจัดตั้ง
สำนักธรรมวิจัย ในมหาวิทาลงกรณราชวิทยาลัย สำหรับเผยแพร่ธรรมแก่ประชาชนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ และ
มีส่วนร่วมริเริ่มจัดตั้งโรงเรียนพุทธศาสนานานาชาติ มหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งเป็นแห่งแรกในประเทศไทย เพื่อทำการ
สอนวิชาพุทธศาสนาแก่เยาวชนชายหญิง จนปัจจุบันมีโรงเรียนพุทธศาสนานานาชาติที่เป็นสาขา ของมหาวิทาลงกรณ
ราชวิทยาลัย แพร่หลายไปทั่วประเทศมากกว่า ๘๐ โรงเรียน ทั้งยังเป็นผู้ริเริ่มจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรม ของ
มหาวิทาลงกรณราชวิทยาลัย ที่แคมป์สัน อำเภอชลตมสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ อีกแห่งหนึ่ง

นับว่านายพร รัตนสุวรรณ ได้บำเพ็ญคุณประโยชน์อันไพศาลแก่มหาวิทาลงกรณราชวิทยาลัย แก่
พระพุทธศาสนา องค์พระมหากษัตริย์และประเทศชาติด้วยความเสียสละอย่างจริงใจและไพศาล ล้มคว่ำที่จะได้รับ
ยกย่องเชิดชูให้ปรากฏเป็นที่รู้กันคนทั่วกัน จึงมอบเกียรติคุณนี้ให้ไว้ เพื่อประกาศเกียรติคุณให้ปรากฏสืบไป

ให้ไว้ ณ วันที่ ๑๑ มกราคม พ.ศ. ๒๕๒๑

ชีวิตและผลงาน

อาจารย์พร รัตนสุวรรณ

บิดา นายบุญนาค รัตนสุวรรณ

มารดา นางพิณ รัตนสุวรรณ

ชาติกาล วันจันทร์ที่ ๑๘ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๖๑ ตรงกับวันลอยกระทง ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๒ อาจารย์พร รัตนสุวรรณ ได้ถือกำเนิดในตระกูลช่างทอง ณ ตำบลบ้านแก่ง อำเภอตรอน จังหวัดอุตรดิตถ์ เป็นบุตรคนที่สองในจำนวน ๕ คน ของนายบุญนาคและนางพิณ

ปฐมวัย บิดามารดาได้เสียชีวิตไปตั้งแต่ท่านยังเล็ก ๆ เป็นเด็กกำพร้า ได้ไปอาศัยอยู่วัดบ้านแก่ง

พ.ศ. ๒๔๗๔ สามเณรอาทร อังสุธรรม ญาติผู้พี่คนบ้านเดียวกัน มาศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี อยู่ที่วัดมหาธาตุ ท่าพระจันทร์ กรุงเทพฯ ได้กลับ

(๒)

ไปเยี่ยมบ้าน พบอาจารย์พร เป็นเด็กวัดอยู่วัดบ้านแก่ง
จึงชวนให้มาศึกษาภาษาบาลีที่กรุงเทพฯ

อายุย่างเข้า ๑๕ ปี มาอยู่วัดมหาธาตุยุวราช-
รังสฤษฎ์ กรุงเทพฯ ได้เข้าเรียนภาษาบาลี วันแรก
ที่ทางโรงเรียนบาลีรับเข้าเป็นนักเรียน คือวันที่ ๒๔
มิถุนายน ๒๔๗๕ (วันเปลี่ยนแปลงการปกครอง จาก
ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ เป็นระบอบประชา-
ธิปไตยอย่างทุกวันนี้) ได้ศึกษาบาลีไวยากรณ์และ
แปลธรรมบทอยู่ ๒ ปี

การบรรพชาและอุปสมบท

ในปี พ.ศ.๒๔๗๘ เมื่ออายุครบ ๑๗ ปี ได้
บรรพชาเป็นสามเณร ณ วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎ์
กรุงเทพมหานคร และเมื่ออายุย่าง ๒๑ ปี ในปี
พ.ศ.๒๔๘๑ ได้อุปสมบทเป็นพระภิกษุที่วัดมหาธาตุ
ยุวราชรังสฤษฎ์ โดยสมเด็จพระวันรัต (เฮง เขมจารี)
เป็นพระอุปัชฌาย์ มีฉายาว่า กลฺยาณจาโร ภิกขุ

การศึกษาพระปริยัติธรรม

ได้เข้ามาศึกษาภาษาบาลี ที่วัดมหาธาตุ
กรุงเทพฯ เมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ ใช้เวลา

(๓)

ศึกษาภาษาบาลีอยู่ ๖ ปี โดยศึกษาบาลีไวยากรณ์ ๒ ปี แปล ๔ ปี และสอบไล่ได้ดังนี้

พ.ศ. ๒๔๗๘ และต่อมาถึง พ.ศ. ๒๔๘๑ สอบได้เปรียญธรรม ๓ ประโยค เมื่ออายุ ๑๘ ปี และสอบได้เปรียญธรรม ๔-๕-๖ ประโยคตามลำดับ ในขณะที่ยังเป็นสามเณร

การศึกษาในทางวิปัสสนาธุระ

ในระหว่าง พ.ศ. ๒๔๘๒-๒๔๘๔ หลังจากอุปสมบทแล้ว เป็นครูสอนนักเรียนบาลีในสำนักเรียนวัดมหาธาตุ กรุงเทพฯ อยู่ ๒ ปี ด้วยมีความตั้งใจที่จะศึกษาค้นคว้าอ่านหนังสือพระไตรปิฎก และมุ่งการปฏิบัติทางสมาธิวิปัสสนา จึงได้ลาสมเด็จพระอุปัชฌาย์ ไปศึกษาปฏิบัติธรรมที่วัดถ้ำเกลบ จังหวัดเพชรบุรี ต่อมาได้ไปปฏิบัติธรรมกับท่านพุทธทาส ที่วัดสวนโมกข์ อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

พ.ศ. ๒๔๘๔ เกิดสงครามโลกครั้งที่ ๒ ญี่ปุ่นบุกประเทศไทย ท่านจึงกราบลาท่านพุทธทาส กลับมาอยู่วัดมหาธาตุอีกครั้งหนึ่ง ขณะนั้นกรุงเทพฯ

(๕)

มัชฌิมวัย ต้นปี พ.ศ.๒๔๙๒ เมื่ออายุย่าง
เข้า ๓๐ ปี ได้ร่วมกับท่านปัญญาบัณฑิต เทศน์สั่งสอน
อบรมประชาชน จนมีผู้นิยมเลื่อมใสมาฟังกันมาก
และมีความเห็นว่า การเผยแพร่พระพุทธศาสนา
แบบนี้มีประโยชน์ จึงร่วมแรงร่วมใจกันสร้างสถานที่
ถาวร ก่อสร้างพุทธสถานเชียงใหม่ขึ้น

พ.ศ.๒๔๙๔ อายุได้ ๓๔ ปี ท่านอาจารย์พร
เกิดป่วยเป็นวัณโรค จึงจำเป็นต้องลาสิกขาบท เมื่อ
วันที่ ๒๐ มกราคม ๒๔๙๔ ออกมาพักรักษาตัว
และถือโอกาสในระหว่างนี้ไปปฏิบัติธรรม ณ สถานที่บนภูเขาสูง
คือห้วยฝ้าย ซึ่งขึ้นอยู่ในตำบล
ช่างเคียน อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ปลายปี พ.ศ.๒๔๙๔ เมื่อท่านหายเป็นปกติ
ดีแล้ว จึงเริ่มสอนพุทธศาสนาอีก โดยสอนทุก
โรงเรียนในเขตเทศบาลเมืองเชียงใหม่ ทั้งชั้นประถม
มัธยม โรงเรียนสตรี โรงเรียนชาย วิทยาลัยฝึกหัดครู
และวิทยาลัยพยาบาลที่สวนดอก ทำงานเผยแพร่
พระพุทธศาสนาแก่เยาวชน โดยสอนให้ฟรีทุกอย่าง

(๖)

รวมเวลาที่ได้ศึกษาค้นคว้าปฏิบัติธรรม และเผยแพร่
พุทธศาสนา ที่จังหวัดเชียงใหม่ นานถึง ๑๑ ปี จนมี
ชื่อเสียงเป็นที่รู้จักแพร่หลายทั่วไป

งานสอนพระนิสิต

งานสอนที่ธรรมวิชัย วัดมหาธาตุ ฯ

งานสอนสมาธิ

งานสอนทางวิทยุกระจายเสียงและโทรทัศน์

พ.ศ. ๒๔๙๘ ทางมหาจุฬาลงกรณราช-
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงฆ์ ได้มีหนังสือเชิญตัวมา
เป็นอาจารย์สอนในคณะพุทธศาสตร์ อาจารย์พร
ตัดสินใจมาสอนที่มหาวิทยาลัยสงฆ์นี้ ก็เพราะเห็นว่า
จะทำประโยชน์ให้แก่พระพุทธศาสนาโดยส่วนรวม
ได้มากกว่า และเป็นผู้ริเริ่มคิดสอนวิชาธรรมประ-
ยุกต์ คือสอนให้รู้จักแก่นแท้ของพระพุทธศาสนา
ตามหลักปฏิจจสมุปบาท เพื่อจะเอาธรรมะมาใช้ให้
เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวัน

เมื่อมาสอนที่มหาจุฬา ฯ ได้ประมาณ ๖
เดือน ก็ได้ไปสอนพุทธศาสนาตามโรงเรียนต่าง ๆ
๑๐ กว่าแห่งในกรุงเทพฯ ฯ

ในระหว่างปี พ.ศ.๒๕๐๑ ได้เปิดสอนพิเศษให้แก่นักเรียนในวันเสาร์-อาทิตย์ และได้เปิดโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ขึ้นเป็นแห่งแรกในกรุงเทพมหานคร ในนามของมหาจุฬาฯ อีกทั้งได้จัดตั้งแผนกธรรมวิจัยขึ้นที่วัดมหาธาตุ โดยเปิดสอนพุทธศาสนาและฝึกสมาธิให้แก่ประชาชนที่สนใจทั่วไป ในทุกวันเสาร์วันอาทิตย์เป็นประจำเรื่อยมา

ในปีเดียวกันนี้ อาจารย์พร ได้มีโอกาสบรรยายธรรมทางสถานีวิทยุกระจายเสียงหลายแห่ง รวมทั้งรายการเรื่องสุขภาพทางจิต ทางทีวีขาว-ดำ ช่อง ๗ ของกองทัพบก ติดต่อกันเป็นเวลาถึง ๑๐ ปี จนเป็นที่นิยมติดตามชมกันทั่วไป

ผลงานการพระศาสนา

งานเขียนหนังสือ

พ.ศ.๒๕๐๘ ได้ตั้งสำนักค้นคว้าทางวิญญาณ และตั้งโรงพิมพ์วิญญาณ เพื่อวิจัยการสอนศีลธรรมให้ได้ผลสมความมุ่งหมายและให้ความสนับสนุนแก่ผู้ที่มีพื้นสมาธิ เพื่อให้ได้มีโอกาสฝึกสมาธิในขั้นสูงต่อไป

อาจารย์พร รัตนสุวรรณ ได้พิมพ์หนังสือ
ธรรมะที่เขียนขึ้นเอง และให้ทำการแปลหนังสือภาษา
อังกฤษที่เขียนเกี่ยวกับปรากฏการณ์ทางวิญญาณ
โดยมีอาจารย์ ศิริ พุทธศุภร์ เป็นผู้แปลเป็นภาษาไทย
อีกทั้งยังมีคุณศรีเพ็ญ จัตุหะศรี ผู้ซึ่งได้สมาธิขั้นสูง
สามารถติดต่อกับโอปปาติกะ เป็นผู้เขียนเกี่ยวกับ
ปรากฏการณ์ทางวิญญาณ ลงพิมพ์ในหนังสือ
วิญญาณเป็นประจำตลอดมาจนถึงปัจจุบัน

สำนักค้นคว้าทางวิญญาณมีผลงานที่เป็น
บทความทางธรรมะ บทความทางพระพุทธศาสนา
และบทความที่เกี่ยวกับประสพการณ์ทางวิญญาณ
เป็นหนังสือมากกว่า ๘๐ เรื่อง

สำรวจโบราณสถาน

ในปีเดียวกันนี้ ได้ทำการออกสำรวจโบราณ
สถานหลายแห่ง ร่วมกับอาจารย์จุลทัศน์ พยา
ฆรานนท์ เพื่อหาข้อมูลพิสูจน์ เรื่องโอปปาติกะ
ซึ่งเคยมีความเกี่ยวข้องกับโบราณสถานนั้น ๆ จะ
สามารถบอกเรื่องราวเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของ
โบราณสถานได้มากน้อยเพียงไร

**การเขียนภาพอดีตพระมหากษัตริย์
และเขียนภาพบุคคลในโลกทิพย์ ผู้ซึ่งตายไปไม่นาน**

พ.ศ. ๒๕๑๐ ได้รับความช่วยเหลือจากอาจารย์
ลาวัณย์ อูปอินทร์ (ดาวราย) ร่วมกับคุณศรีเพ็ญ
จิตุหะศรี เขียนรูปบุคคลสำคัญในประวัติศาสตร์ อดีต
พระมหากษัตริย์ที่ยังมีชีวิตอยู่ในโลกของโอปปาติกะ
โดยอาจารย์ลาวัณย์ จะเขียนตามคำบอกของคุณ
ศรีเพ็ญ ผู้ซึ่งเข้าสมาธิไปดู จำรูปร่างลักษณะส่วน
ที่จะเขียนได้ แล้วก็จะออกจากสมาธิ มาบอกให้
อาจารย์ลาวัณย์เขียนตาม มีผลงานเป็นพระรูปที่
เขียนแล้ว ๑๒ พระองค์ รวมทั้งเขียนรูปบุคคลใน
โลกทิพย์ผู้ซึ่งตายไปไม่นาน ๒ ราย

**มูลนิธิส่งเสริมการสอนพระพุทธศาสนา สำหรับ
เยาวชน**

ราวเดือนสิงหาคม พ.ศ. ๒๕๑๐ ได้ก่อตั้ง
มูลนิธิส่งเสริมการสอนพระพุทธศาสนา สำหรับ
เยาวชนขึ้น เพื่อให้เยาวชนเรียนธรรมะในสวนที่จำเป็น
สำหรับนำไปใช้ในชีวิตประจำวันและฝึกสมาธิ เพื่อ
ส่งเสริมคุณภาพชีวิตและสมรรถภาพในด้านสติปัญญา

งานก่อสร้างพัฒนาพื้นที่

งานซ่อมแซมสถานที่

งานขุดบ่อ ขุดสระ ขุดบ่อเจาะน้ำบาดาล

ทำแนวกันไฟ งานปลูกต้นไม้

งานสร้างสาธารณูปโภค

งานสร้างหอประชุม กุฏิพระสงฆ์

ต้นปี พ.ศ.๒๕๑๗ อาจารย์พร ได้รับความ
เชื้อเพื่อจากนายละเมียน อัมพะวะศิริ เขตการทาง
พิษณุโลก และเจ้าหน้าที่กรมทางอนุญาตให้ใช้
สถานที่บริเวณแคมป์สนเซอร์เวย์ดริฟ ซึ่งเคยเป็นที่
พักของเจ้าหน้าที่สร้างทางสายหล่มสัก-พิษณุโลก
มาเป็นสถานที่ปฏิบัติธรรมของนักศึกษา เดิมพื้นที่
ในแคมป์สนทั้งหมด ๒๐๒๙ ไร่ เป็นสถานที่อยู่ใน
ความครอบครองของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ และ
ต่อมาในปัจจุบันได้อยู่ในความดูแลของราชพัสดุ

ศูนย์พัฒนาศาสนา

พ.ศ.๒๕๑๗ เริ่มสร้างศูนย์พัฒนาศาสนา
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ต.แคมป์สน อ.เขาค้อ

จ.เพชรบูรณ์ ให้เป็นที่ศึกษาและปฏิบัติธรรมสำหรับ
พระนิสิตมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และนัก
ศึกษาจากที่อื่น ๆ ตลอดจนคนคณะบุคคลที่เฝ้ารอม
ทั่วไป สร้างหอประชุม เสนาสนะ ศาลากัมมัฏฐาน
กุฏิกัมมัฏฐาน หอฉัน หอพระธรรม ปลูกต้นไม้
รักษาป่า พัฒนาพื้นที่ ขุดสระ เจาะน้ำบาดาล
มีสาธารณูปโภค ตลอดจนสถานที่พักอาศัย และสิ่ง
อำนวยความสะดวกต่าง ๆ ก็ได้เกิดขึ้น ณ สถานที่
แห่งนี้ พัฒนาพื้นที่จากภูเขาหัวโล้น และทะเลหญ้าคา
ให้กลายเป็นป่าที่อุดมสมบูรณ์

การก่อสร้างพระเจดีย์อสิรภาพ อนุสรณ์สมเด็จพระ
นเรศวรมหาราช พ.ศ. ๒๕๑๘-๒๕๓๓

พ.ศ. ๒๕๑๘ ทำการวางศิลาฤกษ์ ก่อสร้าง
พระเจดีย์อสิรภาพฯ โดยสมเด็จพระนเรศวรมหาราช
ได้เสด็จมารับสั่ง (ติดต่อทางสมาธิกับคุณศรีเพ็ญ
จิตุหะศรี) ให้สร้างพระเจดีย์อสิรภาพฯ ขึ้น ณ ที่เนิน
แห่งหนึ่งในแคมป์สนนี้ พระองค์ทรงออกแบบพระ
เจดีย์ทั้งหมด และกำหนดเวลาให้วางศิลาฤกษ์ในวัน
วิสาขบูชา ตรงกับวันอาทิตย์ที่ ๒๕ พฤษภาคม
พ.ศ. ๒๕๑๘

อาจารย์พร เริ่มวิ่งค้นหาเงินเพื่อมาซ่อมแซมบ้านพัก และเตรียมงานวางศิลาฤกษ์ด้วยความเหน็ดเหนื่อย และได้รับเงินจากการบริจาคของผู้มีจิตศรัทธามีน้ำใจเสียสละ เข้าใจงานที่กำลังทำอยู่ โดยได้มาทอดกฐิน ทอดผ้าป่าในวันสำคัญทางศาสนา ทำให้งานวางศิลาฤกษ์และงานก่อสร้างพระเจดีย์อิสรภาพ อนุสรณ์สมเด็จพระนเรศวรมหาราช ดำเนินต่อไปได้จนสำเร็จเพื่อให้เป็นศูนย์รวมพลังวิญญาณบรรพชน และเป็นสื่อพลังแห่งความดี ความศักดิ์สิทธิ์ของพระศาสนา

ประวัติการก่อสร้างพระเจดีย์อิสรภาพ ฯ

พระเจดีย์องค์นี้ขานนามว่า พระเจดีย์อิสรภาพ อนุสรณ์สมเด็จพระนเรศวรมหาราช เพื่อให้เป็นศูนย์รวมพลังวิญญาณบรรพบุรุษของไทยผู้กล้าหาญปกป้องคุ้มครองไทยให้เป็นไทยตลอดมา เพื่อจะเป็นสื่อพลังใหม่หักทำลายสิ่งชั่วร้ายทั้งปวง ให้บารบลงด้วยพลังแห่งความดี ความศักดิ์สิทธิ์แห่งศาสนา

(๑๓)

ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ให้คุณความดี
เกิดเป็นแก่นแก้ว ณ ที่นี้ แล้วแผ่รังสีทวีปโดยรอบทุก
สารทิศ

เป็นรูปแบบพระเจดีย์ ๓ สมัย อยุธยา สุโขทัย
รัตนโกสินทร์ กระทำพิธีวางศิลาฤกษ์ เมื่อวันวิสาข
บูชา ตรงกับวันอาทิตย์ที่ ๒๕ พฤษภาคม พ.ศ.๒๕๑๘

สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช สยามมกุฎราช-
กุมาร เสด็จพระราชดำเนินแทนพระองค์ ทรงประกอบ
พิธีสวมฉัตร ๙ ชั้น ยอดนภศূলพระเจดีย์อิสราภาพฯ
เมื่อวันอังคารที่ ๑๔ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๓๓ เวลา
๑๕.๐๐ น.

งานสร้างพระรูปปั้นหล่อเหมือนพ่อขุนผาเมือง

พ.ศ.๒๕๒๑ สร้างพระรูปปั้นหล่อเหมือนพ่อ
ขุนผาเมือง เจ้าเมืองราด ผู้กอบกู้ชาติไทยให้เป็น
อิสระจากขอมทวารุณในยุคต้นสมัยสุโขทัย

ปัจฉิมวัย

เมื่ออายุได้ ๖๘ ปี ได้สร้างงานที่มีคุณประ-
โยชน์ต่อศาสนาอย่างยิ่ง คือ :-

งานชำระและจัดพิมพ์คัมภีร์อรรถกถา-ฎีกา

พ.ศ. ๒๕๒๙ เป็นผู้อำนวยการประธานการชำระและจัดพิมพ์คัมภีร์อรรถกถา และคัมภีร์ฎีกาให้ถูกต้องบริบูรณ์ เพื่อพระธรรมคัมภีร์ อันเป็นคำสั่งสอนขององค์พระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า จักเป็นคุณประโยชน์ต่อมวลมนุษยชาติอย่างแท้จริงสืบไป

งานมอบคัมภีร์อรรถกถา

วันจันทร์ที่ ๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๓๓ กระทำพิธีมอบคัมภีร์อรรถกถาแด่มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และทำบุญอายุครบ ๖ รอบของอาจารย์พรรัตน์สุวรรณ ณ พระอุโบสถ วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ ท่าพระจันทร์ กรุงเทพฯ

วันศุกร์ที่ ๑๓ มีนาคม ๒๕๓๕ เข้าเฝ้าสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ถวายคัมภีร์พระไตรปิฎกและคัมภีร์อรรถกถา

จากนี้ก็ได้นำคัมภีร์อรรถกถา ถวายสมเด็จพระสังฆราช ถวายพระเถระ และมอบให้สถาบันการ

(๑๕)

ศึกษาผู้ทรงคุณวุฒิต่าง ๆ รวมทั้งสมาคมต่าง ๆ ทั้ง
ในและต่างประเทศด้วย

เกียรติคุณ

ตลอดชีวิตของอาจารย์พร รัตนสุวรรณ ไม่เคย
ทำงานด้านอื่นเลย นอกจากงานสอน งานค้นคว้า
วิจัยในทางพระพุทธศาสนา โดยได้วางรากฐาน
งานสอนธรรมะ และสร้างพระธรรมคัมภีร์ต่าง ๆ
งานที่ทำทุกอย่างดำเนินไปได้ด้วยศรัทธาของประ-
ชาชนและดำเนินงานทางพุทธศาสนาด้วยมีผู้บริจจาค
ทั้งสิ้น

เป็นชีวิตคนทำงานที่มีคุณค่า มีสาระประโยชน์
เป็นเสมือนประทีปธรรม เพราะเป็นผู้นำแสงสว่าง
ทางปัญญามาให้กับมนุษยโลก

ท่านได้รับรางวัล เสนาธรรมจักร ไบประกาศ
เกียรติคุณ สาขาเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศ
ในฐานะผู้ทำคุณประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนา พุทธ-
ศักราช ๒๕๓๓

ชีวิตในบั้นปลาย

ท่านได้เริ่มป่วยเป็นโรคตับอักเสบ ตั้งแต่ พ.ศ.๒๕๒๔ และเรื้อรังเรื่อยมา เพราะได้รับการพักผ่อนไม่เพียงพอ ด้วยเป็นหน่วยงาน และรีบทำงานแข่งกับเวลาที่เหลืออยู่ให้มากที่สุด ทำงานจนวาระสุดท้าย

อาจารย์พร รัตนสุวรรณ ละทิ้งกายหยาบเข้าสู่ภุมิทิพย์ เมื่อวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๖ เวลา ๐๖.๓๙ น. รวมสิริอายุได้ ๗๔ ปี ๓ เดือน ๖ วัน.

แต่...

อาจารย์พร รัตนสุวรรณ

★

“แบบหนึ่งของชีวิต
ที่ไม่ซ้ำแบบกับใคร
คือ แบบชีวิตอาจารย์พร”

ชาติภูมิ

เดิม อาจารย์พร รัตนสุวรรณ ได้ถือกำเนิดในตระกูลช่างทอง ณ ต.บ้านแก่ง อ.ตรอน จ.อุตรดิตถ์ พ.ศ. ๒๔๖๑ (วันจันทร์ที่ ๑๘ ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๒ ปีมะเมีย)

ปี ๒๔๗๖

ได้เข้ามาเรียนบาลีในสำนักเรียนวัดมหาธาตุฯ กรุงเทพฯ เมื่อสอบได้ประโยค ป.ธ. ๖ แล้วหยุดเรียน ได้ศึกษาค้นคว้าปฏิบัติธรรม ทั้งที่สวนโมกขพลาราม และออกธุดงค์วัตรปฏิบัติธรรมในสำนักต่าง ๆ จนเป็นที่พอใจ

เข้าป่า-อ่านพระไตรปิฎก

เมื่อประมาณปี พ.ศ. ๒๔๘๕ อาจารย์พร รัตนสุวรรณ ขณะยังเป็นพระภิกษุ ได้ตัดสินใจเข้าป่า เพื่อปฏิบัติธรรม และศึกษาค้นคว้า “พระไตรปิฎก” เป็นส่วนพิเศษโดยเฉพาะ ขณะนั้น พระไตรปิฎกฉบับแปลไทยยังไม่มี จึงต้องศึกษาค้นคว้า อ่านจากฉบับบาลีล้วน ๆ เพื่อให้ได้เข้าถึง “อรรถรสในพระพุทธรวณะ” อย่างแท้จริง

การรอบรู้ แดกฉาน เชี่ยวชาญ อย่างลึกซึ้งในพระไตรปิฎก ของอาจารย์พร จึงเป็นเรื่องปกติธรรมดาสำหรับผู้ “นอนกอดพระไตรปิฎกอยู่ในป่านานปี” ผลการค้นคว้าที่ชัดเจน คือ “หลักกฎของกรรม” “หลักปัจเจกการ” และเรื่อง “วิญญาน” ซึ่งได้ก้าวไปอย่างกว้างไกล...

ฯลฯ ผลงานด้านนี้ ยังอีกมากหลาย ฯลฯ

ตัดสินใจ เป็น “อนาคาริก” พร รัตนสุวรรณ

เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๙๔ อาจารย์พร รัตนสุวรรณ ได้ตัดสินใจลาสิกขา จากความเป็นพระภิกษุ เพื่อเป็น

“อนาคาริก” และสะดวกในการสนองพระพุทธานุศาสนานา โดยเฉพาะเข้าร่วมกับคณะผู้ร่วมก่อตั้ง “พุทธนิคม-เชียงใหม่” มีท่านเจ้าชิน เจ้าชาย สิโรต เป็นต้น ซึ่งงาน ได้ดำเนินการก่อตั้ง “พุทธนิคม-เชียงใหม่” ได้ดำเนินไป อย่างเรียบร้อยด้วยดียิ่ง.

กลับเข้ามาช่วยงาน “มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย”

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งเป็นสถาบันการศึกษา ระดับ มหาวิทยาลัยสงฆ์ ในระยะเริ่มการก่อตั้งนั้น นับว่า มีปัญหา และมีอุปสรรค ในด้านการบริหาร เป็นอย่างมาก ประการสำคัญสุดยอด ก็คือ “ไม่มีทุน” อาจารย์พร รัตนสุวรรณ ได้ตัดสินใจเข้ามาช่วย มจร. อีกแรงหนึ่งตามคำเรียกร้องของพระเดชพระคุณสภานายก (สมเด็จพระพุฒาจารย์ อัสสภเถร) และพระคุณท่านอธิการบดี (พระธรรมมวรนายก สมบูรณ์)

ผลงานมีมากมาย อาทิ-

- ก่อตั้งสถาบัน “ธรรมวิจัย” มจร.
- ก่อตั้ง “ร.ร.พุทธศาสนาวันอาทิตย์” ของมหาจุฬา-

ลงกรณราชวิทยาลัย ขึ้นเป็นแห่งแรกของประเทศไทย
เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๑

- จัดตั้งสถาบันปฏิบัติธรรม “แคมป์สน” ให้แก่
ประเทศชาติ

- จัดชำระคัมภีร์ “อรรถกถา” ทั้งหมด มอบให้
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผลงานชีวิตอีกหลายด้านหลายมุม จะตามติดบันทึกไว้
ต่างหาก

อาจารย์พร รัตนสุวรรณ

ได้ใช้ชีวิตในรูปแบบ “อนาคาริก” แบบเรียบง่าย
แต่เต็มสมบูรณ์ด้วย “เนื้อหาสาระหลากหลาย” ล้วนเป็น
ประโยชน์แก่ประเทศชาติ และการส่วนรวมของสังคม
เป็นอย่างดี

คณะปฏิบัติตนเอง

อาจารย์พร สมัยเป็นพระมหาหนุ่ม ๆ สามเณร
น้อย ๆ มีเพื่อน ๆ ร่วมสำนักก้าวหน้า มีความคิดร่วม
อุดมการณ์ ๔ ท่าน คือ

๑. ท่านมหาจารย์ส อิศรางกูล ณ อยุธยา
๒. พระมหาเจดีย์มิตร์สิริ
๓. อาจารย์ ส. ญาณมงคล(สามเณร) และ
๔. อาจารย์พร (ยังเป็นสามเณร)

รวมกลุ่มจัดตั้ง "คณะปฏิบัติตนเอง" ขนาดเขียน เป็น "ธรรมานุญชีวิตปฏิบัติตนเอง" ไว้ส่วยหฐ (๘ ก. ย. ๒๔๘๑) พระหนุ่ม ๆ สามเณรน้อย ๆ สำนักวัดมหาธาตุฯ ในยุคสมัยนั้น มีแนววิวัฒนาการนำขึ้นชมยิ่ง หนึ่งในจำนวนนั้น ก็คือ อาจารย์พร นั่นเอง

ลาจาก

อาจารย์พร รัตนสุวรรณ ลาจากไปเฉพาะรูปธรรม เท่านั้น (เมื่อ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๖)

นามธรรม คุณงามความดี อาจารย์พร รัตนสุวรรณ ยังอยู่พร้อม.

รูป ชีรติ มจฺจนํ นามโคตฺตํ น ชีรติ.

พระญาณมงคล

อภิลักษณ์อาจารย์พร รัตนสุวรรณ

ข้าพเจ้ารู้จักอาจารย์พร รัตนสุวรรณ มานาน ถ้านับเวลา ก็กว่า ๓๐ ปีขึ้นไป มูลเหตุที่ทำให้ข้าพเจ้าได้รู้จักกับอาจารย์พร นับได้ว่าเป็นจุดหักเหที่สำคัญในชีวิตของข้าพเจ้าและครอบครัว ที่เดียว เพราะก่อนหน้านั้น ข้าพเจ้าถือว่าตัวเองเป็นชาวพุทธ นับถือพระพุทธศาสนาตามบรรพบุรุษ แต่ก็ไม่เคยได้เรียนรู้ว่า พระพุทธศาสนาคืออะไร ? มีของดีอะไรในพระพุทธศาสนา จะนำมาใช้กับชีวิตประจำวันได้อย่างไรบ้าง ? จนกระทั่งประมาณ ปี พ.ศ. ๒๕๐๖ ข้าพเจ้าทราบที่วัดมหาราชตุยวราชรังสฤษฎิ์ ทำพระจันทร์ กทม. มีโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เปิดสอนพระพุทธศาสนาแก่เด็กนักเรียนทั้งชายหญิงอายุตั้งแต่ ๕ ขวบ ขึ้นไป โดยมีพระอาจารย์ที่เป็นพระภิกษุเป็นครูสอน ซึ่งได้เปิดสอนมาหลายปีแล้ว และเป็นแห่งแรกแห่งเดียวของโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในกรุงเทพมหานครในขณะนั้น ข้าพเจ้าจึงนำ ลูก ๆ ทั้ง ๔ คนและหลาน ๑ คน ไปสมัครเข้าเรียนในปีนั้นเอง ด้วย ความมุ่งหมายที่จะให้เด็ก ๆ ได้รู้จักวัด ได้ใกล้ชิดพระสงฆ์ องค์เจ้า และเรียนรู้พระพุทธศาสนาบ้าง

ในระหว่างที่เด็ก ๆ เข้าห้องเรียนกับพระอาจารย์ ใน
ตึกเรียนของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยนั่นเอง ข้าพเจ้าและ
ภรรยาใช้เวลาว่าง ๒ ชั่วโมงนั้น (เด็กเรียนกับพระอาจารย์ตั้ง
แต่ ๐๙.๐๐-๑๑.๐๐ น.) เข้าไปนั่งฟังธรรมบรรยายที่แผนกธรรมวิจัย
ซึ่งมีอาจารย์พร รัตนสุวรรณ เป็นผู้ริเริ่มตั้งขึ้นสำหรับให้ความรู้
ทางพระพุทธศาสนาแก่ประชาชนทั่วไป โดยไม่จำกัดความรู้
จำกัด เพศและวัย ข้าพเจ้าฟังอาจารย์พรสอนความรู้ทางพระ
พุทธศาสนาด้วยความซาบซึ้งใจ ทำให้เข้าใจในแก่นแท้ของพุทธ-
ศาสนาได้อย่างลึกซึ้ง สามารถนำไปประพฤติปฏิบัติตามให้
บังเกิดผลได้ในชีวิตประจำวัน ทั้งชีวิตครอบครัวและชีวิตการ
ทำงานตามอาชีพของแต่ละคน นอกจากนั้น ยังได้ทราบอีกว่า
โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์นี้ อาจารย์พร ก็เป็นผู้ริเริ่มก่อ
ตั้งขึ้นด้วย อาจารย์พร ยังสอนให้ลูกศิษย์ทั้งผู้ใหญ่และเด็กฝึก
หัดนั่งสมาธิให้จิตสงบ อันจะเป็นพลังให้เกิดประสิทธิภาพในการ
ทำงานในชีวิตประจำวันได้อีกด้วย

นับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา ข้าพเจ้าและภรรยาพร้อมลูก ๆ
ก็ได้เข้าวัดฟังธรรมและฝึกสมาธิ ได้เรียนรู้และใกล้ชิดกับพระพุทธ-
ศาสนา โดยอาจารย์พรเป็นผู้สั่งสอนอบรมตลอดมา ทำให้รู้
เรื่องอริยสัจ ๔, อริยมรรค, ปฏิจจสมุปบาท ฯลฯ อานิสงส์จาก
การประพฤติ ปฏิบัติธรรม ทำให้ครอบครัวของข้าพเจ้าประสบ
แต่ความสุข สงบสุขร่มเย็น ลูก ๆ ทุกคนต่างก็เป็นลูกศิษย์

อาจารย์พร เป็นเด็กดี อยู่ในอิวาท ความประพฤติเรียบร้อย
สมองแจ่มใส ศึกษาเล่าเรียนจนสำเร็จมหาวิทยาลัยระดับ
ปริญญาตรี-ปริญญาโททุกคน และต่างมีชีวิตครอบครัวที่ดีมี
ความสุขราบรื่นกันทุกคน

การจากไปของอาจารย์พร ยิ่งความโศกเศร้าเสียใจมาสู่
ลูกศิษย์ของอาจารย์ทุกคน แต่อาจารย์พรจากไปเพียงร่างกาย
เท่านั้น วิญญาณของอาจารย์ยอมไปสู่ภูมิสวรรค์ชั้นใดชั้นหนึ่ง
อย่างแน่นอน หากวิญญาณของท่านจะสถิตย์อยู่ ณ ทิพย์สถาน
วิมานชั้นใด ก็ขอให้พึงทราบเถิดว่าคณะลูกศิษย์ที่ยังมีชีวิตอยู่
ในโลกนี้ จะสืบทอดเจตนารมณ์ของอาจารย์ ในการดำเนินงาน
ตามโครงการต่าง ๆ ให้ลุล่วงไปตามวัตถุประสงค์ของอาจารย์
ทุกประการ

พลโท มานะ วรามิตร

(พลโท มานะ วรามิตร)

ประธานมูลนิธิพร รัตนสุวรรณ

อภิณหปัจจเวกขณะ

ความตาย คืออะไร ?

โดย

พร รัตนสุวรรณ

จัดพิมพ์ โดย สำนักคณาจารย์ทางวิญญาน

ISBN 974-7387-12-3

คำปรารภ

ในการพิมพ์ครั้งที่ ๒

อาจารย์พร รัตนสุวรรณ เป็นบุคคลที่มีศรัทธาปสาทะอย่างแรงกล้าในพระพุทธศาสนา เคยบรรพชาเป็นสามเณรอยู่วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ ท่าพระจันทร์ กรุงเทพมหานคร เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๘ สอบได้เปรียญธรรม ๖ ประโยค ขณะเป็นสามเณร ต่อมาได้อุปสมบทเป็นพระภิกษุ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๑ สมเด็จพระวันรัต (เฮง เขมจารีมหาเถระ) อธิบดีสงฆ์วัดมหาธาตุ ฯ เป็นพระอุปัชฌาย์ อุปสมบทแล้วก็รับภาระเป็นครูสอนนักเรียนบาลี สำนักเรียนวัดมหาธาตุ ฯ พ.ศ. ๒๔๘๓ ได้ไปปฏิบัติธรรมที่สวนโมกข์ (เก่า) ต. พุมเรียง จ. สุราษฎร์ธานี กับท่านพุทธทาส เป็นเวลา ๑ ปี แล้วจาริกไปปฏิบัติธรรมตามสถานที่วิเวกหลายแห่งพร้อมกับตั้งใจมุ่งมั่นศึกษาพระไตรปิฎกและอรรถกถา ตลอดจนค้นคว้าปริกษณ์วิเสส ภาษาบาลี จนมีความรู้แตกฉานและลุ่มลึกในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ปี พ.ศ. ๒๔๙๑ ได้ไปอยู่จำพรรษาที่วัดคูเม็งค์ จังหวัดเชียงใหม่ เคยร่วมทำงานเผยแพร่กับท่านปัญญานันทะ (พระเทพวิสุทธิเมธี วัดชลประทานรังสฤษฎิ์) และได้เปิดสอนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ที่จังหวัดเชียงใหม่ จนกิตติศัพท์การทำงานเผยแพร่วรรณะเป็นที่รู้จักกันทั่ว

ในปี พ.ศ. ๒๔๙๔ อาจารย์พร รัตนสุวรรณ เกิดป่วยเป็นวัณโรค ต้องสึกออกมารักษาตัว เมื่อนายติ๊กก็กลับไปสอนธรรมทางพุทธศาสนาตามโรงเรียนในเขตเทศบาล จังหวัดเชียงใหม่ ทั้งชั้นประถม ชั้นมัธยม วิทยาลัยครู วิทยาลัยพยาบาลสวนดอก ทำงานเผยแพร่พระพุทธานุภาพอย่างแท้จริง โดยสอนฟรีทุกอย่าง จนมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักแพร่หลายทั่วไป อาจารย์พรทำงานเผยแพร่ที่จังหวัดเชียงใหม่ทั้งในขณะที่เป็นพระภิกษุและในเพศคฤหัสถ์เป็นเวลา ๑๑ ปี

พ.ศ. ๒๔๙๘ ได้รับเชิญจากทางมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงฆ์ แห่งคณะสงฆ์ไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ ทำพระจันทร์ กรุงเทพมหานคร ให้มาเป็นอาจารย์สอนในคณะพุทธศาสตร์ ต่อมาได้ไปสอนวิชาพุทธศาสนาตามโรงเรียนต่าง ๆ ๑๐ กว่าแห่ง ในระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๐๓ ได้เปิดสอนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ และตั้งโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่วัดมหาธาตุ ฯ ขึ้นเป็นครั้งแรก ตั้งแผนกธรรมวิจัยเป็นสถานที่ฟังธรรมและฝึกสมาธิสำหรับประชาชนทั่วไป ทำงานเผยแพร่ติดต่อกันประมาณ ๑๐ ปี

ปี พ.ศ. ๒๕๐๘ ได้ตั้งสำนักค้นคว้าทางวิญญาณ ตั้งโรงพิมพ์วิญญาณ ออกหนังสือรายสองเดือน ชื่อหนังสือ

วิญญาณ ปัจจุบันมีสมาชิกหลายพันราย และพิมพ์หนังสือธรรมะที่อาจารย์เรียบเรียงขึ้นจากการค้นคว้าศึกษา และปฏิบัติธรรม

ปี พ.ศ. ๒๕๑๖ อาจารย์พร ได้รับอนุญาตจากเขตการทางพิชณโลกให้ใช้สถานที่บริเวณแคมป์สน ในเนื้อที่ ๒,๐๒๙ ไร่ ที่ตำบลแคมป์สน อำเภอห่มส็ก (ปัจจุบันอำเภอเขาค้อ) จังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นสถานที่ปฏิบัติธรรม ต่อมาได้จัดตั้งศูนย์พัฒนาศาสนาขึ้น เพื่อเป็นสถานศึกษา และปฏิบัติธรรมของพระภิกษุสามเณร และคฤหัสถ์ผู้ใคร่ในธรรม

อนึ่ง พระภิกษุสามเณร จากมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงฆ์ แห่งคณะสงฆ์ไทย ปี ๒ เมื่อจบภาคการศึกษาแล้วจะต้องไปรับการอบรมวิชาธรรมประยุกต์ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ณ ศูนย์พัฒนาศาสนาแห่งนี้เป็นประจำทุกปี เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๑๙ รุ่นที่ ๑ มีพระนิสิตนักศึกษาจำนวน ๓๒ รูป ปี พ.ศ. ๒๕๓๖ มีพระนิสิตนักศึกษาเข้ารับการอบรม ๔๔๕ รูป มาจนถึงปัจจุบัน ปี พ.ศ. ๒๕๓๗ มีทั้งหมด ๔๐๐ กว่ารูปเช่นกัน สิ่งก่อสร้างที่เป็นถาวรวัตถุต่าง ๆ ที่ศูนย์พัฒนาศาสนานั้น อาจารย์พร ได้ใช้ทุนไปหลายสิบล้านบาท ค่าเช่าที่ ๒,๐๒๙ ไร่ จากทางราชพัสดุอีกปีละประมาณ ๑๐,๐๐๐ บาท (หนึ่งหมื่นบาทถ้วน) ค่าใช้จ่ายทั้งหมดได้รับความอุปถัมภ์จากผู้มีจิตศรัทธาในผลงานของท่าน

ปี พ.ศ. ๒๕๒๙ อาจารย์พร ได้เริ่มดำเนินการตรวจชำระและจัดพิมพ์คัมภีร์อรรถกถาภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จนเสร็จเรียบร้อย เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๕ จำนวน ๔๗ เล่ม ใช้ทุนในการดำเนินงานจัดพิมพ์ประมาณ ๕ ล้านบาท ต่อจากนั้น ท่านได้ดำเนินการตรวจชำระและจัดพิมพ์คัมภีร์ฎีกาอีก ๑๒ คัมภีร์ รวม ๒๖ เล่ม ซึ่งยังไม่ทันแล้วเสร็จ ท่านก็มาจากไป ทิ้งไว้แต่ผลงานอันทรงคุณค่ามหาศาล และงานที่ยังค้างอยู่ให้คณะศิษย์ดำเนินงานต่อ

ตลอดชีวิตของอาจารย์พรที่ผ่านมา ท่านไม่เคยทำงานด้านอื่นเลย ทำแต่ทางด้านเผยแผ่พระพุทธศาสนา ศึกษา ค้นคว้าพระไตรปิฎก-อรรถกถา-ฎีกา ด้วยตนเอง แล้วเผยแผ่ต่อผู้อื่น ทั้งโดยการบรรยายและเขียนบทความ จัดพิมพ์คัมภีร์อรรถกถา-ฎีกา จนลมหายใจสุดท้าย

ในปี พ.ศ. ๒๕๓๓ อาจารย์พร ได้รับรางวัลเสมาธรรมจักร ใบประกาศเกียรติคุณ จากกรมการศาสนากระทรวงศึกษาธิการ สาขาเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศ ในฐานะผู้ทำคุณประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนา

อาจารย์พร รัตนสุวรรณ ได้จากโลกนี้ไป เมื่อวันพุธที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๖ เวลา ๐๖.๓๙ น. ที่โรงพยาบาลเซ็นทรัลเจเนอรัล กรุงเทพมหานคร

ตลอดระยะเวลาที่อาจารย์พรได้ศึกษาค้นคว้าพระไตรปิฎก-อรรถกถา-ฎีกา และปฏิบัติธรรมด้วยตนเอง สอนทั้งพระนิสิตนักศึกษา และประชาชนทั่วไป ท่านได้เขียนบทความธรรมะมากมาย พิมพ์เป็นเล่มหนังสือประมาณ ๕๐ กว่าเล่ม แต่ละเล่มพิมพ์หลายครั้ง แต่จะอยู่ในวงจำกัดเฉพาะพระนิสิตนักศึกษา และสมาชิกสำนักค้นคว้าทางวิญญาณเท่านั้น บัดนี้สำนักค้นคว้าทางวิญญาณ ต้องการให้งานของท่านแพร่หลายยิ่งขึ้น จึงได้จัดพิมพ์บทความธรรมะของท่านเผยแพร่ให้กว้างขวางต่อไป

หนังสือเรื่อง "อภิณหปัจเจกเวกขณ" เล่มนี้ เป็นหนังสือที่อาจารย์พร รัตนสุวรรณ ได้เขียนขึ้น และจัดพิมพ์เป็นครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๙ สำหรับแจกในงานศพ คุณถนอมศรี พิมพ์พันธุ์ ซึ่งเป็นผู้อุปถัมภ์อาจารย์พร รัตนสุวรรณตั้งแต่สมัยยังบวชเป็นสามเณร เป็นเจ้าภาพอุปสมบทอาจารย์พร เป็นพระภิกษุ เมื่ออาจารย์พร สึกแล้ว ก็ได้มาอาศัยบ้านของคุณถนอมศรี อยู่อีกหลายปี กว่าจะมีบ้านเป็นของตนเอง

ส่วนเรื่อง ความตายคืออะไร อาจารย์พรได้เขียนไว้ในหนังสือวิญญาณ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๑ และได้พิมพ์ร่วมกับอภิณหปัจเจกเวกขณในหนังสือแจกครั้งนั้น ในการพิมพ์ครั้งนี้ก็ได้จัดพิมพ์รวมกันด้วย

อภินิหารปัจเจกบุคคล เป็นความจริงของชีวิตที่ต้องพิจารณาอยู่เนือง ๆ หรือพิจารณาทุกวัน การยอมรับความจริงในเรื่องเหล่านี้ จะทำให้เราไม่ประมาท รู้จักคิดทำใจให้สบายอยู่เสมอ ไม่ว่าจะมีความทุกข์อะไรเกิดขึ้น ผู้ที่รู้สึกว่าคุณเองได้สร้างกุศล ทำหน้าที่ในฐานะใด ๆ ก็ตาม ด้วยการปฏิบัติอย่างดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ รู้สึกภูมิใจในตนเอง นับถือตนเอง บุคคลประเภทนี้ย่อมมีความสุขทั้งในขณะที่ยังมีชีวิตอยู่และตายไปแล้ว คือมีความบันเทิงใจทั้งในโลกนี้ และเมื่อละจากโลกนี้ไปสู่สุคติ ก็จะมีบันเทิงใจยิ่งขึ้นอีกหลายเท่า

สำนักคัมภีร์ทางวิญญาณ

มิถุนายน ๒๕๓๗

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
อภินิหารปัจเจกบุคคล	
ธรรมที่ควรพิจารณาเนื่อง ๆ	๑
ธรรมที่ใครปฏิเสธไม่ได้	๓
ความแก่	๔
ความเจ็บไข้	๕
ความตาย	๖
จำใจจำพราก	๗
ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว	๑๐
เรามีกรรมเป็นของตน	๑๓
เราเป็นทายาทของกรรม	๑๕
เรามีกรรมเป็นที่เกิด	๑๗
หลักฐานเรื่องการเกิด	๒๑
เรามีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์	๒๔
เรามีกรรมเป็นที่พึ่งอาศัย	๒๙
ธรรมอันเป็นที่พึ่ง	๓๔

เรื่อง	หน้า
ศึกษาไม่เพียงพออาจเข้าใจผิด	๓๙
ทำดีได้ดี ขึ้นอยู่กับสมบัติ ๔ ประการ	๔๒
บทเพลงพระราชนิพนธ์ ความฝันอันสูงสุด	๕๑

ความตายคืออะไร ?

ความตายคืออะไร ?	๕๓
ทุกชีวิตเป็นผลที่เกิดมาจากวิบาก	๕๗
คนจะเกิดได้ต้องอาศัยเหตุ ๓ อย่าง	๖๓
ควรจะปฏิบัติอย่างไรกับคนที่เพิ่งตายใหม่ ๆ	๗๙
คนที่ตายไป ที่ติดต่อก็ได้และติดต่อก็ไม่ได้	๙๔

อภิณหปัจเจกชนม์

ธรรมที่ควร พิจารณาเนื่อง ๆ

๑. เรามีความแก่เป็นธรรมดา ไม่ล่วงพ้นความ
แก่ไปได้
๒. เรามีความเจ็บเป็นธรรมดา ไม่ล่วงพ้นความ
เจ็บไปได้
๓. เรามีความตายเป็นธรรมดา ไม่ล่วงพ้นความ
ตายไปได้
๔. เราจะต้องพลัดพรากจากบุคคลและสิ่งของ
อันเป็นที่รักที่ชอบทั้งสิ้น

๕. เรามีกรรมเป็นของตน เราเป็นทายาทของกรรม เรามีกรรมเป็นที่เกิด เรามีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ เรามีกรรมเป็นที่พึ่งอาศัย เราทำกรรมอันใดไว้ ดีก็ตาม ชั่วก็ตาม จักต้องได้รับผลแห่งกรรมอันนั้น

ธรรมะทั้ง ๖ ข้อนี้เรียกว่า อภิณหปัจจเวกขณะ ซึ่งแปลว่า ธรรมที่ควรพิจารณาเนื่อง ๆ หรือบ่อย ๆ เป็นธรรมที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสสอนไว้ มีปรากฏอยู่ในอังคุตตรนิกาย ปัญจกนิบาต พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๒ หน้า ๘๑ ฉบับสยามรัฐ ฉบับมหาจุฬาฯ หน้า ๖๖

ธรรมที่ใครปฏิเสธไม่ได้

ขอได้โปรดสังเกตว่า ในธรรมะทั้ง ๕ ข้อนี้ ๔ ข้อข้างต้นจะไม่มีใครปฏิเสธว่าไม่เป็นความจริง เพราะธรรมะทั้ง ๔ ข้อนี้เป็นหลักความจริงที่ทุกคนมองเห็นกันอยู่แล้วเพียงแต่ว่าคนส่วนมากไม่ค่อยจะนึกถึงบ่อย ๆ เท่านั้น เพราะถือว่ารู้แล้ว ไม่จำเป็นจะต้องพูดถึงหรือนึกถึงบ่อย ๆ และอีกอย่างหนึ่งเป็นเพราะมองไม่เห็นว่าจะได้ประโยชน์อะไรจากการพิจารณาหรือการนึกถึงบ่อย ๆ แต่การที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสสอนให้เราทั้งหลายหมั่นนึกถึงบ่อย ๆ นั้น พระองค์ได้ทรงอธิบายว่า :-

ความแก่

โดยธรรมดาคนที่เป็นนุ่มหรือเป็นสาว ย่อมจะเมาในความเป็นนุ่มเป็นสาว และจากความเมาอันนี้ ก็จะเป็นเหตุให้ประพฤติการุจริตได้ต่าง ๆ ทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจ แต่ถ้าผู้ใดหมั่นนึกถึงบ่อย ๆ ว่า เรามีความแก่เป็นธรรมดา ไม่ล่วงพ้นความแก่ไปได้ ก็จะทำให้ความเมาในความเป็นนุ่มเป็นสาวหมดไป หรือเบาบางลงได้ เพราะทรงเห็นประโยชน์เช่นนี้ จึงได้ตรัสสอนให้หมั่นพิจารณาเรื่องนี้บ่อย ๆ

ความเจ็บไข้

และในทำนองเดียวกัน คนที่ไม่ค่อยจะเจ็บป่วย ร่างกายแข็งแรง ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บเป็นเวลานาน ๆ ก็ย่อมจะเกิดความเม่าในความไม่มีโรคของตน คนที่ยังอีกนานกว่าจะตาย ก็ย่อมจะเกิดความเม่าในความมีชีวิตของตน จากความเม่าเหล่านี้ก็จะประพฤติกิริยาพฤติกรรมต่าง ๆ ทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจ แต่ถ้าผู้ใดหมั่นพิจารณาบ่อย ๆ ถึงความจริงเหล่านี้ ก็จะทำให้ความเม่าเหล่านั้นหมดไปหรือเบาบางลงได้

ความตาย

ความเมาในความเป็นหนุ่มเป็นสาวก็ดี ความเมาในความไม่มีโรคก็ดี ความเมาในความมีชีวิตก็ดี ความเมาเหล่านี้มีผลเสียหายร้ายแรงอย่างไร ขอให้นึกถึงคนที่เมาเหล้า ซึ่งเมื่อเมาแล้วย่อมทำให้ลืมตัว ทำให้ขาดสติสัมปชัญญะ ไม่รู้จักผิด ไม่รู้จักถูก ขาดความควบคุมตัวเอง นิสัยเดิมมีอยู่อย่างไร ก็จะแสดงนิสัยนั้น ๆ ออกมาไม่รู้จักละอาย และในที่สุดก็จะทำอะไรผิด ๆ โดยไม่รู้สีกตัว คนที่เมายศ เมาอำนาจ เมาทรัพย์สมบัติ เมาในลูก เมาในสามี เมาในภรรยา เมาในความรัก ก็เช่นเดียวกัน คนที่เมาในสิ่งเหล่านี้ทำอะไรผิดบ้าง คนที่ไม่เมาจะมองเห็นได้ง่าย ส่วนคนที่กำลังเมาจะมองไม่เห็น เพราะฉะนั้น พระพุทธเจ้าจึงได้ตรัสสอนให้หมั่นนึกถึงความจริงเหล่านี้ เพื่อเราทั้งหลายจะได้ไม่เมาเหมือนดังที่กล่าวมา

จำใจจำพราก

อนึ่ง โดยธรรมดาคนเราเมื่อรักหรือชอบสิ่งใด ก็อยากจะให้สิ่งนั้นคงอยู่ตลอดไป และอยากจะให้สิ่งที่ตนรักหรือชอบนั้นเป็นไปอย่างที่ตนเองปรารถนา ยิ่งรักมากชอบมาก ความอยากก็ยิ่งรุนแรงมาก แต่ครั้นต่อมาในเมื่อสิ่งที่ตนรักหรือชอบนั้นเกิดการพลัดพราก หรือเกิดความเสียหาย หรือไม่เป็นไปอย่างที่ตนเองปรารถนา ความทุกข์ก็จะเกิดขึ้นและโดยปกติทุกข์ทางใจนั้นเมื่อเกิดขึ้นครั้งหนึ่งแล้ว ต่อไปในเมื่อมีเหตุการณ์อย่างเดียวกัน ความทุกข์อันนั้นก็เกิดอีก เพราะความทุกข์ทางใจทุกอย่างมีวิบาก เหมือนกับความทุกข์หรือความรู้สึกทุกอย่าง เมื่อเกิดขึ้นในใจแล้ว มันก็จะมีเชื้อสะสมอยู่ในสันดาน ซึ่งถ้าความรู้หรือความรู้สึกอย่างนั้นเกิดบ่อย ๆ ความรู้หรือความ

รู้สึกนั้นก็สะสมเพิ่มพูนมากขึ้น แต่ถ้าผู้ใด
ในเมื่อเกิดความทุกข์แล้ว พยายามอดทนหรือ
ปล่อยวาง หรือพยายามศึกษาให้รู้ความจริงใน
เรื่องนั้น ๆ แล้วหัดทำใจให้อยู่เหนือความทุกข์ ไม่
ให้ความทุกข์ครอบงำ เหตุการณ์ที่ก่อให้เกิดความ
ทุกข์นั้น ก็จะกลายเป็นบทฝึกหัดทำให้จิตใจมี
ความต้านทานต่อความทุกข์ดีขึ้นโดยลำดับ เพราะ
เหตุนี้พระพุทธเจ้าจึงตรัสสอนให้เราหมั่นพิจารณา
ว่า เราจะต้องพลัดพรากจากบุคคลและสิ่งของอัน
เป็นที่รักที่ชอบทั้งสิ้น ซึ่งหมายความว่าเหตุการณ์
อย่างนี้ จะเกิดขึ้นแก่เราอย่างแน่นอนไม่วันใด
ก็วันหนึ่ง และตลอดชีวิตก็อาจจะต้องประสบ
หลายครั้งหลายหน ถ้าเราหมั่นพิจารณาเรื่องนี้
อยู่เสมอ ก็จะทำให้ความทุกข์เหล่านี้หมดไป หรือ
อย่างน้อยก็เบาบางลงได้

แต่อย่างไรก็ดี การพิจารณาถึงหลักความ
จริงทั้ง ๔ ข้อข้างต้นนี้ สำหรับผู้ที่ไม่เข้าใจธรรมะ

เรื่องนี้อย่างแท้จริง ก็มักจะนำธรรมะเรื่องนี้ไปใช้ผิดกาลเทศะ และในที่สุดก็ทำให้เกิดผลเสียหาย เช่นทำให้เกิดความเบื่อน่ายท้อแท้หมดกำลังใจ ทำงาน ทำให้เกิดความเกียจคร้าน ทำให้ไม่คิดต่อสู้อุปสรรคต่าง ๆ ซึ่งถ้าหากมีผลเกิดขึ้นเช่นนี้ก็หมายความว่า ผู้นั้นนำธรรมะไปใช้ไม่ถูกกาลเทศะ หรือธรรมะที่ว่านี้ไม่เหมาะแก่อุปนิสัยของคนประเภทนี้ การใช้ธรรมะก็เหมือนกับการใช้ยา ถ้าใช้ไม่ถูกก็เกิดผลเสียหายได้เหมือนกัน

ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว

สำหรับธรรมะข้อที่ ๕ ซึ่งให้พิจารณาถึงเรื่องกรรมนั้น เรื่องนี้นับว่าสำคัญมาก ก่อนอื่นขอให้พิจารณาดูว่าธรรมะ ๔ ข้อข้างต้น ก็คือหลักธรรมดาที่เราทั้งหลายรู้จักกันดี และยอมรับว่าเป็นความจริงตามนั้นทุกอย่าง ส่วนข้อที่ ๕ นั้น ความจริงก็เป็นหลักธรรมดาเช่นเดียวกัน คือทุกคนต้องอยู่ในกฎอันนี้เช่นเดียวกันกับกฎ ๔ ข้อข้างต้น แต่คนส่วนมากมักจะไม่ค่อยยอมรับความจริงในเรื่องนี้ ทั้งนี้ก็เนื่องมาจากตัวอย่างในสังคม คนทำชั่วได้ดี คนทำดีได้ชั่ว มีมากและสาเหตุอีกประการหนึ่งที่สำคัญมากก็คือ การที่คนส่วนมากที่ไม่

ยอมรับความจริงในเรื่องนี้นั้น เป็นเพราะเข้าใจกฎของกรรมไม่ถูก หรือไม่ก็เป็นเพราะเข้าใจลึกซึ่งไม่พอ เพราะฉะนั้นในลำดับต่อไปนี้จะขออธิบายความของเรื่องนี้ให้เป็นที่เข้าใจกันอย่างถูกต้องเสียก่อน

คำว่า **ทำดีได้ดี** ในความหมายที่แท้จริง หมายถึงได้ความดี ไม่ใช่ได้เงินทองได้ชื่อเสียง หรือได้ของอย่างอื่นที่เป็นของภายนอก คำว่า **ทำชั่วได้ชั่ว** ก็เช่นเดียวกัน หมายถึงได้ความชั่ว ไม่ใช่หมายถึงติดคุกติดตะรางเสียเงินทอง เสียชื่อเสียงอะไรทำนองนี้ เพราะข้ออุปมาที่พระพุทธองค์ตรัสไว้ นั้นมีว่า **หว่านพืชเช่นใดย่อมได้ผลเช่นนั้น** เช่น หว่านข้าวย่อมได้ข้าว หว่านถั่วย่อมได้ถั่ว อย่างนี้เป็นต้น ขอให้สังเกตว่า เมื่อเราปลูกข้าว ผลที่จะได้อย่างแน่นอนก็คือข้าว ในเมื่อปลูกในที่ดินดี น้ำดี ไม่มีสิ่งที่เป็นอันตรายต่อต้นข้าว การปลูกข้าวแล้วได้เงินนั้นเป็นผลทีหลัง ซึ่งจะได้จริงหรือไม่

ได้มากหรือน้อยขึ้นอยู่กับเหตุการ์ณอีกหลายอย่าง
ในทำนองเดียวกัน เมื่อทำความดี ทำความดีชนิด
ไหนก็จะได้ความดีชนิดนั้น เช่นเมื่อเรียนหนังสือ
ก็ได้รับความรู้ หัดเป็นคนขยันก็ได้นิสัยขยัน อย่างนี้
เป็นต้น และในทำนองตรงกันข้าม เมื่อเป็นคน
โงกก็จะต้องได้นิสัยโงก เป็นคนฆ่าสัตว์ก็จะได้
นิสัยโหดเหี้ยมชอบการฆ่าสัตว์ รวมความว่า เมื่อ
เราหัดในทางไหนก็ได้เป็นในทางนั้น นี่คือ
ความหมายที่แท้จริงของคำว่า ทำดีได้ดี ทำชั่ว
ได้ชั่ว ซึ่งหลักอันนี้ใคร ๆ จะคัดค้านไม่ได้เลย
เช่นเดียวกับหลักที่ว่า เรามีความแก่เป็นธรรมดา
ไม่ล่วงพ้นความแก่ไปได้ ในเมื่ออยู่ไปนาน ๆ หลัก
อันนี้ทุกคนยอมรับว่าเป็นความจริง

เรามีกรรมเป็นของตน

และข้อที่ว่า **เรามีกรรมเป็นของตน** นั้น
หมายความว่า เมื่อเราทำกรรมอันใดไว้ เราก็จะได้
วิบากของกรรมอันนั้นเป็นสมบัติของตนแน่นอน
คำว่า **วิบาก** แปลว่าผลของกรรมก็จริง แต่หมาย
เฉพาะผลที่เกิดในสันดานเท่านั้นจึงจะเรียกว่าวิบาก
ส่วนผลของกรรมที่เป็นของภายนอก เช่นเมื่อทำดี
ก็ย่อมจะได้ลาภสักการะ ชื่อเสียง อะไรทำนองนี้
ผลอย่างนี้เรียกว่า **อานิสงส์** หรือบางทีก็เรียกว่า
ผล เฉย ๆ เพราะคำว่า **ผล** อาจะหมายถึงผลที่
เกิดขึ้นในสันดาน หรือหมายถึงผลภายนอกก็ได้
แต่ถ้าพูดถึงวิบาก แล้วหมายเฉพาะ **ผล** ของ
กรรมที่เกิดขึ้นในสันดานอย่างเดียว ขอให้สังเกตว่า

ขนาดความหมายพื้น ๆ ขึ้นต้นเช่นนี้คนส่วนมากก็เข้าใจไม่ค่อยจะถูกกันแล้ว เพราะฉะนั้นไม่ต้องพูดถึงความหมายที่ลึกซึ้งกว่านี้ซึ่งยังมีอีกมากกว่า คนทั้งหลายจะเข้าใจอย่างถูกต้อง เพราะเหตุที่ไม่เข้าใจเรื่องนี้อย่างถูกต้อง และลึกซึ้งพอนี้แหละที่เป็นเหตุให้คนทั้งหลายไม่ค่อยจะเชื่อเรื่องนี้

เราเป็นทนายาทของกรรม

คำว่า เราเป็นทนายาทของกรรม หมายความว่า เมื่อเราทำกรรมอันใดไว้ เราก็จะต้องได้วิบากของกรรมอันนั้นแน่นอน และเมื่อวิบากมีอยู่ในสันดาน วันหนึ่งมันก็ต้องให้ผล เช่นเดียวกับเราปลูกต้นไม้อะไรไว้ เมื่อต้นไม้ นั้นไม่ตาย วันหนึ่งเราก็ต้องได้รับผลของต้นไม้ นั้นแน่นอน และได้โปรดเข้าใจไว้ด้วยว่า วิบากที่เกิดขึ้นในสันดานนั้น เป็นสิ่งที่ไม่ตาย แม้ว่าตัวเราคือร่างกายจะตายไปแล้วก็ตาม เพราะวิบากเป็นสิ่งที่มิอยู่ในสันดาน สันดานคือจิตใจส่วนลึกหรือจิตไร้สำนึกซึ่งทางพุทธศาสนาเรียกว่าภวังคจิต คนเราเมื่อเวลาตายก็ตาย แต่ร่างกายเท่านั้น ส่วนวิญญาณหรือจิตไม่ได้ตาย

นอกจากจะไม่ตายแล้ว จิตใจหรือวิญญาณส่วนนี้
ยังจะสร้างร่างกายขึ้นมาใหม่ เป็นร่างกายซึ่งเกิด
มาจากใจล้วน ๆ ร่างกายประเภทนี้พระพุทธเจ้า
ทรงเรียกว่า กายทิพย์ หรือ โอปปาติกะ ตามกฎ
ของปัจเจกสมุุปบาท ซึ่งพระพุทธเจ้าได้ทรงค้น
พบนั้น มีหลักตายตัวอยู่ว่า คนใดถ้ายังมีต้นเหตุอยู่
ในสันดาน ชีวิตจะไม่มีความสูญ คือตายแล้วก็ต้อง
เกิดอีกสืบต่อกันไปเรื่อย ๆ เช่นนี้ไม่มีวันสิ้นสุด ขอ
ให้สังเกตว่า เด็กทุกคนที่เกิดมาแม้จะเกิดจากพ่อ
แม่คนเดียวกัน อุปนิสัยก็ไม่เหมือนกัน อุปนิสัยทั้ง
ดีและชั่วที่มีมาตั้งแต่กำเนิด รวมทั้งพื้นสติปัญญา
สิ่งเหล่านี้คือความดีความชั่วที่สืบเนื่องมาแต่ชาติก่อน
การที่คนเราจะมีความสุขหรือความทุกข์ ความ
เจริญความเสื่อมแค่ไหน อย่างไร หลักใหญ่ ย่อม
ขึ้นกับพื้นอุปนิสัยและพื้นสติปัญญาที่มีมาแต่กำเนิด
และที่อบรมให้มีขึ้นในภายหลัง ถ้าเข้าใจหลักเหล่านี้ดี
เราก็จะมองเห็นได้โดยไม่ต้องยากว่า เรามีกรรมเป็น
ของตน เราเป็นทายาทของกรรม

เรามีกรรมเป็นที่เกิด

เรามีกรรมเป็นที่เกิด หมายความว่าพ่อไม่ใช่ผู้ให้กำเนิดที่แท้จริง เพราะจากความสามารถที่พระพุทธเจ้าทรงระลึกชาติได้ และทรงมีตาทิพย์มองเห็นชีวิตในโลกของวิญญานหรือในโลกของโอปปาติกะนั้น ทำให้พระองค์ทรงทราบอย่างแจ่มแจ้งว่า คนเราเคยเกิดมาแล้วนับชาติไม่ถ้วน ก่อนที่จะมาเกิดในท้องแม่ และเมื่อตายก็ทรงเห็นอีกว่า อันคนที่ยังมีกิเลสอยู่ในสันดานนั้น ไม่มีใครแม้แต่คนเดียวที่จะไม่เกิดอีก ตัวยุทธที่ทำให้ชีวิตเกิดขึ้นก็คือวิญญาน ซึ่งวิญญานที่ว่ำนี้นหมายถึงวิญญานในส่วนลึก คือจิตไร้สำนึกหรือภวังคจิต วิญญานสืบต่อได้เรื่อย ๆ ก็เพราะในวิญญานยัง

มีวิบาก วิบากเกิดขึ้นก็เพราะกิเลส ซึ่งหมายความว่าคนใดถ้ายังมีกิเลสอยู่ในสันดาน ไม่ว่าจะพูดอะไร หรือทำอะไร หรือคิดอะไร ทุกอย่างเป็นกรรมทั้งสิ้น เมื่อเป็นกรรมก็หมายความว่าจะต้องมีวิบากเกิดขึ้นในสันดาน ส่วนการกระทำของผู้ที่หมดกิเลสแล้วเรียกว่า กิริยา ไม่เรียกว่า กรรม เพราะกิริยาไม่มีวิบาก ผู้ที่ไม่มีวิบากอยู่ในสันดาน เช่นพระอรหันต์ ความกตตันจากภายในจะไม่มีเลย วิบากในความหมายอื่นหนึ่งก็คือความกตตันภายในนี้เอง ผู้ที่ไม่มีความกตตันอยู่ภายในจะสามารถทำใจให้ว่างได้ทันทีทุกโอกาส และทุกขณะจิตซึ่งเป็นการว่างอย่างสมบูรณ์ คนที่เข้าสมาธิได้ลึกมาก ถึงขั้นไม่รู้สึกตัว แต่ถ้ากิเลสในสันดานยังมี ก็แปลว่าวิบากยังมี เมื่อยังมีวิบาก ความกตตันก็ยังมี ถ้าความกตตันยังมี ต่อให้เข้าสมาธิลึกขนาดไหน แรงดันจากภายในยังต้องมีอยู่เสมอ เมื่อแรงดันยังมีอยู่ ใจจะว่างร้อยเปอร์เซ็นต์ไม่ได้

เมล็ดผลไม้ที่ไม่เน่าไม่เสียวันหนึ่งจะต้องออก
ซึ่งการงอกของต้นไม้ นั้น แม้จะต้องอาศัยดินฟ้า
อากาศที่เหมาะสมก็จริง แต่ก็อย่าลืมว่า ต้นไม้
งอกขึ้นมาจากรังแรงดันภายในเมล็ดเจริญเติบโต
ขึ้นมาตามพืชพันธุ์ของมัน ข้อนี้ฉันใด คนเราก็
เหมือนกัน คือย่อมเกิดขึ้นมาจากวิบากของตน
ซึ่งหมายความว่า โดยธรรมดาคนที่ยังมีวิบากคือ
จิตใจส่วนลึกยังมีแรงดันต่างๆ อยู่ นั้น จะมีลักษณะ
เหมือนปุถุชนนอนหลับ ซึ่งทุกครั้งที่หลับจะต้อง
ฝัน การฝันก็คือการมีตัวเราเกิดใหม่ในโลกแห่ง
ความฝัน อันนี้เป็นกฎตายตัวสำหรับคนที่ยังมี
กิเลส เพราะพระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ว่า **คนที่หลับ
ไม่ฝันเลยมีอยู่ประเภทเดียวคือพระอรหันต์เท่านั้น**
ในทำนองเดียวกัน คนที่ ยังมีวิบากอยู่ ในขณะ
ที่ จวนจะตายคือเข้าขั้นตริทูตหรือโคมาแล้วนั้น ใน
ขณะนี้จิตใจส่วนลึกจะสร้างร่างกายขึ้นมาใหม่
เหมือนร่างกายในความฝัน แต่ก็ต่างกันตรงที่

ร่างกายซึ่งเกิดในตอนนี้มีชีวิตจริง ๆ พวกเทวดา พวกพรหม ตลอดทั้งพวกเปรต นรก อสุรกายและ สัตว์เดรัจฉานในโลกของวิญญูณนี้ ก็เกิดแบบ เดียวกันนี้ทั้งสิ้น คือเกิดจากวิญญูณของตน ซึ่ง วิญญูณส่วนนี้มีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า วิบาก วิญญูณ แปลว่า วิญญูณที่เป็นวิบาก ขอได้โปรด สังเกตไว้อย่างหนึ่งว่า กรรมเกิดขึ้นในจิตสำนึก เพราะในขณะที่ทำกรรมนั้น เราจะรู้ตัวว่าเราทำ กรรมอะไร พุดอะไร คิดอะไร มีความรู้สึกอย่างไร ส่วนวิบากเกิดขึ้นในจิตไร้สำนึก เพราะวิบากที่เกิด ขึ้นในจิตส่วนนี้เราไม่รู้ตัว แต่เราก็อาจจะสังเกต ได้ในความฝัน เพราะความฝันทุกอย่างก็คือ การ แสดงออกของจิตไร้สำนึก จิตไร้สำนึกก็คือวิปากจิต นั้นเอง

หลักฐานเรื่องการเกิด

จากหลักวิชาอันลึกซึ้งแต่พยายามพูดให้สั้น และในง่ายที่สุดเท่าที่จะทำได้นี้ จะทำให้มองเห็นชัดว่า คนเราย่อมจะเกิดขึ้นโดยไม่ต้องมีพ่อแม่ก็ได้ นั่นคือชีวิตของพวกโอบปาติกะทั้งหลาย และแม้คนเราจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยพ่อแม่ก็จริง แต่ถ้ายังไม่มีวิญญาณมาเกิดในท้องแม่ คนเราก็เกิดไม่ได้เหมือนกัน ดังเช่นพระองค์ตรัสไว้ว่า :-

“ดูก่อนอนันท์ ถ้าวิญญาณจักไม่ก้าวลงสู่ท้องของมารดา นามรูปจะพึงเกิดในท้องของมารดาได้หรือ ?”

“มิได้ พระพุทธเจ้าข้า” พระอนันท์ทูลตอบ

“เพราะเหตุนี้แลอาณนทฺ์ เราจึงได้กล่าวว่
วิญญูณเป็นปัจจัยให้เกิดนามรูป”

ข้อความที่ว่านี้มีอยู่ในมหานิทานสูตร ทิม-
นิกาย มหาวรรค พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๐ หน้า ๗๔
ฉบับสยามรัฐ ฉบับมหาจุฬาฯ หน้า ๕๖ นอกจาก
นี้พระองค์ยังได้ตรัสไว้อีกว่ :-

“ภิกษุทั้งหลาย เมื่อพร้อมด้วยปัจจัย ๓
อย่างเหล่านี้ สัตว์จึงจะเกิดในครรภ์ได้ คือ

๑. มารดาบิดาอยู่ร่วมกัน
๒. มารดามีระดู (คืออยู่ในวัยหรือในสภาพ
ที่จะมีลูกได้)
๓. มีวิญญูณมาปฏิสนธิในครรภ์

ข้อความที่ว่านี้มีอยู่ในมหาตณหาสังขยสูตร
มัชฌิมนิกาย มูลปณณาสกฺ์ พระไตรปิฎกเล่มที่
๑๒ หน้า ๔๘๗ ฉบับสยามรัฐ ฉบับมหาจุฬาฯ
หน้า ๓๖๔

จากพุทธพจน์ที่อ้างมานี้ แสดงให้เห็นว่าทางพุทธศาสนายอมรับเรื่องการสืบพันธุ์ แต่ในเวลาเดียวกันพระองค์ได้เพิ่มความรู้อีกอย่างหนึ่งคือคนเราจะเกิดมาได้ต้องอาศัยวิญญาณของตนมาเกิดในท้องแม่ คือมาเกิดในไข่ที่ผสมพันธุ์ไว้แล้ว วิญญาณที่มาเกิดนี้แหละคือตัวการที่ทำให้ไข่นั้นเจริญเติบโตขึ้นมาเป็นคน ซึ่งเรื่องนี้เดวิดนี่ก็พิสูจน์ได้ แต่คนที่จะพิสูจน์ได้จะต้องสามารถเข้าสมาธิได้ลึกมากถึงขั้นมองเห็นพวกวิญญาณ หรือพวกโอปปาติกะ เพราะเหตุที่ความจริงมีอยู่อย่างนี้ พระพุทธเจ้าจึงได้ตรัสว่า เรามีกรรมเป็นที่เกิด หรือแปลอีกนัยหนึ่งว่า เรามีกรรมเป็นผู้ให้กำเนิด ซึ่งหมายความว่าตราบไต่ที่การกระทำของเรายังเป็นกรรมอยู่ ไม่ใช่เป็นกิริยา เพราะเป็นการกระทำที่ประกอบด้วยกิเลส วิบากก็ต้องมีอยู่เสมอ เมื่อยังมีวิบาก ก็ต้องเกิดอีกแน่นอน ซึ่งถึงแม้จะไม่มีพ่อ ไม่มีแม่ ก็เกิดได้ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว

เรามีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์

เรามีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ หมายความว่า คนเราจะเกิดในตระกูลไหน มีพ่อแม่อย่างไร จะมีญาติพี่น้อง มีมิตรสหายเพื่อนฝูงอย่างไร จะได้แต่งงานกับคนดีหรือไม่ดีอย่างไร ทั้งหมดที่ว่านี้หลักใหญ่อยู่ที่กรรมของตน เช่นมีข้อสังเกตว่า คนชอบดื่มเหล้าก็ย่อมจะสมาคมอยู่กับคนชอบดื่มเหล้า คนชอบเล่นการพนันก็ย่อมจะสมาคมอยู่กับคนประเภทเดียวกันอย่างนี้เป็นต้น หลักเหล่านี้แม้จะไม่ใชกฎตายตัว แต่ก็หลักที่เป็นไปเป็นส่วนมาก ทั้งนี้เพราะมีกฎอยู่อันหนึ่งว่า วิญญาณที่เหมือน

กันยอมดึงคูคเข้าหากัน และเพราะเหตุนี้คนที่มิ
 บาปตายไปแล้วก็ยอมไปอยู่กับพวกมีบาป คนมี
 บุญตายไปแล้วก็ยอมไปอยู่กับพวกมีบุญ ซึ่งเรื่องนี้
 พระพุทธเจ้าทรงเห็นได้ชัดด้วยทิพยจักขุ ดังเช่นที่
 พระองค์ตรัสไว้ว่า :-

ดูก่อนสารีบุตร ตถาคตยอมเห็นหมู่มสัตว์ที่
 กำลังจติ กำลังอุบัติ เลว ประณีต มีผิวพรรณทราม
 ได้ดี ตกยาก ด้วยทิพยจักขุอันบริสุทธิ์ล่องจักขุ
 ของมนุษย์ ย่อมรู้ชัดซึ่งหมู่มสัตว์ผู้เป็นไปตามกรรม
 ว่า สัตว์เหล่านี้ประกอบด้วยกายสุจริต วชิสุจริต
 มโนสุจริต ตีเตียนพระอรียเจ้า เป็นมิจฉาติฎฐิ
 ยึดถือการกระทำด้วยอำนาจมิจฉาติฎฐิ เบื้องหน้า
 แต่ตายไปเพราะกายแตกทำลาย ย่อมเข้าถึงอบาย
 ทุกคติ วินิบาต นรก ส่วนสัตว์เหล่านี้ประกอบด้วย
 กายสุจริต วชิสุจริต มโนสุจริต ไม่ตีเตียนพระ
 อรียเจ้า เป็นสัมมาติฎฐิ ยึดถือการกระทำด้วย

อำนาจสัมมาทิฐิ เบื้องหน้าแต่ตายเพราะกาย
แตกทำลาย ย่อมเข้าถึงสุคติ โลกสวรรค์

พุทธพจน์ที่กล่าวนี้มีอยู่ในมหาสิหนาทสูตร
มัชฌิมนิกาย มูลปัณณาสก์ พระไตรปิฎกเล่มที่
๑๒ หน้า ๑๔๒ ฉบับสยามรัฐ ฉบับมหาจุฬาฯ
หน้า ๑๐๙

และในที่บางแห่งพระพุทธเจ้าก็ตรัสว่า :-

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย บุคคลบางคนในโลกนี้
ประกอบกายสังขาร วจีสังขาร มโนสังขาร อัน
เป็นไปเพื่อความเบียดเบียน บุคคลนั้นย่อมเข้าถึง
โลกที่มีการเบียดเบียน ดังเช่นสัตว์นรกทั้งหลาย

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย บุคคลบางคนในโลกนี้
ประกอบกายสังขาร วจีสังขาร มโนสังขาร อัน
ไม่เป็นไปเพื่อความเบียดเบียน บุคคลนั้นย่อมเข้า
ถึงโลกที่ไม่มีการเบียดเบียน ดังเช่นเทพเจ้าเหล่า
สุภกนิหะ

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย บุคคลบางคนในโลกนี้ ประกอบกายสังขาร วจีสังขาร มโนสังขาร อันเป็นไปเพื่อความเบียดเบียนบ้าง ไม่เป็นไปเพื่อความเบียดเบียนบ้าง บุคคลนั้นย่อมเข้าถึงโลกที่มีการเบียดเบียนบ้าง ไม่มีการเบียดเบียนบ้าง ดังเช่น มนุษย์ทั้งหลาย เทวดาบางพวก วินิบาตบางพวก

พุทธพจน์ที่นำมานี้มีอยู่ในอังคุตตรนิกาย จตุกกนิบาต พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๑ หน้า ๓๑๔ ฉบับสยามรัฐ ฉบับมหาจุฬาฯ หน้า ๒๕๘

จากพุทธพจน์ทั้งสองแห่งที่อ้างมานี้ จะทำให้เข้าใจดีว่า คำว่า เรามีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ นั้นหมายความว่าอย่างไร และเป็นคำตอบปัญหาของคนในสมัยปัจจุบันที่ขอบพุดว่า “คนเราเลือกที่เกิดไม่ได้” ซึ่งก็เป็นความจริง แต่ถึงกระนั้น การเกิดของคนเราแต่ละบุคคลก็ไม่ใช่เป็นเรื่องบังเอิญ ตรงกันข้ามทุกคนได้เกิดขึ้นมาตามกรรมของตนเอง

ทั้งสิ้น เมื่อเราต้องการเกิดในที่ใดก็ต้องทำความดี
ไว้ให้มาก ซึ่งในที่สุด เราก็จะได้เกิดตามที่ตน
ปรารถนา แต่ถ้าเราทำความชั่วไว้มาก ในสันดาน
ของเราเต็มไปด้วยความชั่ว มีวิบากชั่ว วิบากอันนี้
ก็จะส่งผลให้เราได้ไปเกิดในที่ซึ่งมีความเหมาะสม
กับความชั่วในสันดานตามที่ปรารถนาเช่นเดียวกัน

เรามีกรรมเป็นที่พึงอาศัย

เรามีกรรมเป็นที่พึ่งอาศัย ข้อนี้หมายความว่า พ่อแม่ ครูอาจารย์ ญาติพี่น้อง มิตรสหาย หรือใครก็ตามที่สามารถเป็นที่พึ่งแก่เราได้ นั่น บุคคลเหล่านี้ไม่ใช่ที่พึ่งอันแท้จริง ไม่ใช่ที่พึ่งอันถาวร เช่นเดียวกับที่พระพุทธเจ้าตรัสว่า “พ่อแม่ไม่ใช่ผู้ให้กำเนิดอันแท้จริง กรรมของตนเองต่างหากที่เป็นผู้ให้กำเนิดอันแท้จริง” ดังที่ได้อธิบายมาแล้ว ทั้งนี้ก็เพื่อให้เราพิจารณาถึงความจริงที่ลึกซึ้งกว่านั้น ขอได้โปรดสังเกตดูว่า คนที่เกิดมามีนิสัยดีหลายอย่างมาตั้งแต่เกิด พร้อมทั้งเป็นคนที่มีพื้นสติปัญญาเฉลียวฉลาดด้วยนั้น คนประเภทนี้พึ่งตัวเองได้ดีมาก และคนอื่นก็สามารถเป็นที่พึ่ง

แก่เขาได้อย่างดีด้วย ซึ่งตรงกันข้ามกับคนที่เกิดมา
มีนิสัยเลวมาตั้งแต่เกิด คนประเภทนี้แม้จะได้พ่อแม่ดี
ครูอาจารย์ดี ก็ยากที่จะตั้งตนได้ ส่วนมากเอา
ตัวไม่รอด นี่คือความหมายที่มองเห็นได้ง่าย ส่วน
ความหมายที่ลึกซึ้งกว่านั้น ก็คือคนที่สร้างความคิด
เอาไว้มาก และสร้างไว้หลายอย่าง คนประเภทนี้
ไม่ว่าจะเกิดเป็นอะไรอยู่ที่ไหน กรรมดีของตนเองนั้น
จะส่งผลให้คนทั้งหลายเกิดความรัก ความเคารพ
เทิดทูน บูชา เกิดความเมตตากรุณา เกิดความ
ซื่อสัตย์ ความภักดี ความกตัญญู ความไว้วางใจ
ยิ่งมีความดีมาก ผลที่กล่าวนั้นก็ยิ่งมีมากขึ้น
และใครก็ตามที่เกิดมาถ้าหากเป็นที่รักที่นับถือ ที่
เคารพบูชาของคนทั้งหลายแล้ว บุคคลผู้นั้นก็เป็น
อันหวังได้ว่า จะต้องมีความสุข ความเจริญ
ความปลอดภัยอย่างแน่นอน และลองคิดดูอีกครั้ง
หนึ่ง คนที่มีที่พึ่งอยู่กับตน เช่นคนมีความรู้นั้น
เขาย่อมหาทรัพย์ได้เสมอ ทุนเดิมไม่หมด ซึ่งผิด

กับคนที่พึ่งตนเองไม่ได้ จะต้องพึ่งคนอื่นอยู่เสมอ เพราะขาดความรู้ความสามารถคนไหนจะประเสริฐกว่ากัน

อีกนัยหนึ่ง คำว่า **มิกกรรม**เป็นที่พึ่งอาศัย นั้น หมายความว่า ไม่ว่าจะคนดีหรือคนชั่วต่างก็มีกรรมของตนเป็นที่พึ่ง เช่นคนชั่วก็หาเลี้ยงชีพของตนในทางชั่ว ส่วนคนดีก็หาเลี้ยงชีพของตนในทางดี เพราะไม่ว่าคนหรือสัตว์เมื่อพิจารณาดูแล้ว เราจะพบว่า คนทุกคนสัตว์ทุกตัวต่างก็ช่วยตนเองให้มีชีวิตอยู่ได้ตามสภาพของตน สัตว์นรกก็มีชีวิตอยู่ได้ด้วยกรรมของตน ถ้ากรรมที่ทำให้อยู่ในนรกยังไม่สิ้น ก็ต้องอยู่ในนรกต่อไป ในทำนองเดียวกับคนที่อยู่ในสวรรค์ ถ้ากรรมที่ทำให้อยู่ในสวรรค์ยังไม่สิ้น ก็มีโอกาที่จะอยู่ในสวรรค์ต่อไปได้อีกนานจนกว่าจะสิ้นกรรมอันนั้น คนในโลกมนุษย์ก็เช่นเดียวกัน ขอให้พิจารณาดูให้ลึกซึ้ง ก็จะมีพบกฎอันเดียวกัน กล่าวคือ ใครจะมีชีวิตอยู่อย่างไร สุขทุกข์แค่ไหน

สิ่งที่พุงค้าเอาไว้ให้ตนเองต้องเป็นเช่นนั้น ก็คือกรรมของตน อาหารเป็นเครื่องยังชีพให้เป็นไปสิ่งนี้เห็นได้ง่าย แต่กรรมเป็นเครื่องยังชีพของบุคคล สิ่งนี้เห็นได้ยาก แต่ถึงกระนั้นถ้าหมั่นพิจารณาบ่อย ๆ และพิจารณาให้ถูกทางก็จะมองเห็นได้โดยไม่ยากเลย ขอให้สังเกตดูต้นไม้ อะไรกันแน่ที่ทำให้มันเกิดและดำรงชีวิตอยู่ได้ตามพืชพันธุ์ของมัน ไม่ว่าจะเจริญเติบโตอย่างไร มันก็ยังคงรักษาสภาพเดิมของมันไว้ได้ ในกรณีอย่างนี้อาหารหรือดินฟ้าอากาศเป็นเพียงปัจจัยส่วนหนึ่งเท่านั้น ส่วนปัจจัยสำคัญที่ทำให้มันต้องเป็นอยู่อย่างที่เป็นนั้นก็คือวิบากของมันเอง วิบากก็คือเมล็ดพืชพันธุ์ที่เกิดจากการกระทำของต้นก่อน ในทำนองเดียวกัน ชีวิตของเราในชาตินี้ก็เป็นผลที่เกิดมาจากวิบากของเรา วิบากก็เป็นผลมาจากการกระทำของเราในอดีต เมื่อเป็นเช่นนี้ ทำไม่ไม่พิจารณาดูถึงสภาพของจิตใจส่วนลึก ซึ่งเป็นตัว

วิพากษ์นั้นว่า มันมีผลต่อร่างกายอย่างไรบ้าง มันมีผลต่อความเป็นอยู่อย่างไรบ้าง ผู้ที่เข้าใจเรื่องนี้ อย่างลึกซึ้งเท่านั้น เขาจึงจะยอมรับว่า เรามีกรรมเป็นที่พึงอาศัยจริง ๆ และเมื่อยอมรับความจริงอันนี้แล้ว เราก็จะสบายใจที่สุด วางใจในเรื่องอนาคตได้ตลอดไป เพราะอะไร ก็เพราะว่า ทำดี ย่อมได้ดี ทำชั่วย่อมได้ชั่ว กฎอันนี้ไม่มีข้อยกเว้น เพราะฉะนั้นในเมื่อเราทำความดีอยู่เสมอ ความดี สะสมมากขึ้นโดยลำดับ ก็แปลว่าเราได้ที่พึ่งดีขึ้น โดยลำดับ และมั่นใจด้วยว่า เราจะได้พึ่งความดีนี้ ได้ตลอดไปไม่มีวันสิ้นสุด คนอื่นเช่น พ่อแม่ แม่ท่านจะสามารถเป็นที่พึ่งแก่เราได้ดีเพียงไร ก็ไม่สามารถจะพึ่งท่านได้ตลอดไป แต่ถ้าเราสร้างที่พึ่ง ให้แก่ตนเองได้ดีแล้ว เราก็จะพึ่งได้ตลอดไปทั้งชาติ นี้และชาติหน้าต่อไปทุก ๆ ชาติ

ธรรมอันเป็นที่พึง

คราวนี้เมื่อท่านเข้าใจเรื่องกรรมตามที่อธิบายมานี้ดีแล้ว ก็ขอได้โปรดพิจารณาพุทฺธพจน์ดังต่อไปนี้ แล้วให้สังเกตว่า ท่านรู้สึกซาบซึ้งหรือไม่ ถ้าซาบซึ้งดีโดยไม่ต้องมีคำอธิบาย ก็แปลว่า ท่านเข้าถึงพุทฺธพจน์บทนี้แล้ว และก็จะรู้สึกด้วยว่า เราได้ที่พึงอันประเสริฐแล้ว เรามีแสงสว่างนำทางอย่างถูกต้องแล้ว พุทฺธพจน์ที่ว่านี้ คือ :-

อญฺฐาเนนปฺปมาเทน สญฺญเมณ ทเมณ จ
ทึปํ กยิราถ เมธาวิ ยํ โอิโฆ นาภิกิริติ

ผู้มีปัญญาพึงสร้างเกาะที่นำท่วมไม่ได้ ด้วยความเพียร ด้วยความไม่ประมาท ด้วยความสำรวม (คือการมีศีล) และด้วยการฝึกจิต (คือฝึกในทางสมาธิและวิปัสสนา)

เกาะในที่นี้มาจากคำบาลี ทิป (อ่านว่าทีปะ) ทิป ก็คือ ทวีป ซึ่งแปลว่าสถานที่ซึ่งมีน้ำล้อมรอบ ชีวิตของปุถุชนทั้งหลายในสายตาของพระพุทธเจ้า ก็คือผู้ที่ยังแหวกว่ายอยู่ในท้องทะเล และไม่เห็นฝั่ง ไม่เห็นเกาะ ยังไม่มีอะไรซึ่งจะเป็นที่พึ่งให้พ้นทุกข์ ได้จริง ๆ เงินทองทรัพย์สินสมบัติใด ๆ อำนาจใด ๆ ก็ช่วยให้คนเราพ้นทุกข์จริง ๆ ไม่ได้ เพราะฉะนั้น พระพุทธเจ้าจึงตรัสสอนให้เราสร้างเกาะคือที่พึ่ง อย่างใหม่ ซึ่งที่พึ่งที่ว่านี้จะต้องสร้างด้วยความเพียร ด้วยความไม่ประมาท ด้วยความสำรวม และด้วยการฝึกจิต และที่พึ่งอันนี้เมื่อสร้างได้แล้ว น้ำก็จะท่วมอีกไม่ได้ หมายความว่า ความทุกข์ใด ๆ จะเกิดอีกไม่ได้

อันที่จริง คำว่า ทิป ซึ่งแปลว่าเกาะหรือที่พึ่งในคาถาที่ได้กล่าวมานั้น ความหมายที่แท้จริง หมายถึง นิพพาน ผู้ที่บรรลุนิพพานก็คือผู้ที่มีเจตนาบรรลुถึงความว่าง ความเป็นอิสระ ซึ่งในเมื่อบรรลุ

ถึงภวระนี้แล้ว จิตใจจะหลุดลอยออกไปจากเครื่อง
ผูกมัดรัดตรึงจิตใจทุกอย่าง และในเวลาเดียวกันก็
จะได้พบกับความสงบอันประณีต ซึ่งเป็นความ
สงบในชั้นโลกุตตระ ผู้ที่เข้าถึงความสงบอันนี้แล้ว
จะมีความต้านทานต่อความทุกข์ทุกอย่าง และ
สามารถควบคุมความนึกคิดได้โดยเด็ดขาดจะคิด
เรื่องอะไรก็จะมีแต่เรื่องนั้น และถ้าต้องการจะเลิก
คิดเรื่องทุก ๆ อย่าง ไม่ให้มีอารมณ์อะไรเหลืออยู่
ในใจเลย ก็สามารถทำได้ทันที และทำได้ทุกโอกาส
ทุกขณะจิต และความนึกคิดอันใดซึ่งเคยเป็นพิษ
เป็นภัย คือเมื่อเกิดขึ้นมาแล้วทำให้เกิดความ
หวาดกลัว หรือเกิดความเศร้าโศกเสียใจ หรือก่อให้เกิด
ความทุกข์ใดก็ตาม ความนึกคิดเหล่านี้
ทั้งหมดแม้จะรื้อฟื้นขึ้นมาก็ไม่มีความหมายอะไร
เพราะจะไม่ทำให้เกิดความทุกข์ใด ๆ ได้ เหมือน
เมื่อก่อน คนที่เข้าถึงภวระอันนี้แล้ว ทุกคนจะรู้สึก
ว่าตนเองปลอดภัยแล้วโดยประการทั้งปวง แม้

แต่ความแก่ ความเจ็บ ความตาย ก็ทำให้เกิดความทุกข์ใด ๆ ไม่ได้ โดยเฉพาะคือทุกข์ทางใจ เพราะผู้ที่เข้าถึงภาวะอันนี้ จะรู้แจ้งอยู่ตลอดเวลาว่า ตัวเราที่แท้จริงไม่ใช่ร่างกายอันนี้ ตัวเราจริง ๆ นั้น ใคร ๆ หรืออะไร ๆ ก็ทำให้มันแก่ มันเจ็บ มันตายไม่ได้ เมื่อเรายังต้องการมีชีวิต ชีวิตจะต้องมีอยู่ตลอดไป เพราะชีวิตเกิดจากความต้องการของเราเอง และชีวิตไม่ใช่จะมีแต่ในแบบกายเนื้อเช่นมนุษย์นี้เท่านั้น ชีวิตที่เกิดจากใจล้วน ๆ ยังมีอีกซึ่งชีวิตประเภทนี้ถ้าจิตใจสมบูรณ์ไม่มีอะไรทำให้มันเกิดความทุกข์ใด ๆ ได้แล้ว กายที่เกิดจากใจเช่นนี้ก็จะมีคุณสมบัติ ไม่แก่ ไม่เจ็บ ไม่ตาย จะอยู่ไปได้ยาวนานแสนนานตามที่ตนเองปรารถนา แต่ถ้าต้องการความดับสนิทไม่มีเหลือ ก็จะได้สมความปรารถนา เพราะผู้ที่บรรลุถึงภาวะอันนี้แล้วนั้น ชีวิตได้เป็นอิสระแล้วโดยสมบูรณ์ เป็นตัวของตัวเองอย่างแท้จริง

และนอกจากนี้ผู้ที่บรรลุถึงภาวะอันนี้จะมองเห็นความจริงอันลึกซึ้งอีกอย่าง กล่าวคือ มองเห็นว่า ทุกอย่างเกิดจากใจทั้งสิ้น วัตถุ เช่นร่างกาย เสื้อผ้า บ้านเมือง สิ่งแวดล้อมอื่น ๆ ก็เกิดจากใจทั้งสิ้น หรือพูดอีกนัยหนึ่ง ก็คือสามารถมองเห็นว่า ทุกอย่างที่ปรากฏในความฝัน ซึ่งเห็นได้ชัดว่าเกิดจากใจนั้น ความจริงแท้ ๆ ก็เป็นอย่างนั้นเหมือนกัน แต่ต้องเป็นจิตใจที่สมบูรณ์แล้วด้วยคุณธรรมทุกอย่าง ความฝันทุกอย่างจึงจะกลายเป็นความจริง

เพราะเหตุที่ภาวะอย่างนี้มีอยู่ พระพุทธเจ้าจึงตรัสสอนให้พยายามสร้างเกาะอันนี้ขึ้นมา หรือพูดอีกนัยหนึ่งก็คือ พยายามไปให้ถึงเกาะอันนี้ให้ได้ เมื่อขึ้นเกาะอันนี้ได้แล้ว น้ำจะท่วมอีกไม่ได้เลย

ศึกษาไม่เพียงพอ อาจเข้าใจผิด

การศึกษาพระพุทธศาสนา ถ้าศึกษาเพียง
ครึ่ง ๆ กลาง ๆ ศึกษาไม่ตลอด ก็มักจะเข้าใจหลัก
ธรรมผิด และเอาไปใช้ผิด ดังเช่นเรื่องกรรม
โดยเฉพาะ ในกรณีที่พระพุทธเจ้าตรัสสอนให้
ละเว้นจากการทำบาปอย่างนั้นอย่างนี้ และให้ทำ
บุญอย่างนั้นอย่างนี้ ซึ่งคนส่วนมากมักจะรู้สึกว่
ยากเกินไป ปฏิบัติตามไม่ได้ การที่ต้องอธิบายให้
เข้าใจมาถึงเรื่องนิพพานด้วยนั้น ก็เพื่อต้องการจะ
ชี้ให้เห็นว่า ถ้าผู้ใดปรารถนาที่จะไปให้ถึงนิพพาน
จริง ๆ แล้ว ก็ต้องปฏิบัติอย่างเคร่งครัด แต่ถ้า

ตนเองรู้สึกว่ายังไปไม่ได้ การปฏิบัติก็ต้องย่อหย่อน มาตามส่วน เช่น ขรราวาสโดยทั่วไปต้องการเพียง แค่การอยู่ดีกินดี มีความสุขความเจริญอย่างที่ต้องการกัน การถือศีลโดยเคร่งครัดก็ไม่มี ความจำเป็น แต่ก็ต้องมีการถือบ้าง จะไม่ถือเสียเลยไม่ได้ และ เนื่องจากธรรมะที่พระพุทธเจ้าตรัสสอนนั้นมุ่งต่อ โลกุตตรธรรม ซึ่งผู้ใดมุ่งต่อโลกุตตรธรรมจริง ๆ ก็ จะเห็นว่าคำสอนของพระองค์เหมาะสมทุกอย่าง จะขัดแย้งใด ๆ ไม่ได้เลย ส่วนผู้ที่ยังไม่มุ่งถึงขั้นนั้น ก็เป็นธรรมดาอยู่เองที่จะต้องเห็นว่า ธรรมะ บางอย่างขัดแย้งกัน เช่นคนในโลกส่วนใหญ่เมื่อ จะทำอะไร ก็ต้องการจะได้เงิน ได้ชื่อเสียง อำนาจ หรืออิทธิพล อะไรทำนองนี้ แต่ในเมื่อมองเห็นว่า คนที่ทำบาปเช่นฆ่าสัตว์เป็นอาชีพ โกงเขา หรือ หลอกหลวงเขา ไล่เล่ห์เหลี่ยมมหากิน แล้วร่ำรวย ส่วนคนที่ซื่อ ไม่โกง ไม่คอร์ปชั่น กลับยากจน ซึ่งตัวอย่างเช่นนี้มีอยู่ เมื่อเป็นเช่นนี้ก็เลยเห็นว่า

ที่พระพุทธเจ้าตรัสสอนว่า ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว นั้น ไม่เป็นความจริงเสมอไป แต่สำหรับผู้ที่เข้าใจ ความหมายเรื่องกรรมถูกต้องดังที่ได้อธิบายมาแล้ว เขาจะเห็นว่า หลักที่พระพุทธเจ้าตรัสสอนไว้นั้น ถูกต้องทุกประการ แต่ถึงกระนั้น คนที่จะยอมรับ ในเรื่องนั้นจริง ๆ ก็คือผู้ที่มุ่งหมายโลกุตตรธรรม เพราะผู้ที่จะบรรลุโลกุตตรธรรมได้จริง ๆ นั้น จะต้องมีคุณธรรมสมบูรณ์จริง ๆ จึงจะบรรลุได้ ส่วนคนที่มุ่งผลในทางโลกนั้น ถึงแม้จะเข้าใจ เรื่องกฎของกรรมถูกต้อง แต่ก็จะไม่ค่อยเลื่อมใสสัก เพราะเขาคิดว่า ทำดีได้ความดี ทำชั่วได้ความชั่ว ก็จริง แต่จะมีประโยชน์อะไร ในเมื่อทำดีแต่ไม่ได้เงิน ทำชั่วกลับได้เงิน ในกรณีอย่างนี้เราจะเห็นว่าเขาขัดแย้งธรรมะ ก็เพราะความต้องการของเขา ไม่ตรงกับจุดหมายของธรรมะ

ทำดีได้ดี ขึ้นอยู่กับ สมบัติ ๔ ประการ

แต่อย่างไรก็ตาม ปัญหาที่ว่าคนทำชั่วแต่กลับได้ดี คนทำดีกลับได้ชั่วนั้น พระองค์ก็ได้ทรงอธิบายไว้แล้ว แต่คนส่วนมากไม่ทราบเอง คือพระองค์ได้ทรงอธิบายไว้ว่า คนทำดีจะได้ดี ซึ่งหมายถึงได้ดีในทางวัตถุนั้น จะต้องขึ้นอยู่กับสมบัติ ๔ ประการคือ :-

๑. คติสมบัติ
๒. อุปธิสมบัติ
๓. กาลสมบัติ
๔. ปโยคสมบัติ

คติสมบัติ ในที่นี้หมายถึง สิ่งแวดล้อม
 ถิ่นที่อยู่หรือภูมิที่อยู่ เป็นภูมิที่ดี โดยธรรมดาคนดี
 จะได้รับผลดีต้องอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดีด้วย เช่น
 คนชื้อต้องอยู่กับคนชื้อ ความชื้อจึงจะให้ผล ถ้าอยู่
 กับคนโกง และตัวเองฉลาดไม่ทันเขา ความชื้อก็
 จะยังไม่ให้ผล ข้อนี้เปรียบเหมือนต้นไม้พันธุ์ดี
 เกิดอยู่ที่ซึ่งดินฟ้าอากาศดีด้วย ต้นไม้นั้นจึงจะ
 เจริญงอกงามดี แต่ถ้าเกิดอยู่ที่ซึ่งดินฟ้าอากาศ
 ไม่เหมาะ ต้นไม้นั้นก็จะอาภัพ คือไม่เจริญงอก
 งามเท่าที่ควร ด้วยเหตุนี้ พระพุทธเจ้าจึงตรัสว่า
 คนดีต้องอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี ความดีจึงจะให้ผล

อุปธิสมบัติ หมายถึง ร่างกายแข็งแรง
 สมบูรณ์ มีบุคลิกลักษณะดี หรือสวยงาม คนดี
 ต้องมีร่างกายดีด้วย ความดีจึงจะให้ผล ทำนอง
 เดียวกับต้นไม้พันธุ์ดี ต้องไม่มีโรคด้วย ต้นไม้นั้น
 จึงจะให้ผลสมบูรณ์

กาลสมบัติ หมายถึง เวลาอันสมควร หรือ
 ถึงเวลาของเขา ต้นไม้พันธุ์ดีจะมีผลก็ต่อเมื่อต้อง

ถึงฤดูกาลของมันฉันใด ความดีทุกอย่างที่เรา
ทำไว้นั้นก็มีเวลาของมัน ถ้ายังไม่ถึงเวลา ความดี
หรือบุญกุศลที่ทำไว้ก็จะยังไม่ให้ผล เรื่องนี้โหรที่
ชำนาญและแม่นยำจริง ๆ เขาจะบอกเราได้ว่า เวลา
ไหนเราจึงจะมีโชค ทำไมเขาจึงบอกได้ ก็เพราะ
ความดีทุกอย่างจะให้ผลก็ต่อเมื่อถึงเวลา

ปโยคสมบัติ หมายความว่า การทำความดี
นั้นต้องทำให้ครบตามลักษณะที่ควรจะมี จะทำแต่
เพียงอย่างใดอย่างหนึ่งไม่ได้ เช่น คนขยันแต่ไม่รู้
จักกาลเทศะไม่ฉลาดในการทำ ในลักษณะเช่นนี้
จะเห็นว่าความดีคือความขยันหรือความซื่อมั่นจะ
ไม่ให้ผลเท่าที่ควร และเรื่องนี้เองที่คนส่วนมากไม่รู้
แล้วก็บ่นว่า ทำดีแต่ไม่ได้ดี โดยที่เขาพูดถึงแต่ความ
ดีที่ตนเองมีอยู่ ส่วนความไม่ดีหรือความบกพร่อง
อีกหลายอย่างซึ่งตนเองมีอยู่จริง ๆ เขาไม่พูดถึง
แล้วก็บอกว่า ทำดีไม่ได้ดี เขาลืมไปว่า การทำ
ความดีนั้นต้องทำหลายอย่างให้ครบลักษณะที่ควร

จะมี ความดีจึงจะให้ผล เราปลูกต้นไม้เอาใจใส่แต่ในเรื่องดิน หรือในเรื่องน้ำแต่เพียงอย่างเดียวอย่างหนึ่ง ไม่ได้เอาใจใส่ในเรื่องอื่น เราจะไปหวังให้ต้นไม้เจริญงอกงามได้อย่างไร การทำความดีก็เช่นเดียวกัน ต้องทำให้ครบทุกอย่าง ความดีจึงจะให้ผลเต็มที่ ขอให้สังเกตว่าธรรมะที่พระพุทธเจ้าตรัสสอนนั้น จะมีเป็นหมวด ๆ เช่น พรหมวิหารก็มี ๔ ข้อ ศีลก็มี ๕ ข้อ อย่างนี้เป็นต้น ถ้าเราประพฤติแต่ข้อใดข้อหนึ่ง แล้วจะให้ได้ผลดีจริง ๆ นั้นย่อมเป็นไปได้

ส่วนคนที่ทำชั่วได้ดีนั้น ก็มีหลักอย่างเดียวกัน กล่าวคือ คนบางคนทำชั่ว แต่ถ้าเขาเป็นคนฉลาดในการทำ ซึ่งในกรณีอย่างนี้ จำนวนในคัมภีร์เรียกว่า ความชั่วถูกยับยั้งไว้ด้วยปโยคสมบัติ ผลของความชั่วก็จะยังไม่ปรากฏ แต่ถ้าเขาทำชั่วด้วยความโง่ ซึ่งในคัมภีร์เรียกว่า ปโยควิบัติ ถ้าเป็นเช่นนี้แล้ว จะเห็นผลทันตา นี่หมายความว่า

คนที่ทำความชั่วต่าง ๆ นั้น ถ้าเขามีคติสมบัติ หรือมีอุปนิสัยสมบัติ หรือมีกาลสมบัติ หรือมีปโยคสมบัติ ความชื่อนั้นก็จะยังไม่ให้ผลก่อน ต่อเมื่อ ทั้ง ๔ อย่างนี้วิบัติแล้ว ความชั่วก็จะให้ผลทันที

แต่ถึงอย่างไรก็ตาม อย่าลืมนึกว่าเมื่อทำดีก็ต้อง ได้ความดี เมื่อทำชั่วก็ต้องได้ความชั่ว อันนี้เป็น หลักตายตัว ไม่มีข้อยกเว้น เพราะฉะนั้นใครก็ตาม ในเมื่อทำความชั่วอยู่เสมอ ผลของความชั่วแม้จะ ยังไม่ปรากฏ ก็อย่าได้เข้าใจผิดว่า ความชั่วจะไม่ ให้ผล เพราะเมื่อเราทำความชั่วอยู่เสมอ ความชั่ว ก็จะสะสมอยู่ในสันดานมากขึ้น ครั้นแล้วสักวัน หนึ่งมันก็ต้องให้ผลแน่นอน ยิ่งสะสมไว้มากเพราะ ยังไม่เห็นผลของความชั่ว จึงได้ทำอยู่เรื่อย ๆ เมื่อ ถึงคราวให้ผล ผลก็จะร้ายแรงยิ่งขึ้น เหมือนคนที่ เริ่มเป็นโรคบางอย่าง ซึ่งในระยะแรกไม่เจ็บปวด ก็ปล่อยทิ้งไว้ไม่รักษา โรคนั้นก็ย่อมจะเป็นมากขึ้น ซึ่งเมื่อถึงตอนนี้แล้วก็จะรักษายาก และอาจถึง

ตายได้ คนที่ทำชั่วแต่ยังไม่เห็นผล ก็เช่นเดียวกัน
อย่าได้ประมาทว่า ความชั่วจะไม่ให้ผล และอย่า
ลืมนึกว่า ความดีและความชั่วที่เราสะสมเอาไว้
เป็นสิ่งที่ไม่ตาย แม้ร่างกายจะตายไปแล้วก็ตาม
เพราะความดีความชั่วเป็นนามธรรม ไม่ใช่เป็น
วัตถุและเป็นสิ่งที่มีอยู่ในวิญญูณ และวิญญูณ
เป็นตัวการสร้างสรรค์ชีวิต ด้วยเหตุนี้ความดีความ
ชั่วจึงไม่สูญ และคนเราเกิดมาจึงไม่เหมือนกัน ไม่
เท่ากันมาตั้งแต่เกิดแล้ว เมล็ดผลไม่ต่างพันธุ์กัน
แม้จะปลูกในที่แห่งเดียวกัน เมื่อเจริญเติบโตขึ้น
มาแล้ว ย่อมไม่เหมือนกันฉันใด คนเราทุกคนที่
เกิดมาก็เป็นเช่นเดียวกันฉันนั้น

ผู้ที่เข้าใจกฎของกรรมอย่างลึกซึ้งและถูกต้อง
จริง ๆ นั้น เราจะเห็นได้ชัดอยู่อย่างหนึ่ง คือ
เป็นคนที่มิหิริและโอดตັปปะอย่างแท้จริง หิริ
แปลว่า ความละอายต่อบาป หรือ รังเกียจบาป
โอดตັปปะ แปลว่า ความเกรงกลัวต่อบาป บาป

ก็คือความชั่วหรือความไม่ดีต่าง ๆ คนที่มีหิริและ
โอตตปปะ เราจะสังเกตได้ว่าจะไม่ทำความชั่วแม้
ในที่ลับ การใดซึ่งเป็นการชั่วหรือเป็นสิ่งไม่ดี ไม่
เหมาะสมแก่ตน แม้คนอื่นจะไม่รู้ก็ไม่กล้าทำ
เหมือนคนที่รู้อยู่แล้วว่าในน้ำนี้มียาพิษ น้ำนั้น
แม้จะนำดื่มสักเพียงไร คนนั้นแม้จะกระหาย
สักเพียงไร เขาก็จะไม่กล้าดื่ม ชื่อนี้ฉันใด คนที่มี
หิริโอตตปปะอย่างแท้จริงนั้น ก็จะมีลักษณะอย่าง
เดียวกันฉันนั้น

อีกนัยหนึ่ง สำหรับคนที่เชื่อมั่นในพระเจ้า
เป็นเจ้าของ เกรงกลัวพระเจ้าอย่างแท้จริงนั้น เขาจะ
ไม่กล้าทำความชั่ว ไม่ว่าในกรณีใด ๆ เพราะเขารู้
อยู่ว่าพระเจ้าทรงรู้เห็นการกระทำของเขาอยู่เสมอ
และพระเจ้าเท่านั้นที่เป็นผู้ให้รางวัล และลงโทษ
อย่างยุติธรรมที่สุด สำหรับคนที่เชื่ออย่างนี้จริง ๆ
เราก็จะเห็นได้ชัดว่าเขามีศีลธรรมเกิดจากตัวเขาเอง
เป็นศีลธรรมที่มั่นคง คนอื่นไม่จำเป็นต้องคอยดู

แลควบคุมเขา เพราะเหตุที่ในศาสนาคริสต์หรือในศาสนาอื่นที่เชื่อว่ามีพระเจ้าเป็นผู้สร้างโลกสร้างทุกสิ่งทุกอย่างในโลกนั้น คนที่เชื่อและเลื่อมใสในหลักการอันนี้อย่างลึกซึ้ง และแน่นแฟ้นมีอยู่ และก็มีอยู่เป็นอันมากด้วย เพราะเหตุนี้ เราจึงได้เห็นการกระทำหลาย ๆ อย่างของบุคคลเหล่านี้ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อมนุษยชาติอย่างน่าสรรเสริญยิ่ง ซึ่งเขาทำด้วยศรัทธาและความเสียสละอย่างสูงมาก ข้าพเจ้าเชื่อว่า ใครก็ตามถ้าหากเข้าใจเรื่องกฎของกรรมอย่างลึกซึ้งถูกต้อง และเชื่ออย่างแน่นแฟ้นไม่อ่อนแอไม่คลอนแคลนแล้ว บุคคลเหล่านั้นก็จะมีความตั้งใจทำงาน อันจะเป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นด้วยความเสียสละอย่างสูงได้เช่นเดียวกับผู้ที่เชื่อในพระเจ้าผู้เป็นเจ้าเหมือนกัน และบางทีอาจจะดีกว่าเสียด้วยซ้ำไป เพราะอะไร ? เพราะเรื่องพระเจ้า พิสูจน์ให้เห็นจริงได้ยาก คนที่เชื่อในเรื่องนี้ต้องฝากความเชื่อไว้กับคัมภีร์ ส่วนเรื่องกรรมเป็นเรื่องที่พิสูจน์ได้ด้วยตนเอง เมื่อศึกษาให้ถูกวิธีแล้ว เขาไม่จำเป็นต้อง

ต้องฝากความเชื่อไว้กับคัมภีร์หรือคนสอน เพราะข้อเท็จจริงทุกอย่างอันจะเป็นข้อพิสูจน์ในเรื่องกฎของกรรมนั้น ได้มีอยู่ที่ตัวเองพร้อมแล้ว เพียงแต่หัดอ่านข้อเท็จจริงในตัวเองให้เป็นเท่านั้น เขาก็จะเชื่อในเรื่องกฎของกรรมยิ่งขึ้นโดยลำดับ และเมื่อยิ่งเชื่อความเสียสละก็ยิ่งสูง และก็เชื่อได้อีกอย่างหนึ่งว่า สำหรับผู้ที่เชื่อในเรื่องกฎของกรรมนั้น เพลงพระราชนิพนธ์เรื่อง ความฝันอันสูงสุดนั้น เขารู้สึกซาบซึ้งทุกคำพูดที่เขาร้องและข้าพเจ้าเชื่อว่า ถ้าคนไทยทั้งหลายเข้าถึงบทเพลงพระราชนิพนธ์บทนี้ ประเทศไทยจะไม่มีวันเสียเอกราชให้กับชาติใด ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ จะดำรงคงอยู่ตลอดไปพร้อมกับความเจริญของชาติทุก ๆ ด้านด้วย ปัญหาเรื่องคนจนซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมากนั้น ก็จะสามารถแก้ไขให้คนเหล่านี้มีการอยู่ดีกินดีได้โดยไม่ต้องอาศัยลัทธิใด ๆ เข้ามาแก้ไข แต่เราทั้งหลายจะสามารถแก้ไขกันเองได้ด้วยอาศัยหลักธรรมในพระพุทธศาสนา

บทเพลงพระราชนิพนธ์

ความฝันอันสูงสุด

ขอฝันใฝ่ ในฝัน อันเหลือเชื่อ
ขอสู้ศึก ทุกเมื่อ ไม่นวันไหว
ขอทนทุกข์ รุกโรม โหมกายใจ
ขอฝ่าฟัน ผองภัย ด้วยใจทะนง

จะแน่วแน่ แก่ไข ในสิ่งผิด
จะรักชาติ จนชีวิต เป็นมุขผง
จะยอมตาย หมายถึง เกียรติดำรง
จะปิดทอง หลังองค์ พระปฏิมา

ไม่ทอดอวย คอยสร้าง สิ่งที่ควร
ไม่เรรวน พะว้าพะวัง คิดกังขา
ไม่เคืองแค้น น้อยใจ ในโชคชะตา
ไม่เสียดาย ชีวา ถ้าสิ้นไป

นี่คือ ปณิธาน ที่หาญมุ่ง
หมายผลดั่ง ยุติธรรม อันสดใส
ถึงทนทุกข์ ทรมาน นานเท่าใด
ยังมั่นใจ รักชาติ องอาจครัน

โลกมนุษย์ ย่อมจะดี กว่านี้แน่
เพราะมีผู้ ไม่ยอมแพ้ แม้ถูกหยัน
ยังคงหยัด สู้ไป ใฝ่ประจัน
ยอมอาสาสัตย์ ก็เพราะปอง เทอดผองไทย

ความตายคืออะไร ?

* ปัญหาข้อนี้ เป็นเรื่องที่ไม่มีความสำคัญมาก่อน แต่เป็นปัญหาที่โอบปาดิกะท่านหนึ่ง ให้ความเห็น มาว่า ควรจะเขียนเรื่องนี้ เพราะเป็นปัญหาที่ทุกคน สงสัย และต้องการอยากจะทราบความจริงด้วยกัน ทั้งนั้น เนื่องจากทุกคนกลัวตาย และไม่ทราบว่า ตายแล้วจะเป็นอย่างไร ? และคนส่วนมากก็รู้สึก กันว่า ความตายเป็นความเปลี่ยนแปลงที่ใหญ่ หลวงและน่ากลัวมาก แม้ว่าจะมีบางคนพูดว่า ฉันไม่กลัวตาย คนประเภทนี้ เมื่อถึงคราวจะตาย เข้าจริง ๆ ก็กลัวตายและกลัวมากด้วย การที่เขาพูด

เช่นนั้นก็เพราะเข้าใจว่า ความตายคือความสิ้นสุดของทุกสิ่งทุกอย่าง เมื่อตายแล้วก็หมดเรื่อง เพราะฉะนั้นเขาจึงพูดว่าไม่กลัวตาย การที่ทุกคนกลัวตาย ก็เพราะมีหลักอยู่ว่า ทุกคนรักตัวเอง ทุกคนไม่อยากตาย และในเมื่อไม่รู้ว่า ตายแล้วจะเป็นอย่างไร คนประเภทนี้ย่อมต้องกลัวมาก ที่เขาพูดว่า ตายแล้วก็หมดเรื่องหมดทุกข์ ความเข้าใจอันนี้ไม่ใช่เกิดจากความรู้อย่างแท้จริง แต่เกิดจากความรู้สึกสันนิษฐานเอาเอง ที่เห็นคนตายแล้วไม่มีความรู้สึก ไม่รู้เรื่องราวอะไรทั้งสิ้น เพราะฉะนั้นจึงเข้าใจเอาเองว่า ตายแล้วก็หมดเรื่อง แต่ข้อสันนิษฐานอันนี้มันขัดแย้งกับความรู้สึกภายในที่ว่า คนเราทุกคนรักชีวิตของตัวเองยิ่งกว่าอะไรทั้งหมด และไม่อยากตายด้วยกันทั้งนั้น เพราะฉะนั้น เมื่อถึงคราวจริง ๆ จึงอดกลัวไม่ได้ ในเมื่อยังไม่รู้อย่างแท้จริงเกี่ยวกับความตาย มันเหมือนกับคนที่จะไปเมืองนอก ถ้าคนไหนมีความรู้ภาษาต่างประเทศดี เข้าใจถึง

เรื่องราวที่ตนเองจะต้องไปประสบอยู่บ้างแล้ว เขาก็ไม่กลัวในอันที่จะไป ส่วนคนที่ไม่รู้จะอะไรเลยเกี่ยวกับเรื่องเมืองนอก ภาษาต่างประเทศก็ไม่รู้ ถ้าจะต้องไปคนเดียว แน่นนอนเหลือเกินว่า เขาไม่อยากจะไป แม้จะจ้างให้ไปก็จะไม่ยอมไป คนส่วนมากจะเป็นเช่นนี้ เรื่องความตายเป็นสิ่งที่มืดมนยิ่งกว่าการไปเมืองนอกหลายเท่า ฉะนั้นคนที่ไม่รู้จะอะไรเกี่ยวกับเรื่องความตาย เพียงแต่สันนิษฐานเอาเองนั้น เรื่องที่จะไม่กลัวตายนั้น เป็นอันไม่มี

คนส่วนมากคิดว่า ความตายเป็นความเปลี่ยนแปลงที่ยิ่งใหญ่มาก เป็นการพลัดพรากและเป็นการสูญเสียทุกสิ่งทุกอย่าง ฉะนั้นความตายจึงเป็นเรื่องที่มนุษย์และสัตว์ทุกตัวตบถกลัวกันมาก แต่ความเป็นจริง ความตายไม่ใช่เป็นความเปลี่ยนแปลงที่มากมายอะไรนัก โดยเฉพาะในด้านจิตใจ หลังจากตายกับก่อนตายสภาพจิตใจโดยส่วนใหญ่จะคงอยู่ในรูปเดิม แม้แต่ร่างกาย โดยรูปร่างภายนอก ก็เหมือนเดิมทุกอย่าง ถ้าหาก

เขาตายแล้วยังอยู่ในโลกมนุษย์ เพราะฉะนั้นจึงมีคนเป็นจำนวนมาก ทั้งที่ได้ตายจากโลกมนุษย์แล้ว ก็ยังเข้าใจว่าตัวเองยังไม่ตาย ซึ่งคนประเภทนี้ พระพุทธเจ้าทรงเรียกว่า สมมุพฺโพ กาลิ กโรติ ตามศัพท์ แปลว่า เป็นผู้หลงตาย ซึ่งหมายความว่า ก่อนจะตายก็ไม่มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องโลกหน้า ตายไปแล้วก็ยังไม่รู้ว่า ตัวเองได้ตายไปแล้วจากโลกมนุษย์ คนประเภทนี้พื้นเดิมเป็นพวกที่เข้าใจว่า ตายแล้วสูญ เข้าใจว่า ตายแล้วหมดเรื่อง ทุกวันนี้คนที่ตายไปแล้วไม่รู้ตัวว่าตายมีมากกว่าในสมัยก่อนมากมาย ผู้ที่ตายแล้วไม่รู้ตัวว่าตายนี้ เป็นบุคคลที่น่าสงสารมาก เพราะตลอดเวลาที่เขายังหลงเข้าใจผิดอยู่เช่นนั้น เขาจะไม่ได้รับความสุขเลย เขาจะปรับปรุงตัวให้เข้ากับชีวิตในโลกนั้นไม่ได้ แม้จะมีผู้รู้ในโลกนั้นแนะนำสั่งสอนก็ยากที่จะเข้าใจ ถ้าเทียบกับคนในโลกมนุษย์ ก็เปรียบได้กับพวกที่มีปัญญาอ่อน (idiot)

ทุกชีวิตเป็นผล ที่เกิดมาจากวิบาก

โดยหลักความจริง ชีวิตทุกชีวิตเป็นผลที่เกิดมาจากวิบาก สภาพสิ่งแวดล้อมก็เกิดมาจากวิบาก ฐานะภายนอกทุกอย่างก็เกิดมาจากวิบาก วิบากเป็นสิ่งที่ไม่ตาย วิบากคืออำนาจสร้างสรรค์ทุกสิ่งทุกอย่าง สำหรับผู้ที่เข้าใจหลักเหล่านี้ดี ก็ จะเห็น ว่า ความตายไม่ใช่สิ่งที่น่ากลัว ความตายไม่ใช่เป็นความเปลี่ยนแปลงที่ใหญ่หลวง ความตายไม่ใช่เป็นความสูญเสียดังทุกสิ่งทุกอย่าง ตรงกันข้าม ความตายเป็นความมอกงามของชีวิต เป็นการ

ปรับปรุงชีวิตให้เหมาะสมเสียใหม่ คนที่ตายก็เปรียบเหมือนใบไม้เก่าที่ร่วงไป ครั้นแล้วก็จะมีชีวิตอย่างเดียวกันนั้นแหละเกิดขึ้นมาอีก ซึ่งเปรียบเหมือนใบไม้ใหม่งอกขึ้นมาอีก ตราบใดที่รากมันยังอยู่ต้นมันยังดี กิ่งหักหรือใบร่วงย่อมหมาয়ถึงจะมีกิ่งใหม่ใบใหม่งอกขึ้นมาอีก จงพิจารณาดูให้ดีว่า :-

การที่ใบไม้ร่วงหรือกิ่งไม้หัก มันเป็นการเปลี่ยนแปลงที่น่ากลัว เป็นความสูญเสียทุกสิ่งทุกอย่างจริงหรือไม่ ? ชีวิตของคนเราก็ก็นั่นกัน ตราบใดวิบากยังอยู่ วิญญาณยังอยู่ ความตายไม่ใช่เป็นการสูญเสียแต่อย่างใดเลย

คนส่วนมากเมื่อเห็นเด็กที่เกิดใหม่ย่อมจะดีใจ แม้จะไม่ใช่ลูกของตัวเองก็ตาม เพราะชีวิตเด็กเป็นชีวิตที่กำลังจะเจริญงอกงามขึ้นมา ทุกสิ่งทุกอย่างกำลังจะตั้งต้นขึ้นมาอีก ขอให้พิจารณาดูเด็กในโลกนี้ทุกคนก่อนที่จะมาเกิดก็ไม่ทราบมาก่อนว่า ตัวเอง

ต่อไปภายหน้าจะเป็นอย่างไร เหมือนกับมนุษย์ เราไม่รู้ว่าตายแล้วจะเป็นอย่างไร แต่เด็กที่เกิดใหม่ทุกคนก็เป็นบทเรียนที่มีค่า ทำให้เรารู้จักชีวิตได้อย่างลึกซึ้ง เด็กบางคนเกิดมาในท่ามกลางสิ่งแวดล้อมที่ดี มีทุกสิ่งทุกอย่างไว้คอยต้อนรับเขาอย่างดี แต่เด็กบางคนก็ตรงกันข้าม ขอให้พิจารณาดูให้ชัดว่า เด็กที่เกิดขึ้นมาในโลกนี้ จะว่าเป็นสิ่งที่น่ากลัวก็ได้ เพราะเด็กทุกคนช่วยตัวเองไม่ได้ ชีวิตของเด็กต้องขึ้นอยู่กับพ่อแม่และคนอื่น ๆ อีกหลายคน แต่ถึงกระนั้นเราก็พบว่า สำหรับเด็กที่มีวิบากมาดี เมื่อเขาเกิดมาในโลกนี้แม่จะมาอย่างไรไม่รู้อะไรเลย แต่เด็กที่มีบุญก็จะไม่มีความลำบากอะไรถึงกับจะต้องเป็นห่วงหรือหวาดกลัว เหมือนกับคนส่วนมากที่คิดว่า ความตายเป็นสิ่งที่น่ากลัว เพราะไม่รู้ว่าตายแล้วจะเป็นอย่างไร แต่ถ้าหากเขาู้แจ้งว่า เมื่อตายแล้วก็ต้องเกิดอีก และชีวิตที่เกิดใหม่จะเป็นอย่างไร มันขึ้นอยู่กับวิบาก เขาก็จะไม่ค่อยกลัว

ความตาย จะเป็นสิ่งที่น่ากลัวจริงหรือไม่ ?
ขอให้พิจารณาดูจากเด็กที่เพิ่งเกิดมาในโลกนี้ หรือ
ไม่เช่นนั้นก็นำมาให้พิจารณาดูคนที่ไปเมืองนอก คน
ที่รู้เรื่องเมืองนอกดี รู้ภาษาต่างประเทศดี และ
เตรียมตัวไว้พร้อมแล้ว เขาจะไม่กลัวเรื่องการไป
ต่างประเทศเลย เพราะการไปต่างประเทศนี้มันก็
คล้าย ๆ กับอยู่ในเมืองของตัวเอง ขอให้สังเกตว่า
ตัวเราที่อยู่ในเมืองไทย กับตัวเราที่ไปอยู่ต่างประเทศ
ก็คือคน ๆ เดียวกัน นิสัยใจคอก็อย่างเดียวกัน
รูปร่างหน้าตาก็คน ๆ เดียวกัน ถึงแม้ว่าโดยปรมาัตต์
ทั้งร่างกายและจิตใจ จะมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ทุก
ขณะจิตก็ตาม แต่โดยหลักส่วนใหญ่แล้ว เราก็ยัง
จำได้ว่าเป็นคน ๆ เดียวกัน

ในการไปต่างประเทศบางคนก็อาจจะได้ไป
พบกับคนไทยด้วยกัน ได้ไปพบกับคนที่เคยรู้จัก
กันมาก่อน แต่บางคนก็อาจจะไม่ได้พบกับคนชาติ
เดียวกัน หรือคนที่เคยรู้จักกันมาก่อนเลย ส่วนมาก

เราจะต้องไปอยู่ในท่ามกลางคนแปลกหน้า แต่ถ้าหากเขาเป็นคนมีความรู้ และได้เตรียมตัวไว้ก่อนแล้ว เขาก็จะไม่มีความลำบากในการที่ต้องอยู่ท่ามกลางคนแปลกหน้า และบางคนก็อาจจะสนุกเพลิดเพลินจนลืมบ้านของตนเอง แต่บางคนก็อาจจะตรงกันข้าม การตายก็เหมือนกับการไปเมืองนอก เหมือนกับไปไม้ที่ผลัดใบใหม่ ฉะนั้นความตายจึงไม่ใช่สิ่งที่น่ากลัว ถ้าหากเราได้ศึกษาให้รู้อย่างแจ่มแจ้งเสียก่อนว่า ความตายคืออะไร ? ชีวิตหลังจากตายเป็นอย่างไร ? คนที่รู้แจ้งในเรื่องนี้และได้เตรียมตัวไว้ก่อนแล้ว คนประเภทนี้เท่านั้นที่ไม่ค่อยกลัวตาย ส่วนคนที่พูดว่าคนเราตายแล้วก็หมดเรื่อง เพราะสันนิษฐานเอาเองนั้นกลัวตายทุกคน

ตามหลักพระพุทธศาสนา ถือเป็นหลักตายตัวที่เดียวว่า “คนที่ยังมีตัณหาอยู่ในสันดานย่อม

ต้องมีความกลัวตาย” ฉะนั้นคนที่ติดหรือเป็นห่วง
ในเรื่องทรัพย์สมบัติ ในเรื่องตัวเองอยู่ และมี
ความเห็นว่ คนเราตายแล้วก็สูญหมดเรื่องราว
ทุกอย่างนั้น จะต้องมีความกลัวตายอย่างแน่นอน
จะกลัวมากหรือกลัวน้อยก็อยู่ที่ค้นหาว่ามีมากหรื
น้อยและค้นหาจะมากหรือน้อยก็ขึ้นอยู่กับอวิชา
เพราะค้นหาเกิดจากอวิชา ฉะนั้นผู้ที่มีอวิชา
เบาบาง คือเข้าใจเรื่องชีวิตตามความเป็นจริงอยู่
บ้าง ความกลัวตายจึงมีน้อย

คนจะเกิดได้ต้องอาศัย เหตุ ๓ อย่าง

*ในหนังสือวิญญานฉบับเดือนตุลาคมที่แล้วมานี้ ข้าพเจ้าได้อธิบายเกี่ยวกับเรื่องความตายยังไม่หมด เพราะข้อความตามที่เทพเจ้าองค์หนึ่งได้อธิบายให้ฟังนั้น ยังมีอีกหลายแง่ที่ควรจะทำให้ความเข้าใจให้กระจ่าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือความเปลี่ยนแปลงของร่างกายหลังจากตาย และสภาพของจิตใจหลังจากตาย ประเด็นทั้งสองอย่างนี้มีข้อที่แตกต่างกันอยู่หลายอย่าง ท่านเกรง

* (วิญญาน ฉบับที่ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๑๑)

ว่า คนที่ได้อ่านแต่ในตอนแรกที่เปรียบคนที่ตาย เหมือนกับผู้ที่ไปเมืองนอกนั้น อาจจะทำให้ใจผิดและ ดำเนินชีวิตผิด ผลที่ได้รับก็คือ ตายไปแล้วแทนที่จะสบายหรือมีความสุขเพลิดเพลินต่าง ๆ กลับจะต้องไปปรับความทุกข์ทรมาน เพราะฉะนั้นในตอนนี้อย่างไรจึงได้สั่งให้ชี้แจงเรื่องนี้เพิ่มเติมอีกดังต่อไปนี้ :-

สภาพของชีวิตในโลกของโอปปาติกะเป็นผลที่เกิดจากวิบากโดยตรง ข้อนี้จะต้องทำความเข้าใจให้กระจ่างที่สุด เหมือนกับที่เรามองเห็นชัดว่า ต้นไม้จะเกิดเป็นต้นอะไร สำคัญอยู่ที่เมล็ดของมัน สภาพของดินฟ้าอากาศเป็นแต่เพียงส่วนประกอบเท่านั้น แต่สำหรับการเกิดในโลกมนุษย์ เราจะต้องทำความเข้าใจเพิ่มขึ้นอีกว่า โดยหลักทั่วไปแล้ว คนเราจะเกิดขึ้นมาได้จะต้องอาศัยเหตุ ๓ อย่างคือ :-

๑. อาศัยพ่อแม่ ฉะนั้นชีวิตที่เกิดมาจะต้องเป็นไปตามอิทธิพลของกรรมพันธุ์ที่สืบต่อมาจากสายโลหิต

๒. จะต้องอาศัยธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม และเพราะเหตุที่ร่างกายประกอบขึ้นมาจากสิ่งที่เป็นวัตถุ เพราะฉะนั้น สภาพของร่างกายจึงต้องเป็นไปตามกฎของวัตถุด้วย

๓. ต้องอาศัยวิญญูณมาปฏิสนธิในท้องแม่ คือมาเกิดในไข่ที่ผสมเอาไว้แล้วเพราะเหตุที่วิญญูณของแต่ละบุคคล มีวิบากของความดีและวิบากของความชั่วติดตัวมา และวิบากอันนี้แหละ คือตัวการสำคัญที่จะทำให้คนเราเกิดมามีลักษณะพิเศษเฉพาะตัว ใครจะเกิดมาเป็นอะไร จะมีโชคชะตาวาสนาเป็นประการใดสำคัญอยู่ที่วิบาก

ชีวิตของมนุษย์ เป็นผลรวมที่เกิดมาจากเหตุ ๓ ประการดังที่กล่าวมานี้ ฉะนั้นในการอธิบายถึงความเป็นไปของมนุษย์จะต้องอธิบายทั้ง ๓ แห่ง จะไปอธิบายจากแง่ใดแง่หนึ่งไม่ได้ แต่สำหรับคนที่ตายแล้วไปเกิดในโลกของโอปปาติกะนั้น เรื่องกรรมพันธุ์ เรื่องสิ่งแวดล้อมให้ตัดออกไปได้ ชีวิตในโลกของโอปปาติกะ เป็นผลที่เกิดขึ้นจากอำนาจของวิญญูณ หรืออำนาจของวิบากล้วน ๆ

อย่าลืมนะว่า วิบากเป็นสิ่งที่มีอยู่ในจิตไร้สำนึก การทำงานของวิบากเราควบคุมไม่ได้ เหมือนกับ เมื่อเรานอนหลับไม่มีใครสามารถที่จะควบคุม หรือ บังคับว่าจะให้ฝันอย่างนั้นอย่างนี้ และไม่มีใครรู้ว่าตัวเองจะฝันอย่างไร เมื่อหลับไปแล้วความฝันที่เกิดขึ้นจะออกมาในรูปแบบไหน ก็สุดแล้วแต่นิสัยใจคอ และประสบการณ์ต่าง ๆ ที่สะสมเอาไว้ ถ้าหากว่า คนไหนเป็นคนที่มีนิสัยดี ความรู้สึกชั่วร้ายในใจ ไม่มี ความทุกข์ทรมานใจไม่มี ก็มักจะฝันแต่ในทางดีเสมอ แต่สำหรับคนที่นิสัยไม่ดี มีความรู้สึกชั่วร้าย มีความทุกข์ทรมานสะสมอยู่ในจิตใจมาก ก็มักจะฝันแต่ในทางร้ายในทำนองเดียวกัน คนเรา เมื่อตายแล้ว ก็คล้ายกับนอนหลับแล้วฝันไป ซึ่ง สภาพของร่างกาย และสภาพของสิ่งแวดล้อม จะเกิดขึ้นมาในรูปแบบไหน จะดีหรือชั่วอย่างไรมันขึ้นอยู่กับวิบาก ใคร ๆ ก็ไม่สามารถจะบังคับหรือ กะเกณฑ์ว่า จะต้องให้เป็นอย่างนั้นอย่างนี้ได้

อนึ่ง เนื่องจากสภาพของร่างกายและสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นหลังจากตายนั้น ขึ้นอยู่กับวิบากหรือสภาพของจิตใจที่สะสมเอาไว้ เพราะฉะนั้น โดยหลักเกณฑ์ทั่วไปแล้ว คนไหนในขณะที่ยังมีชีวิตอยู่ ถ้าได้สะสมความดีเอาไว้มาก คือเป็นคนมีคุณธรรมต่าง ๆ มันคงหลายอย่าง เช่น มีนิสัยซื่อสัตย์ กตัญญู อคทน กล้าหาญ เสียสละ รู้จักปล่อยวาง มีความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องชีวิตในโลกนี้ และโลกของโอปปาติกะดี สำหรับคนประเภทนี้ในเมื่อตายไปแล้ว ทุกคนจะมีความสุขร่างกายที่เคยเจ็บป่วยหรือทรมานจะไม่ติดตามไปถึงโลกหน้า เมื่อเขาเกิดใหม่ในโลกของโอปปาติกะ เขาก็จะมีร่างกายแข็งแรงสดชื่นเป็นปกติไม่มีความเจ็บป่วยหรือได้รับการทรมาน ตรงกันข้ามกับบุคคลที่ได้สะสมวิบากของความชั่วไว้มาก คือเป็นคนที่มีนิสัยไม่ดีหลายอย่าง และในชีวิตประจำวันก็มักจะมีแต่ความทุกข์ทรมานทางใจเกิดขึ้นเสมอ เป็นคน

ยึดมั่นถือมั่นเกี่ยวกับเรื่องตัวตนเรื่องทรัพย์สินสมบัติ หรือเรื่องอื่น ๆ เหนียวแน่นปล่อยวางไม่ค่อยได้ เวลาจะตายก็เป็นห่วงตัวเอง เป็นห่วงทรัพย์สินสมบัติ เป็นห่วงคนนั้นคนนี่เพราะปล่อยวางไม่ได้ จิตใจ เศร้าหมอง และไม่เข้าใจเกี่ยวกับเรื่องชีวิตในโลกนี้ และชีวิตในโลกหน้า สำหรับบุคคลประเภทนี้ แม้ว่าเมื่อก่อนตายจะเคยทำบุญไว้หลายอย่าง แต่ครั้นถึงเวลาตายจริง ๆ ถ้าทำใจให้สบายไม่ได้ ยังมีความกลัว ความเป็นห่วงอะไรต่าง ๆ อยู่ หลังจากตายแล้วร่างกายที่เกิดใหม่จะอยู่ในสภาพไม่ ผิดไปจากก่อนตาย คือเคยเจ็บป่วยทรมานอย่างไร ก็ยังจะเจ็บป่วยอยู่อย่างนั้น

และถ้าหากพื้นเดิมเป็นคนที่เปลี่ยนความนึก คิดความรู้สึกให้เป็นไปในทางที่ดีได้ยาก เขาก็จะต้องทรมาน อยู่ในสภาพของคนป่วยอย่างเดียวกับ เมื่อตอนที่ยังมีชีวิตอยู่ในโลกมนุษย์ และโดยปกติ แล้วมันทรมานยิ่งกว่าเมื่อยังอยู่ในโลกมนุษย์เสียอีก

เพราะว่าสภาพร่างกายสภาพของสิ่งแวดล้อม มันจะเกิดขึ้นตามความรู้สึกภายในได้ง่ายมาก และจะอยู่ในสภาพอย่างนั้นตลอดไป ในเมื่อยังเปลี่ยนจิตใจไม่ได้ และก็เปลี่ยนได้ยากด้วยเพราะคนที่อยู่ในโลกของโอบปาติกะนั้น ถ้าหากจิตใจต่ำ ฟันในทางดีมีน้อย สำหรับบุคคลประเภทนี้จะไม่ผิดอะไรกับคนที่นอนหลับแล้วก็ฝันร้าย ตลอดเวลาที่ยังไม่ตื่นใคร ๆ ก็ไม่สามารถที่จะไปเปลี่ยนฝันร้ายของเขาให้หายไปได้ ถ้าฝันร้ายจะหาย ก็หายเพราะจิตใจของเขาเอง กล่าวคือ สภาพของจิตใจส่วนที่ดีถ้าหากมันเกิดขึ้นมาในตอนนั้น มันก็จะเปลี่ยนจากฝันร้ายให้กลายเป็นฝันดีขึ้นมาได้

และที่ข้าพเจ้าบอกว่าเปลี่ยนยากนั้น ก็เพราะสภาพร่างกายของมนุษย์กับของโอบปาติกะไม่เหมือนกัน คือร่างกายของมนุษย์มีเวลาที่จะตื่นได้ง่าย เป็นต้นว่านอนไปนาน ๆ ก็จจะรู้สึกเมื่อยหรือหิว หรือไม่เช่นนั้น สิ่งแวดล้อมภายนอก เช่น

เสียงดัง หรือมีคนมาเขย่าตัว ก็จะทำให้เขาตื่นขึ้น
มาได้โดยไม่ยากนัก แต่ร่างกายของโอบปาติกะ
เป็นร่างกายที่ขึ้นอยู่กับจิตใจโดยตรง ประสาท
ทุกอย่าง ก็ขึ้นอยู่กับจิตใจ ถ้าจิตใจยังอยู่ในสภาพ
อย่างไร ร่างกายมันก็จะคล้อยตามหรือเป็นไป
ตามสภาพของจิตใจ ใคร ๆ ไม่อาจทำให้เขาตื่น
หรือทำให้เขารู้สึกขึ้นมาได้ นอกจากความรู้สึก
ภายในบางอย่างมันจะปรากฏขึ้นมา และทำให้
เขาตื่นขึ้นมา ด้วยเหตุนี้แหละคนบางคนจึงตกนรก
อยู่นาน หรือได้รับความทุกข์ทรมานอยู่นาน และ
บางคน ก็อยู่ในสวรรค์นานแสนนานจนลืมโลก
มนุษย์

ชีวิตในโลกของโอบปาติกะ เมื่อพูดถึงในส่วนดี
ก็ดีอย่างมากมาเทียบกับมนุษย์ไม่ได้เลย และเมื่อ
พูดถึงส่วนที่ไม่ดี ก็ไม่ดีอย่างมากเหมือนกัน ขอให้
จำหลักไว้ให้ดีว่า ในโลกของโอบปาติกะทุกอย่าง
เกิดมาจากวิบากเพราะฉะนั้นสำหรับคนที่ทำความ

ระหว่างที่สลบไปนั้น ทุกคนจะต้องฝัน อันนี้เป็นกฎที่ไม่มีข้อยกเว้นเลยสำหรับปุถุชนเป็นแต่บางคนตื่นขึ้นมาแล้วก็จำไม่ได้ ก็เลยเข้าใจว่าตนไม่ได้ฝัน บางคนก็ฝันดี สนุกสนานเพลิดเพลินต่าง ๆ แต่บางคนก็ฝันไม่ดีมีแต่เรื่องร้าย ๆ ทำให้เกิดความทุกข์ทรมาน ความสุขหรือความทุกข์ในความฝันนั้นไม่ได้เกิดขึ้นมาจากร่างกาย แต่เกิดขึ้นจากสภาพของจิตใจ

อนึ่งคนบางคนที่สลบไป หรือบางคนก็อาจจะตายไปชั่วคราว บุคคลประเภทนี้ตื่นขึ้นมาแล้วเขาก็จะเล่าถึงเรื่องต่าง ๆ ที่เขาเห็นมา อันที่จริงเรื่องที่เขาเล่ากันในลักษณะนี้มีอยู่สองประเภท คือ :-

ประเภทที่หนึ่ง เป็นภาพจินตนาการเหมือนกับคนที่นอนหลับแล้วก็ฝันไป

ประเภทที่สอง สิ่งต่าง ๆ ที่เขาไปเห็นมานั้นเขาไม่ได้นึก ไม่ได้เกิดจากความนึกคิดของเขา แต่เป็นสภาพในโลกของโอปปาติกะที่เขาไปเห็นมา

แต่อย่างไรก็ดีโดยปกติแล้ว คนที่สลบไปก็ดี หรือที่ตายไปแล้วฟื้นขึ้นมาอีกก็ดี เรื่องต่าง ๆ ที่เขาไปเห็นมานั้นมักจะปนกัน คือมีทั้งเรื่องที่จิตใจของตัวเองสร้างขึ้นเป็นมโนภาพไม่ใช่ของจริง และก็มีทั้งเรื่องจริง ๆ ปะปนอยู่ด้วย และส่วนมากก็จะแยกไม่ออกว่า ตอนไหนเป็นเรื่องไม่จริง ตอนไหนเป็นเรื่องจริง คนที่สลบไป หรือตายไปแล้วฟื้นขึ้นมา จะเล่าเรื่องได้ถูกต้องตามความเป็นจริง ก็ต่อเมื่อคนนั้นจิตใจของเขามีสมาธิดีมีความสงบ และที่สำคัญที่สุดก็คือ เป็นคนไม่มีอุปาทานในสิ่งต่าง ๆ เป็นคนไม่ชอบฝัน หรือสร้างวิมานในอากาศ ซึ่งคนประเภทนี้หายาก เพราะฉะนั้นเรื่องที่เล่ากันในทำนองนี้จึงเชื่อยาก

อนึ่ง ท่านได้เตือนเอาไว้ว่า เพราะเหตุที่สภาพของชีวิตหลังจากตายเป็นสิ่งที่เกิดจากวิบากโดยตรง และวิบากอันใดก็ตามที่จะสร้างผลงานของมันออกมาได้อย่างแท้จริงนั้นต้องมีเวลาสะสม

อย่างเพียงพอ หรือต้องมีความเข้มข้นอย่างเพียงพอ เหมือนกับผลไม้ถ้ายังไม่สุกแก่เต็มที่ ก็ไม่อาจที่จะงอกขึ้นเป็นต้นไม้ และเมล็ดผลไม้มากกว่าจะเกิดขึ้น และสุกแก่เต็มที่นั้นมันต้องใช้เวลา มากหรือน้อยก็สุดแล้วแต่จะเป็นพืชชนิดไหน วิชาต่าง ๆ ที่สะสมอยู่ในสันดาน จะผลิตผลออกมาเมื่อไร จะมีผลสมบูรณ์หรือไม่สมบูรณ์ จะมีผลยั่งยืนหรือไม่ยั่งยืน ย่อมขึ้นอยู่กับความเข้มข้นของวิชาที่สะสมมา เพราะฉะนั้นใคร ๆ อย่าได้เข้าใจเป็นอันขาดว่า ในขณะนี้ซึ่งเรายังอยู่ห่างไกลจากความตาย เราก็ปล่อยตัวไปตามอารมณ์ อยากจะกิน อยากจะเที่ยว อยากจะทำอะไร ก็ปล่อยตัวไปตามใจปรารถนา และคิดเอาไว้ว่า เมื่อเราแก่หรือใกล้จะตาย เราจึงค่อยคิดสะสมความดี สำหรับคนที่คิดอย่างนี้ ได้ชื่อว่าเป็นคนประมาท ชะล่าใจเกินไป เพราะโดยธรรมดาคนเราอาจจะตายวันไหนก็ได้ ไม่มีใครรู้แน่ และเราจะไปกลับตัวเอาในขณะที่จวนจะตาย

ก็อาจจะได้ คือตั้งใจเลิกจากสิ่งที่ชั่วร้ายต่าง ๆ และก็เลิกได้จริง ๆ แต่วิบากของความชั่วที่สะสมมาหลายปีซึ่งมันยังฝังอยู่ในสันดานแล้ว เราไม่ต้องรับผิดชอบอย่างนั้นหรือ ? ในเมื่อเราสะสมมานาน และเราก็ทำมาด้วยความพอใจ วิบากมันก็ต้องเข้มข้นมีอำนาจบันดาลสูง เมื่อเป็นเช่นนี้ มันก็เป็นการยากที่เราจะหลบหนีจากผลของวิบาก ซึ่งมันจะต้องเกิดอย่างแน่นอน อย่าลืมนะ :-

วิบากคืออำนาจสร้างสรรค์หรืออำนาจบันดาล ซึ่งมีอยู่ในจิตไร้สำนึก เราควบคุมมันไม่ได้ มันทำงานโดยอัตโนมัติ

ขอให้ท่านลองคิดดูอย่างนี้ก็แล้วกัน สัตว์บางประเภทในโลกนี้ เช่น เสือ หรือเหยี่ยวหรือสัตว์อะไรก็ตาม อวัยวะบางอย่างของมันเช่น เขี้ยว เล็บ ปากอะไรเหล่านี้เป็นต้น คนที่ไม่รู้ความจริงก็บอก ว่า มันเกิดขึ้นตามธรรมชาติ ธรรมชาติสร้างเล็บ

มาอย่างนั้น สร้างเขี้ยวออกมาอย่างนั้น สร้างปากออกมาอย่างนั้น เพื่อให้มีความเหมาะสมในการดำรงชีวิต แต่ท่านรู้หรือไม่ว่า เสือกดี เหี้ยวกดี มันไม่รู้ล่วงหน้ามาก่อนเลยว่า มันจะต้องมีสิ่งเหล่านี้ และทำไมจึงต้องมี ? ถ้าสมมติว่ามันไม่อยากจะให้มี มันอยากจะมีรูปร่างเหมือนกับสัตว์อื่นที่มันชอบ มันก็เป็นไปไม่ได้ ในเมื่อวิบากของความเป็นเสือกวิบากของความเป็นเหี้ยวยังไม่หมดไปจากสันดานข้อนี้ฉันใด สภาพแห่งร่างกายของเรา ซึ่งจะเกิดมาเป็นผู้หญิงหรือเป็นผู้ชาย จะมีบุคลิกลักษณะอย่างไร ไม่มีใครรู้ล่วงหน้ามาก่อน และก็ไม่ได้รู้ว่า อะไรทำให้มันเกิดมา และทำไมจะต้องเกิด แต่สำหรับคนที่เข้าใจเรื่องวิบากอย่างลึกซึ้ง เขาก็จะตอบได้ทันทีว่า นั่นมันสุดแล้วแต่วิบากของแต่ละบุคคล ชีวิตในโลกมนุษย์นี้ย่อมเป็นไปตามวิบากฉันใด ชีวิตในโลกโอบปาติกะก็ย่อมจะเป็นไปตาม

วิบากฉันทันนั้น แต่ก็มีข้อที่แตกต่างกันอยู่อย่างหนึ่ง คือ ผลของวิบากในโลกของโอปปาติกะนั้นรุนแรงกว่าในโลกมนุษย์หลายเท่า เพราะสภาพของชีวิตและสิ่งแวดล้อมในโลกของโอปปาติกะนั้น ขึ้นอยู่กับวิบากโดยตรง ส่วนชีวิตของมนุษย์ สภาพสิ่งแวดล้อมของมนุษย์นั้น ยังขึ้นอยู่กับกฎเกณฑ์ของวัตถุ ผลของวิบากจึงไม่รุนแรงหรือรวดเร็วเท่ากับในโลกของโอปปาติกะ เพราะเหตุนี้พระพุทธเจ้าจึงได้ตรัสไว้ว่า :-

อิธ นนฺทติ เปจฺจ นนฺทติ
 กตปุญฺญเณ อุกฺยตฺถ นนฺทติ
 "ปุญฺญํ เม กตฺนฺ"ติ นนฺทติ
 ภียโย นนฺทติ สุคฺติ คโต

คนที่โดยปกติได้ทำบุญอยู่เสมอ ย่อมบันเทิงใจในโลกทั้งสอง คือในโลกนี้ก็บันเทิงใจ ละจากโลกนี้ไปแล้วก็บันเทิงใจ และทุกครั้งที่นึกขึ้นมาว่า

“เราได้ทำบุญไว้” ก็บันเทิงใจ และเมื่อไปสู่สุคติโลก
สวรรค์แล้ว ย่อมบันเทิงใจเพิ่มขึ้นอีกหลายเท่า

อิธ ตปฺปติ เปจฺจ ตปฺปติ
ปาปการี อุมยตฺถ ตปฺปติ
“ปาปํ เม กตฺนํ”ติ ตปฺปติ
ภียโย ตปฺปติ ทฺวคฺคํ คโต

คนที่โดยปกติทำบาปอยู่เสมอ ย่อมเดือดร้อน
ในโลกทั้งสอง คือในโลกนี้ก็เดือดร้อน ละจากโลก
นี้ไปแล้วก็เดือดร้อน และทุกครั้งเมื่อนึกขึ้นมาว่า
“เราได้ทำบาปไว้” ก็เดือดร้อน และเมื่อไปสู่ทุกคติ
อบายภูมิแล้ว ย่อมเดือดร้อนเพิ่มขึ้นอีกหลายเท่า

ควรจะปฏิบัติอย่างไร กับคนที่เพิ่งตายใหม่ ๆ

* เรื่องที่เขียนลงในฉบับนี้ ไม่ใช่เกิดจากปัญหาที่ข้าพเจ้าหรือใครคนหนึ่งเป็นผู้ถาม แต่หากเป็นเรื่องที่เทพเจ้าองค์ที่เคยตอบปัญหาอธิบายให้ฟัง เพื่อต้องการที่จะให้คนที่ยังอยู่ในโลกมนุษย์ ได้เข้าใจถึงสิ่งที่ควรกระทำแก่คนที่เพิ่งตายไปใหม่ ๆ คนในโลกเกือบจะทั้งหมดทำกันไปตามความเคยชิน หรือทำไปตามความเชื่อถือที่สืบทอดกันมาโดยไม่เข้าใจเหตุผล และส่วนมากของพิธีกรรมต่าง ๆ

เกี่ยวกับคนตาย ไม่ว่าชาติไหนภาษาไหน เท่าที่
ท่านมองเห็นรู้สึกว่าเป็นประโยชน์แก่คนที่ตายไป
แล้วน้อยมาก มีหน้าซ้ำแทนที่จะเป็นประโยชน์
กลับเป็นการห่วงเหนียวให้คนที่ตายไปต้องอยู่ใน
ความทุกข์ทรมานขึ้นไปอีกโดยไม่จำเป็น

ท่านบอกว่า คนที่ละจากโลกมนุษย์ไปแล้ว
ในระยะแรก ๆ ควรจะปล่อยให้เป็นที่ของผู้ที่
อยู่ในโลกเดียวกัน เพราะถึงอย่างไรคนที่อยู่ในโลก
ของโอบปาติกะนั้น ก็ไม่ใช่คนที่หลับหูหลับตาทำ
อะไร โดยที่ไม่เห็นผลแห่งการกระทำของตน และ
คนที่อยู่ในโลกของโอบปาติกะ ที่มีหน้าที่ช่วยเหลือ
ผู้ที่ตายจากโลกมนุษย์มานั้นก็มีไม่กี่คน แม้มนุษย์
จะไม่ทำบุญให้เลย ท่านเหล่านี้ ก็ยินดีจะให้ความ
ช่วยเหลือแก่ผู้ที่มาสู่โลกของโอบปาติกะอย่างเต็มที่
และทำด้วยความเต็มใจและส่วนมากก็มีความสันต
หรือมีความชำนาญในการที่จะให้ความช่วยเหลือ
ผู้ที่มาสู่โลกแห่งวิญญาณ เรื่องที่ทำให้ยุ่งยากซึ่งท่าน

อยากจะขอรับรองให้มนุษย์เล็กคือ ถ้าหากว่าญาติพี่น้องทั้งหลายจะพยายามไม่ให้มีความโศก ไม่ให้มีความอาลัยถึงผู้ที่ตายจากไปแล้ว อันนี้จะเป็นประโยชน์แก่คนตายมากกว่า ทั้งนี้ก็เพราะว่าถ้าหากคนที่ตายไปแล้วรู้สึกว่ พ่อแม่ ญาติพี่น้อง หรือคนที่รักไม่เศร้าโศกคิดถึงเขา เขาก็จะสบายใจ ความเศร้าโศกคิดถึงกันในระหว่างญาติพี่น้องที่อยู่กันคนละโลกเช่นนี้ มันทำให้ความผูกพันที่มีต่อกัน ทรมาณคนที่ตายไปแล้วอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งก็คือในขณะที่เขาเพิ่งตายมาใหม่ ๆ ซึ่งแน่นอน เขาจะตัดความผูกพันที่มีต่อญาติพี่น้องของเขาไม่ได้ และถ้าตัดไม่ได้ มันก็หมายถึงเขายังคงมีความรู้สึกเหมือนกับในตอนที่ยังเป็นมนุษย์ แต่วิญญาณของเขาต้องมาอยู่ในร่างกายและในโลก ซึ่งจะติดต่อกับญาติพี่น้องของเขาได้ยากอย่างที่สุด ผู้ที่อยู่ในโลกโอบปาดิกะมองเห็นผู้ที่อยู่ในโลกมนุษย์ ได้ยินเสียงคำพูดของคนที่อยู่ในโลกมนุษย์แต่มนุษย์

มองไม่เห็นเขา พุดกับเขาไม่ได้ ติดต่อกันไม่ได้ และความรู้สึกของเขาก็ตัดจากโลกมนุษย์ไม่ขาด เพราะความรักความอาลัยของญาติพี่น้องนั้นทำให้ เขาต้องมีความผูกพันอยู่อีกตัดไม่ได้แล้วลองคิดดูซิว่า จะทรมาณเขาสักเพียงไหน มนุษย์เกือบจะทั้งโลก ไม่ทราบความจริงอันนี้เลย แล้วท่านแนะให้นึกถึง พุทธพจน์ที่ว่า :-

น หิ รุณฺณํ วา โสโก วา ยา วญฺญา ปริเทวนา
 น ตํ เปตานมตฺถาย เหวํ ติฏฺฐนฺติ ฅาตโย

การร้องไห้ หรือความเศร้าโศก หรือความ คร่ำครวญใด ๆ ก็ตาม ไม่มีประโยชน์อะไรแก่ผู้ตาย ไปแล้ว เพราะการร้องไห้หรือการเศร้าโศกเป็นต้น นั้น ไม่ช่วยให้ญาติที่ละจากโลกมนุษย์ไปแล้วมี ฐานะดีขึ้นเลย

พุทธพจน์สั้น ๆ บทนี้ ควรจะนึกถึงให้มาก และท่านแนะให้นึกถึงกัมมัฏฐานที่พระพุทธรเจ้า

ตรัสสอนให้หมั่นนึกถึงอยู่เสมอเป็นประจำวันคือวันหนึ่งเราจะต้องพลัดพรากจากบุคคล และสิ่งของอันเป็นที่รัก ไม่มีใครล่วงพ้นไปได้ คนที่หมั่นนึกเช่นนั้นบ่อย ๆ เมื่อคนที่รักตายจากไป จะไม่ค่อยเศร้าโศก และท่านบอกว่า ความเศร้าโศกของผู้ที่ยังอยู่ข้างหลังนี้จะไม่ทรมาณคนที่ตายไปแล้ว ก็ต่อเมื่อ :-

๑. คนที่ตายไปแล้วยังหลับอยู่ หรือไปอยู่ในที่ใดที่หนึ่งซึ่งห่างไกลจากญาติพี่น้องมาก และไปมีเรื่องใหม่ที่ทำให้สนใจอยู่ตลอดเวลาจนกระทั่งไม่ได้นึกถึงญาติพี่น้องเลย ซึ่งในกรณีอย่างนี้มีน้อยรายมาก และผู้ที่ตายจากโลกมนุษย์มาเกิดอยู่ในโลกของโอปปาติกะนั้น แม้ว่าจะหลับอยู่นานสักเพียงไรก็ตาม แต่สักวันหนึ่งเขาจะต้องตื่นและเมื่อตื่นขึ้นมาแล้ว ด้วยอำนาจความเคยชินเขาก็นึกถึงญาติพี่น้อง และทันทีที่นึกถึงก็จะเกิดความต้องการที่จะไปหา แล้วเขาก็จะไปถึงญาติพี่น้องได้ใน

ทันที ยากที่ใคร ๆ จะยับยั้งเขาไว้ได้ และในเมื่อไปแล้วได้เห็นสภาพของญาติพี่น้องกำลังอยู่ในความเศร้าโศกเสียใจคิดถึงเขา เขาก็จะมีความเศร้าโศกเสียใจไปด้วย และพยายามที่จะหาทางปลอบโยน ถ้าหากว่าเขา รู้ตัวว่าเขาตายจากโลกมนุษย์มาแล้ว บางคนก็อาจจะตัดใจได้บ้าง โดยคิดว่าเขากับเรา อยู่คนละโลก แต่ส่วนมากจะตัดใจไม่ได้ และถ้าหากเขาไม่รู้ตัวว่าตัวเองได้ตายจากโลกมนุษย์มาแล้ว ยังคิดว่าตัวเองยังเป็นคนอยู่ ถ้าเป็นอย่างนี้ ก็ยิ่งจะทรมานเขามากขึ้น และถ้าหากสันดานเดิมเป็นคนดีอริ้นมาก ไม่ค่อยจะพึงเหตุผลในสิ่งที่ขัดแย้งกับความเข้าใจเดิม ถ้าเป็นเช่นนี้ความทรมานของเขาก็จะยืดเยื้อต่อไปอีกนาน แต่ถ้าหากเขาไม่เป็นคนดีอริ้นอย่างนั้น เมื่อมีโอบปาติกะตนใดมาแนะนำ ให้เข้าใจถึงเรื่องความเป็นจริง และให้รู้จักปรับตัวเองเสียใหม่ให้เหมาะสมในอันที่จะอยู่ในโลกของโอบปาติกะ ความทรมานก็จะมีอยู่ไม่นาน

แต่คนอย่างนี้หายาก เพราะเหตุนี้ ท่านจึงอยาก
จะเตือนผู้ที่อยู่ในโลกมนุษย์ให้ละเว้นจากความ
เศร้าโศกเสียใจ

๒. คนที่รู้ตัวมาก่อนที่จะตาย และเคยมี
ความเข้าใจถึงชีวิตที่จะเกิดใหม่อยู่บ้าง และเมื่อถึง
คราวที่จะตายจริง ๆ ก็ปล่อยวางได้ คนประเภทนี้
เมื่อตายจากโลกมนุษย์มาแล้ว จะมามีความสุข
ในโลกใหม่ทันที และแม้จะรู้ว่าญาติพี่น้องมีความ
เศร้าโศกเสียใจอาลัยคิดถึงเขา เขาก็จะเป็นแต่
เพียงสงสาร แต่ก็ไม่ทรมาณเขา ถ้าหากมีทางที่
จะช่วยให้ช่วยได้ เขาก็จะพยายามช่วย แต่เมื่อเห็นว่า
ช่วยไม่ได้ เขาก็จะปล่อยวาง ท่านแนะนำให้นัก
ถึงตัวอย่างในเรื่องมัจจุสกุณฑล ในคัมภีร์ธรรมบท
มัจจุสกุณฑลตายในขณะที่ได้เห็นพระพุทธเจ้าแล้ว
มีจิตเลื่อมใสมาก และรู้ตัวก่อนแล้วว่าต้องตาย
และปล่อยวางได้ เมื่อตายแล้วได้ไปเกิดเป็นเทพบุตร
อยู่ในสวรรค์มีความสุขในทันทีที่เกิด แต่แล้วก็ได้

มองเห็นพ่อมานั่งร้องไห้ที่ป่าช้าทุกวัน จึงได้ลงมา
ปรากฏกายให้พ่อเห็น และให้สติแก่พ่อ จนกระทั่ง
พ่อหายเศร้าโศก ทำให้พ่อกลายเป็นคนใจบุญ ไม่
ตระหนี่เหมือนเมื่อก่อน ท่านบอกว่าตัวอย่างเช่นนี้
จะจริงหรือไม่ก็ตาม แต่ก็เป็นเรื่องที่มีข้อเท็จจริง
และสอนใจคนได้ดีมาก

คนที่ตายไปแล้ว ญาติพี่น้องควรจะให้โอกาส
และเวลาแก่เขา เพื่อให้เขาได้ปรับปรุงจิตใจของเขา
ให้เข้ากับโลกใหม่ จนกว่าเมื่อไร เมื่อเขานึกถึงเรื่อง
ในโลกมนุษย์แล้วก็รู้สึกเฉย ๆ ไม่มีเหตุการณ์อะไร
ที่จะทำให้จิตใจของเขาต้องเป็นทุกข์หรือกังวล นอก
จากเมื่อมีอะไรที่จะทำเพื่อเป็นการช่วยเหลือมนุษย์
ช่วยเหลือญาติพี่น้องก็ทำไปตามเหตุผลทำไปตาม
หน้าที่ โอบปาดิกะที่อบรมจิตใจของตัวเองให้มี
ลักษณะเช่นนี้ได้แล้วเท่านั้น ที่สมควรจะมาติดต่อกับ
มนุษย์ได้ ผู้ที่มีจิตอ่อนไหวไปตามเหตุการณ์ใน
หนหลังได้ง่าย ไม่ควรจะมาติดต่อกับมนุษย์ และ

มนุษย์ก็ไม่ควรจะทำอะไรชนิดที่จะเป็นเครื่องผูกพันให้เขาต้องมาวนเวียนอยู่กับตน มีโอบปาดิกะเป็นจำนวนมากที่วนเวียนอยู่ในโลกมนุษย์ คลุกคลีอยู่กับมนุษย์ และมีความทุกข์ทรมานหลายอย่าง โอบปาดิกะประเภทนี้ บางตนก็ช่วยให้พ้นไปจากความทรมานได้ แต่บางตนก็ช่วยยาก เพราะเขากลับใจไม่ได้

เท่าที่ท่านอธิบายมาให้ฟังนี้ ทำให้ข้าพเจ้ารู้สึกว่าการทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้กับคนตาย ดูจะไม่เป็นการจำเป็น ท่านบอกว่า เป็นคนละเรื่องกับที่ท่านอธิบาย การทำบุญให้กับคนตายเป็นสิ่งที่ควรกระทำ แต่อย่าให้แก่พิธีมากนัก ควรจะทำได้จนถึงผู้ที่รับไทยธรรมคือพระสงฆ์ หรือใครก็ตามที่จะรับการบริจาคนอกจากญาติของผู้ตายเมื่อเห็นว่าสิ่งใดที่จะเป็นประโยชน์และจำเป็นแก่ผู้รับ ก็ควรจะทำในสิ่งนั้น อย่าไปนึกถึงคนตายจนเกินไป เพราะคนตายจะได้รับกุศล ก็ต่อเมื่อเขารู้และ

อนุโมทนา และการที่จะรู้ถึงการกุศลที่ญาติพี่น้อง
กระทำไปให้ นั้น ก็ไม่จำเป็นจะต้องให้รู้เดียงนั้น
คือหลังจากตายไม่นาน เพราะถึงแม้ว่าคนที่ตาย
ไปแล้วจะรู้ว่า ญาติพี่น้องทำบุญให้หลังจากตาย
มาเป็นเวลานาน ก็ได้ผล และโดยปกติ เมื่อญาติ
พี่น้องทำบุญอุทิศให้กับคนตายนั้น ก็มักจะมีพวก
โอปปาทิกะบางตนรู้ถึงการกระทำอันนี้ และเก็บ
เอาไปบอกแก่คนที่ตายไป ในเมื่อผู้นั้นมีฐานะที่จะ
รับรู้ได้แล้ว ท่านบอกว่า ข้อนี้พวกมนุษย์ไม่ค่อย
จะนึกถึง คอยแต่จะเป็นห่วงเหมือนกับว่าเขายัง
เป็นคนอยู่ เมื่อถึงเวลาถึง ก็จะทำให้กินอะไรทำนอง
นี้เป็นต้น มนุษย์หาไม่รู้ไม่ว่า คนที่ตายไปแล้วแต่ไม่
รู้ตัวว่าตาย จะเป็นด้วยเพราะสำคัญผิดหรือว่าเพราะ
ยังหลับอยู่ หรือเพราะอะไรก็ตาม ในระหว่างนี้
คนตายจะไม่ได้รับอะไรเลย

และอีกประการหนึ่ง สิ่งที่จะเป็นประโยชน์
แก่คนตายนั้นคือกุศล ไม่ใช่วัตถุหรือสิ่งของที่ญาติ

พี่น้องทำบุญไปให้ เพราะถึงอย่างไร เรื่องของการทำบุญนั้น ใครจะทำแทนกันไม่ได้ จะหยิบยื่นให้แก่กันเหมือนวัตถุไม่ได้ ในทำนองเดียวกับจะรับประทานอาหารแทนกันไม่ได้ คนไหนรับประทาน คนนั้นก็อิ่ม คนไหนไม่ได้รับประทาน คนนั้นก็ไม่อิ่ม หรือเหมือนกับการเรียนหนังสือ จะเรียนแทนกันไม่ได้ คนไหนเรียนคนนั้นรู้ คนไหนไม่เรียนคนนั้นไม่รู้ การที่คนตายได้รับกุศลจากการอุทิศให้ นั้น หมายความว่า การทำบุญของญาติพี่น้อง เป็นการเตือนความทรงจำ ถึงการกุศลที่เขาเคยทำมาหรือไม่เช่นนั้น ก็เป็นการกระตุ้นให้กุศลที่มีอยู่ในสันดานของเขาปรากฏขึ้นมา เมื่อเขามีความคิดเป็นกุศลแล้วกุศลที่เขาทำอยู่นั้นแหละ คือตัวการสำคัญที่ทำให้เกิดผลต่าง ๆ ดังที่ต้องการ คือเมื่อปรารถนาสิ่งใด เขาก็จะได้สิ่งนั้นสมความปรารถนา และได้เท่าที่กุศลที่เขาทำอยู่เท่านั้น ท่านแนะนำให้คิดว่า สมมติว่า โพธิสัตว์ ซึ่งท่านได้

ทำบุญมาแล้วมากมาย กุศลที่ท่านมีอยู่สามารถที่จะบันดาลให้เกิดผลได้มาก แล้วท่านจะอุทิศส่วนกุศลของท่านให้คนที่ตายไปแล้ว เพื่อที่จะให้เขาเหล่านั้นได้มีผลเหมือนอย่างท่านบ้าง คนที่ได้รับส่วนกุศลก็คือ คนที่ได้รับรู้ในการกระทำของพระโพธิสัตว์ แล้วมีจิตชื่นชมยินดีนั้น ผลที่จะเกิดขึ้นแก่เขาจะเหมือนกับผลที่เกิดกับพระโพธิสัตว์หรือไม่? ในเมื่อเขาผู้นั้นเป็นแต่เพียงคนทำบุญชั้นธรรมดา ท่านบอกว่า ตัวอย่างอันนี้ให้เขาไปคิด จะได้ไม่มงงายในเรื่องการทำบุญให้กับคนตาย

ท่านบอกว่า มีอยู่เหมือนกัน บางคนพอตายจากโลกมนุษย์มาเกิดเป็นโอบปาติกะ ก็ได้รับกุศลทันทีเวลาที่ญาติพี่น้องทำบุญให้ในระหว่างที่กำลังทำบุญเกี่ยวกับงานกุศล แต่บุคคลที่จะได้รับกุศลทันทีเช่นนี้ จะต้องเป็นบุคคลที่มีบุญมาพอสมควร และจะต้องเป็นคนที่รู้ตัวก่อนตาย เข้าใจเรื่องบุญ

เรื่องบาปดี เข้าใจเรื่องโลกนี้โลกหน้าดี และในระหว่างที่ญาติพี่น้องทำบุญให้ฉัน ก็ยังอยู่ที่บ้านเดิมของตัวเอง หรือไม่อยู่ แต่ก็รู้ได้เห็นการกระทำของญาติพี่น้องทุกอย่าง และที่สำคัญที่สุดก็คือเขาปล่อยวางได้ เขาไม่เศร้าโศกเสียใจที่ได้ตายจากโลกมนุษย์มา และบางคนแทนที่จะเสียใจหรือเกิดความหวาดกลัวต่อความตาย ตรงกันข้ามการตายทำให้เขาโล่งใจ เพราะได้พ้นมาจากภาวะที่อึดอัด ภาวะที่ทุกข์ทรมานหลายอย่าง เช่นร่างกายแก่ทรุดโทรม มีโรคเบียดเบียน มีความทุกข์ยากลำบากในเรื่องการทำมาหากิน และเรื่องอื่นอีกหลายอย่าง บุคคลที่เตรียมตัวก่อนที่จะตายมานานแล้ว เมื่อตายมาแล้วส่วนมาก เขาจะหัวเราะและรื่นเริงทันที และผู้ที่มาคอยต้อนรับก็จะแสดงความยินดี ที่เขาได้พบญาติ เพื่อน หรือแม้จะเป็นคนอื่น แต่ก็ก็เป็นคนที่เข้ากันได้กับพวกเขา ซึ่งจะทำให้พวกเหล่านั้นมีความยินดี

เตรียมตัวมานานก่อนตาย คำนี้หมายความว่า ได้ศึกษาธรรมมานานจนกระทั่งเข้าใจดีแล้วถึงเรื่องชีวิตนี้และชีวิตหน้า และไม่ประมาท เพราะไม่รู้ว่าจะตายวันไหน รู้แน่แต่เพียงว่ามันจะต้องตายแน่ เพราะฉะนั้นจึงได้หมั่นสร้างแต่ความดี สร้างบุญสร้างกุศลอยู่เสมอ คนประเภทนี้แหละที่เรียกว่า เตรียมตัวมานานแล้วก่อนที่จะตาย ท่านอยากที่จะแลเห็นคนในโลกมนุษย์ได้เตรียมตัวอย่างนี้ ซึ่งมันจะทำให้ภาระของผู้ที่คอยช่วยเหลือผู้ที่ตายจากโลกมนุษย์มาเบาอกเบาใจขึ้น ไม่นึกและยุ่งยากเหมือนอย่างที่ท่านแลเห็นอยู่ในทุกวันนี้

ท่านถามให้อีกนิดหนึ่งว่า เมื่อญาติพี่น้อง ทำบุญอะไรให้ คนตายก็มักจะได้รับอย่างนั้น เช่นคนที่ตายไปเคยชอบรับประทานอะไร ก็ทำบุญสิ่งนั้นไปให้ และคนที่ตายไปก็ได้รับสิ่งนั้นจริง ๆ ท่านบอกว่า เรื่องนี้ต้องทำความเข้าใจให้ดี การที่

คนตายได้รับของอย่างเดียวกันกับที่ญาติทำบุญไปให้มัน ไม่ใช่เป็นเพราะของที่ทำบุญให้มันไปถึงคนตายโดยตรง หากแต่ว่าการทำบุญของญาติพี่น้องได้ทำให้จิตของเขาเกิดเป็นกุศลขึ้นมา และสิ่งของที่ญาติพี่น้องทำบุญไปให้มัน ได้ไปเตือนความจำถึงสิ่งที่เขาเคยชอบ แล้วเกิดความปรารถนาขึ้นมาเดี่ยวนั้น ครั้นแล้วของสิ่งนั้นจึงได้เกิดแก่คนตาย จงจำไว้ให้ดีว่า ถ้าการทำบุญของญาติพี่น้องไม่ได้ทำให้จิตที่เป็นกุศลเกิดขึ้นในตัวเขาแล้ว สิ่งของที่ญาติพี่น้องทำให้จะไม่ถึงคนตายเลยเป็นอันขาด

บรรดาคนที่ตายไป
คนประเภทไหนที่ติดต่อได้
คนประเภทไหนที่ติดต่อไม่ได้

ในจำนวนคนที่เชื่อว่า โอปปาติกะมิงริง
คนเราตายแล้วไม่สูญ ตายแล้วก็ยังมีชีวิตนั้น ส่วน
มากมักจะเข้าใจว่า คนที่ตายสามารถที่จะติดต่อ
ได้ทุกคน โดยไม่ทราบข้อเท็จจริงว่า ในจำนวน
คนที่ตายไปนั้น น้อยคนมากที่จะติดต่อได้ ฉะนั้น
คนที่มาขอให้ข้าพเจ้าช่วยติดต่อกับญาติพี่น้องที่
ตายไป ทุกคนที่มาก็มักจะตั้งความหวังไว้ก่อนว่า

ข้าพเจ้าคงจะช่วยติดต่อกัน สำหรับคนที่เคยเชื่อ
ข้าพเจ้า และเคยมาฟังคำบรรยายข้าพเจ้าบ่อย ๆ
เมื่อข้าพเจ้าบอกว่ายังติดต่อไม่ได้ ก็ไม่มีปฏิกิริยา
อะไร แต่สำหรับในรายที่ฟังข่าวมาจากคนอื่นว่า
ข้าพเจ้าติดต่อกับคนที่ตายไปได้ และตัวเองไม่มี
ความรู้เกี่ยวกับเรื่องโอบปาติกะเป็นพื้นฐานอยู่เลย
เมื่อข้าพเจ้าปฏิเสธว่ายังติดต่อให้ไม่ได้ ก็มักจะมี
ปฏิกิริยาไปในทางเข้าใจว่าข้าพเจ้าเป็นคนหลอกหลวง
ไม่เป็นจริงดังข่าวที่เขาทราบมาซึ่งบุคคลประเภทนี้
จะมาเพียงครั้งเดียว แล้วก็หายหน้าไปเลย ไม่มา
ติดตามคอยถามว่าเดี๋ยวนี้ติดต่อกันได้แล้วหรือยัง และ
สำหรับรายที่ตัวเองมีความเชื่อมาก่อนว่า ญาติพี่น้อง
ของเขาจะต้องเป็นอย่างนั้นอย่างนี้ เมื่อผิดหวัง
จากที่นี้ก็ไปถามที่อื่น ซึ่งในที่สุดบางคนก็ถูก
หลอก เพราะที่สำนักบางแห่งนั้น เขามีวิธีที่จะทำ
ให้คนที่มาไม่ผิดหวัง คือถามอะไรตอบได้เสมอ
ต้องการจะรู้อะไรบอกได้ทั้งนั้น เวลานี้คนที่มั่งมายน

ในเรื่องนี้มีมาก บางคนก็ถึงกับเสียเงินเสียทองไป
ไม่ใช่น้อย

อันที่จริง ข้าพเจ้าไม่เป็นห่วงและไม่เดือด
ร้อนอะไรเลย ที่ใครจะเชื่อหรือไม่เชื่อ และเป็น
การตีเสียอีก ที่คนส่วนมากไม่เชื่อ เพราะจะทำให้
ข้าพเจ้าได้มีเวลาทำงานอย่างอื่นที่มีสาระมากกว่านี้
การที่ข้าพเจ้าต้องเขียนเรื่องนี้ ก็เพราะข้าพเจ้าได้
เสียเวลามากแล้วในการที่ต้องอธิบายซ้ำ ๆ
ซาก ๆ ว่าเหตุใดจึงติดต่อได้ เหตุใดจึงติดต่อไม่ได้ให้
คนที่มาถามฟัง ซึ่งเรื่องที่อธิบายนั้นก็ซ้ำ ๆ กับที่
เคยอธิบายให้คนอื่นฟังมาแล้ว คิดว่าควรจะได้
เขียนเรื่องนี้ไว้ให้เป็นหลักฐานเสียที จะได้ไม่ต้อง
เสียเวลาอธิบายบ่อย ๆ ด้วยเหตุนี้ ข้าพเจ้าจึงได้
เรียนถามโอบปาติกะหลายท่านด้วยกัน ซึ่งทุกองค์
ได้ให้รายละเอียดดังต่อไปนี้ :-

ก่อนอื่น ท่านบอกว่า จะต้องนึกเสียก่อนว่า
คนที่ตายไปนั้นคือคนที่เกิดใหม่ อยู่ในสิ่งแวดล้อม

อันใหม่ เพราะฉะนั้น จะให้มีอะไรเหมือนกับคนที่
อยู่ในโลกมนุษย์เป็นสิ่งที่เป็นไปได้ อย่าเอาความ
เคยชินจากโลกมนุษย์ไปใช้กับผู้ที่อยู่ในโลกของ
โอบปาติกะ ขอให้ถึงถึงตัวเอง เมื่อมาเกิดในโลกนี้
เราก็ลืมความหลังกันทั้งหมด ไม่สนใจในเรื่องที่
ผ่านมาแล้ว และเราทุกคนก็มีเรื่องใหม่ มีปัญหา
เฉพาะหน้าที่จะต้องทำ ที่จะต้องสนใจอยู่ตลอดเวลา
คนที่อยู่ในโลกของโอบปาติกะส่วนมากก็มักจะอยู่
ในสภาพอย่างนี้ เพราะฉะนั้น อย่าไปหวังว่า คนที่
ตายไปแล้วจะขอให้เขามาติดต่อกับมนุษย์ได้ง่าย ๆ

โดยธรรมชาติผู้ที่ตายไป ที่สามารถจะมาติดต่อกับ
มนุษย์ได้ง่ายนั้น ข้อสำคัญก็คือ เวลาจะสิ้นใจ
มีสติ คือรู้ตัวว่าจะต้องตาย แล้วก็เต็มใจที่จะตาย
ปล่อยวางได้ คือไม่เป็นห่วงถึงชีวิตที่จะต้องดับ ไม่
เป็นห่วงที่จะต้องพลัดพรากจากญาติพี่น้อง จาก
ทรัพย์สมบัติ และเป็นคนที่มีความเชื่ออยู่แล้วว่า
ตายแล้วจะต้องเกิดอีก ตายแล้วไม่สูญ บุคคล

ประเภทนี้เมื่อตายไปแล้ว มีโอกาสที่จะติดต่อดีงาย เพราะบุคคลประเภทนี้เมื่อตายไปแล้วจะไม่ได้รับ ความทราบ การตายเป็นการพันทุกข์จริง ๆ แต่ ถึงกระนั้น ก็ควรจะรู้ไว้ด้วยว่า คนที่ตายไปใน ลักษณะที่เป็นสุขเช่นนี้ เมื่อตายไปแล้วก็มักจะไป เสวยสุขอยู่ในสวรรค์ ซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับโลกมนุษย์เลย บุคคลประเภทนี้ในระยะแรก ๆ ก็จะไม่นึกถึงโลก มนุษย์ เพราะว่าสิ่งที่สวยงาม สิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ ที่ไม่เหมือนกับในโลกมนุษย์ทำให้คนเหล่านี้มีความ สนุกเพลิดเพลินจนลืมนึกถึงความหลัง และเขาเอง ก็คิดว่าไม่นานเท่าไรที่เที่ยงชมที่นั่นที่นี้ แต่เมื่อนับ เวลาในโลกมนุษย์แล้วอาจจะกินเวลาเป็นปี ๆ หรือ นับเป็นสิบ ๆ ปีก็ได้ ทั้งนี้สุดแล้วแต่พื้นฐานในทาง จิตใจ กล่าวคือ ถ้าคนไหนไม่ว่าจะไปสนุกสนาน เพลิดเพลินอย่างไรก็ตาม อดนึกถึงพ่อแม่ ญาติพี่น้อง อดนึกถึงบุคคลในครอบครัวไม่ได้ เมื่อตัวเองได้ กินอะไร ได้เห็นอะไร ก็อยากจะให้คนที่ตนเองรัก

ได้กิน ได้เห็นอย่างนั้นบ้าง สำหรับบุคคลที่มีพื้น
นิสัยอย่างนี้ก็มิมีระยะเวลาสั้นในอันที่จะนึกถึงญาติ
พี่น้อง ซึ่งบางคนอาจจะกินเวลาหลังจากที่ได้
ตายมาจากโลกมนุษย์เพียงวันเดียวหรือไม่ถึงวันก็ได้
แต่บาง คนก็อาจจะนานกว่านั้น แต่ถึงกระนั้นเขา
ก็อาจจะยังไม่มา ในเมื่อรู้สึกว่ไปแล้วไม่มีประโยชน์
ไปช่วย เหลืออะไรไม่ได้ ไปติดต่อก็ไม่ได้ แต่ถึง
อย่างไรก็ตาม บุคคลประเภทนี้สักวันหนึ่ง เขา
คงจะต้องมาเยี่ยมญาติพี่น้องในโลกมนุษย์แต่คำว่า
วันหนึ่งในที่นี้ บางคนอาจจะต้องใช้เวลาถึง ๑๐ ปี
๒๐ ปี หรืออาจจะมากกว่านั้นก็ได้ กว่าจะมาเยี่ยม
ญาติพี่น้องในโลกมนุษย์

จงจำไว้ว่า สำหรับบุคคลที่กำลังเสวยสุขอยู่
ในดินแดนแห่งสวรรค์นั้น โดยปกติแล้วไม่อาจที่
จะไปเชิญให้มาติดต่อกับญาติพี่น้องได้ ถ้าหากเขา
ยังไม่สมัคใจที่จะมา

ส่วนบุคคลที่นับว่าง่ายที่สุดที่จะมาติดต่อกับญาติพี่น้องก็คือ เมื่อก่อนเขาจะอยู่ที่ไหนก็ตามแต่ มาบัดนี้ได้มาอยู่กับญาติพี่น้อง หรือมาเยี่ยมญาติพี่น้องอยู่เสมอ โอบปาทิกะประเภทนี้เท่านั้นที่ติดต่อยากมาก

ในจำนวนบุคคลที่ตายไปแล้วทุกวันนี้ บุคคลที่มีโอกาสตายอย่างมีสติ ตายแล้วไปมีความสุขดังที่กล่าวมานี้มีไม่มากนัก ส่วนมากของคนที่กำลังจะตายมักจะไม่รู้สึกตัว ซึ่งบุคคลประเภทนี้เมื่อเกิดในโลกของโอบปาทิกะ ในระยะแรก ๆ ก็จะไม่รู้สึกตัวเช่นเดียวกัน คนที่ตายมาแล้วก็ยังหลับอยู่นี้ บางคนก็อาจจะตื่นขึ้นหลังจากที่ตายภายในไม่กี่ชั่วโมง หรือภายในไม่กี่วัน แต่บางคนนับเป็นปี ๆ และบางคนก็นับเป็นสิบ ๆ ปี และที่นับเป็นร้อย ๆ ปี ก็มี คือตายมาได้หลายร้อยปีแล้วยังไม่ตื่น ยังนอนหลับอยู่ ซึ่งเรื่องอย่างนี้มีมนุษย์ที่ไม่เข้าใจ

เหตุผล ก็อาจจะเข้าใจว่า มันเป็นเรื่องที่เป็นไปไม่ได้ แต่ถ้านึกเสียหน่อยหนึ่งว่า ร่างกายของโอบปาติกะ เป็นร่างกายที่เกิดจากใจ หรือพูดให้ชัด เป็นร่างกายที่เกิดจากสันดาน หรือเกิดจากวิบาก และระบบประสาทก็เป็นไปตามอำนาจของจิตใจทุกอย่าง สิ่งเร้าภายนอก ไม่มีอิทธิพลเหนือ เช่นตัวอย่างคนที่ ตายมา ถ้าไม่รู้สึกรู้ว่าตนเองตาย แม้จะตื่นขึ้นมา แล้วยังอยู่ที่บ้านก็ตาม ก็จะไม่เห็นซากศพของตัวเอง และบางคนถ้าจิตใจวิปริตมากอย่างที่เรียก ในโลกมนุษย์ว่าเป็นโรคจิต หรือเป็นโรคประสาท อย่างแรง ก็จะเห็นแต่ภาพที่จิตใจของตนเองสร้างขึ้นมา ได้ยินเสียงที่จิตใจของตนเองสร้างขึ้นมา ซึ่งทั้งภาพและเสียงเหล่านี้เป็นภาพมายา คือเห็นไปเอง ได้ยินไปเอง เพราะเหตุที่สภาพของร่างกาย ขึ้นอยู่กับอำนาจของจิตใจล้วน ๆ เช่นนี้ เพราะฉะนั้นบางคนจึงสามารถที่จะหลับอยู่ได้เป็นเวลา ตั้งสิบ ๆ ปี หรือร้อย ๆ ปี

การนอนหลับในโลกของโอบปาติกะ ถือเป็นการพักผ่อนเช่นเดียวกับในโลกมนุษย์ และบางคนด้วยอำนาจแห่งวิบากของกุศล ก็อาจจะทำให้เขาต้องหลับอยู่นาน ที่ว่าเป็นด้วยอำนาจแห่งวิบากของกุศล ก็เพราะบุคคลประเภทนี้ ถ้าฟื้นขึ้นมาแล้ว จะต้องได้รับความทุกข์ทรมานอันเนื่องมาจากบาปกรรมที่ได้ทำไว้ บุคคลประเภทนี้ก็คือพวกที่ตายด้วยอุบัติเหตุหรือถูกฆ่าตาย การตายด้วยอุบัติเหตุก็ดี การถูกฆ่าตายก็ดี เป็นภฏตายตัวทีเดียวว่าจะต้องมาจากวิบากของอกุศลอย่างใดอย่างหนึ่ง ไม่เช่นนั้นเขาจะตายไปในลักษณะนั้นไม่ได้ แต่เพราะเหตุที่เขาไม่ไครมีแต่บาป ในระหว่างที่เป็นคนอยู่ก็ได้สร้างกุศลไว้มาก ด้วยอำนาจของกุศลอันนี้เอง ช่วยให้เขาได้อยู่ในความสงบสุขไปได้นานเท่าที่วิบากของกุศลอันนั้นจะพึงอำนวยให้ได้ เพราะฉะนั้นจึงมีตัวอย่างมากมาย ซึ่งคนที่ตายด้วยอุบัติเหตุหรือถูกฆ่าตายได้

นอนหลับอยู่เป็นเวลานาน บุคคลประเภทนี้ก็เป็นอีกพวกหนึ่งที่จะติดต่อทันทีไม่ได้หลังจากตาย

คนที่ตายด้วยอุบัติเหตุหรือถูกฆ่าตาย บางคนก็หลับอยู่ไม่นาน ไม่ช้าก็ฟื้นขึ้นมา พวกนี้เมื่อฟื้นขึ้นมาใหม่ ๆ ทั้งสภาพของร่างกาย และจิตใจ จะเหมือนกับสภาพก่อนตาย แต่ถ้าเขารู้ตัวว่าเขาตายมาแล้ว และมีจิตใจที่เป็นกุศลเกิดขึ้นบ้าง เช่น ไม่อาฆาตพยาบาทคนที่ฆ่า หรือไม่เช่นนั้นนั้นก็ปลงตกที่ตัวเองต้องตายด้วยอุบัติเหตุ หรือถูกฆ่าตาย เช่นนั้น โดยสำนึกได้ว่าเนื่องมาจากกรรมของตัวเอง สำหรับคนที่คิดได้อย่างนี้ ก็มีทางจะฟื้นคืนดีได้ง่าย คือร่างกายจะหายจากสภาพความเจ็บปวดได้เร็ว แต่ถ้าหากคนไหน แม้จะฟื้นขึ้นมาแล้ว ก็ไม่รู้สึกรู้ว่าตัวเองได้ตายมาจากโลกมนุษย์แล้ว และบางคนแม้จะรู้สึกว่าได้ตายแล้วก็ตาม แต่ก็ยังปล่อยวางไม่ได้ ยังมีความอาฆาตพยาบาทอยู่

หรือเป็นห่วงคนนั้นคนนี่ เป็นห่วงสิ่งนั้นสิ่งนี้อยู่ บุคคลประเภทนี้ทั้งร่างกายและจิตใจจะพินคินติได้ยาก ในกลุ่มของคนประเภทนี้บางคนก็สติเสียไปเลยคือความจำอะไรในหนหลังเลอะเลือนไปหมด เหมือนกับคนที่ถูกตีที่สมองไม่ถึงตาย แต่ความจำเลอะเลือน สติสัมปชัญญะสูญเสีย บุคคลที่อยู่ในลักษณะเช่นนี้ แม้จะตามมาให้พบกับญาติพี่น้องได้ แต่ก็ไม่อาจจะบอกเรื่องราวต่าง ๆ ให้กับญาติพี่น้องได้ และอีกพวกหนึ่งถึงแม้สติสัมปชัญญะจะยังดีอยู่บ้าง แต่ความนึกคิดก็มักจะวิปริตไม่อยู่กับร่องกับรอย บุคคลประเภทนี้ก็หวังผลในการติดต่อได้ยาก

คนที่ตายด้วยโรคภัยไข้เจ็บ ซึ่งในขณะที่จะสิ้นใจไม่รู้สีกตัว เมื่อมาเกิดเป็นโอบปาติกะในระยะแรก ๆ ก็จะไม่รู้สีกตัว บุคคลประเภทนี้อาจจะหลับอยู่นานหรือไม่นานก็ตาม บางคนเมื่อตื่นขึ้นมาแล้วหากวิบากของอกุศลให้ผลในขณะนั้น ก็จะ

ต้องไปเสวยกรรม คือไปได้รับความลำบากอยู่ใน
อบายภูมิ สำหรับบุคคลประเภทนี้ก็ยากที่จะตาม
ตัวมาให้พบกับญาติพี่น้อง และบางคนที่มีบาป
กรรมมาก พอตื่นขึ้นมา ก็จะไปไหนมาไหน
สภาพที่มีแต่การทรมานต่าง ๆ จะไปไหนมาไหน
ไม่ได้โดยอิสระ บุคคลประเภทนี้ก็ตามตัวมาไม่ได้

คนที่ตายด้วยโรคภัยไข้เจ็บ ซึ่งในขณะที่ตาย
แม้จะไม่รู้สีกตัวก็ตาม แต่ถ้าหากพื้นเดิมเป็นคนมี
ใจเป็นกุศลอยู่เสมอ เมื่อตื่นขึ้นมาในโลกของโอป-
ปาติกะก็จะพบว่าตัวเองตื่นขึ้นมาในท่ามกลางของ
สิ่งแวดล้อมที่ทำให้มีความสุข ซึ่งบุคคลประเภทนี้
ข้าพเจ้าได้กล่าวมาแล้วว่า บางคนก็อาจจะนึกถึง
ญาติพี่น้องได้เร็ว แต่บางคนก็นานกว่าจะนึกถึง
ญาติพี่น้อง และสำหรับบุคคลที่ตายในลักษณะที่
ไม่รู้สีกตัวนี้ บางคนก็อาจจะนอนหลับอยู่นาน
ซึ่งในระหว่างที่หลับอยู่นี้ก็ย่อมจะติดต่อกับญาติพี่
น้องไม่ได้

จากตัวอย่างโดยสังเขปที่เล่ามาให้ฟังนี้ จะเห็นได้ว่าบุคคลที่ตายไปแล้ว ที่มีโอกาสจะมาติดต่อกับญาติพี่น้องได้ง่าย และติดต่อได้หลังจากตายไม่นานนั้น ท่านย้ำให้ฟังว่า ไม่ใช่หนึ่งในร้อย โดยประมาณแล้วจะต้องกล่าวว่ามีพันหรืออาจจะมากกว่านั้น เพราะฉะนั้น สำหรับผู้ที่ได้ทราบมาว่ารายนั้นติดต่อได้ ก็อย่าได้เข้าใจเป็นอันขาดว่า พ่อแม่ญาติพี่น้องหรือใครก็ตามที่ตายไป จะต้องติดต่อได้ง่าย ๆ เหมือนกับรายนั้นรายนี้

ข้าพเจ้าได้เรียนถามท่านอีกอย่างหนึ่งว่า แล้วก็อย่างท่าน ซึ่งมาให้คำแนะนำอยู่นี้ ก็ปรากฏว่ามีหลายองค์ และทำไมอย่างนี้จึงติดต่อได้ง่าย

ท่านอธิบายให้ฟังว่า สำหรับโอบปาทิกะอย่างท่านนี้เป็นอีกประเภทหนึ่ง การที่ท่านมาติดต่อกับโลกมนุษย์ก็เพราะมีความเมตตา ปรรอณาที่จะให้มนุษย์ได้รู้ถึงชีวิตที่ตัวเองจะต้องพบหลัง

จากตาย และต้องการที่จะให้มนุษย์ได้รู้จักผิดรู้จักถูก รู้จักบุญรู้จักบาป ซึ่งบุคคลที่มีหน้าที่เหมือนอย่างท่าน ถึงแม้จะมีมากก็จริง แต่ถ้าเทียบกับจำนวนของโอบปาติกะทั้งหมดที่มีอยู่ในโลกของท่าน ก็ต้องพูดว่าเป็นจำนวนเล็กน้อยอย่างที่สุด ไม่ทราบว่าจะคิดเป็นเปอร์เซ็นต์ได้อย่างไร จะว่าหนึ่งในล้าน หรือหนึ่งในโกฏิหรือหนึ่งในอะไรก็ตาม ก็ยากที่จะพูดให้ถูกต้องตามความเป็นจริงได้ แต่ถึงกระนั้น ก็อย่าลืมนะว่า พวกโอบปาติกะที่เต็มใจจะมาติดต่อกับโลกมนุษย์เหมือนอย่างท่านนั้น จะต้องใช้เวลาศึกษาและอบรมตัวเอง แต่ละคนซึ่งถ้าคิดตามเวลาในโลกมนุษย์แล้วก็ต้องนับเป็นปี ๆ ทีเดียว เพราะฉะนั้น อย่าไปหวังว่าเราจะติดต่อกับคนที่ตายไปแล้วได้ง่าย ๆ แม้จะมีบุคคลที่เป็นสื่อกลางสามารถจะติดต่อก็ได้ตาม.

ชีวิตคือการเดินทาง จุดหมายปลายทางที่แท้จริงของการเดินทางนั้น ไม่ใช่อยู่ที่การมีเงิน มีชื่อเสียงหรือมีโอกาสได้ทำอะไรตามความต้องการของตัณหา แต่อยู่ที่การเอาชนะตัณหาได้หมดทุกอย่าง แล้วชีวิตก็จะมีคุณสมบัติทุกด้าน นี่คือจุดหมายที่แท้จริงของชีวิต การตามใจตัณหาในบางครั้ง เป็นเพียงการช่วยเหลือเพื่อให้การเดินทางเป็นไปได้อย่างสะดวกเท่านั้น

— กลยาณจาโร

คุกชีวิต

หากมนุษย์	ใช้เวลา	ตลอดชาติ
เพื่อเป็นทาส	ของวัตถุ	กามทั้งหลาย
คิดแต่หา	ความสนุก	สุขสบาย
กินแล้วนอน	ป้อนแล้วถ่าย	ไม่ปรารมภ์
ถึงเรื่องอื่น	อันใด	ไปจากนี้
ก็แม่ที่	จะต้องวาย	ตายทั่วมม
เฉกเช่นสัตว์	เฝ้าหากิน	จนสิ้นลม
ชีวิตจอม	อยู่ในคุก	ทุกชาติไป
ผู้เช่นนั้น	เปรียบเสมือน	คนโทษหนัก
ไม่มีทาง	ออกมาพัก	นอกคุกได้
เขาไม่รู้	ว่าได้เกิด	มาทำไม
ต้องตายไป	อยู่ในคุก	ทุกชาติเอย.

